

STORTINGET

Stortingstidende

Referat fra møter i Stortinget

Nr. 71 · 20. april
Sesjonen 2022–2023

Møte torsdag den 20. april 2023 kl. 10

President: Masud Gharahkhani

Dagsorden (nr. 71):

1. Innstilling frå helse- og omsorgskomiteen om Endringer i helsepersonelloven (statens partsstilling i saker om Helsepersonellnemndas vedtak) (Innst. 267 L (2022–2023), jf. Prop. 39 L (2022–2023))
2. Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Endringer i pasient- og brukerrettighetsloven mv. (pasientforløp i spesialisthelsetjenesten) (Innst. 268 L (2022–2023), jf. Prop. 40 L (2022–2023))
3. Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Bård Hoksrud, Morten Wold, Silje Hjemdal og Himanshu Gulati om en full gjennomgang av Norsk pasientskadeerstatning for å sikre norske pasienters rettssikkerhet (Innst. 245 S (2022–2023), jf. Dokument 8:80 S (2022–2023))
4. Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Olaug Vervik Bollestad, Kjell Ingolf Ropstad og Dag-Inge Ulstein om en plan for en styrket helseberedskap (Innst. 281 S (2022–2023), jf. Dokument 8:101 S (2022–2023))
5. Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Kirsti Bergstø, Kathy Lie, Marian Hussein og Cato Brunvand Ellingsen om en opptrappingsplan for habilitering og en nasjonal modell for veiledning i hjemmet (Innst. 282 S (2022–2023), jf. Dokument 8:103 S (2022–2023))
6. Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Representantforslag frå stortingsrepresentantane Sylvi Listhaug, Bård Hoksrud, Morten Wold og Frank Edvard Sve om å vidareføre tilbodet ved Mork rehabiliteringssenter (Innst. 280 S (2022–2023), jf. Dokument 8:100 S (2022–2023))
7. Innstilling fra justiskomiteen om Endringer i tvisteloven mv. (rettsmekling, ankenektelse mv.) (Innst. 273 L (2022–2023), jf. Prop. 34 L (2022–2023))
8. Innstilling fra justiskomiteen om Samtykke til ratifikasjon av tilleggsprotokoll av 19. mai 2015 til Europarådets konvensjon om forebygging av terrorisme (Innst. 274 S (2022–2023), jf. Prop. 35 S (2022–2023))
9. Innstilling fra justiskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Guri Melby, Ane Breivik og Ingvild Wetrhus Thorsvik om opprydding etter ulovlig bøtesoning, samt en utredning av ordningen (Innst. 272 S (2022–2023), jf. Dokument 8:87 S (2022–2023))
10. Innstilling fra justiskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Per-Willy Amundsen og Sylvi Listhaug om strengere straffer for angrep på den offentlige myndighetsutøvelse (Innst. 270 S (2022–2023), jf. Dokument 8:92 S (2022–2023))
11. Interpellasjon fra representanten Mari Holm Lønseth til justis- og beredskapsministeren:
«Høyre mener innvandringspolitikken skal være streng og rettssikker. Det er utlendingsmyndighetene som har ansvar for å behandle enkeltsaker. Det er viktig for å sikre en likeverdig behandling av alle saker. UNE la nylig ut statistikk over andelen tapte rettssaker i 2022. Den viser at andelen øker og at UNE tapte nesten halvparten av sakene i retts-systemet i fjor.
Hva mener statsråden om denne utviklingen, og har UNE og statsråden gjort seg noen læringspunkter om hvordan man skal sørge for å snu denne utviklingen?»
12. Interpellasjon fra representanten Alfred Jens Bjørlo til klima- og miljøministeren:
«Biogass er ei løysing som verkeleg kan monne i det grøne skiftet, med eit potensial i Noreg på minst 10 TWh før 2030. Auka produksjon og bruk av biogass kan kutte klimautslepp, løyse lokale miljøproblem og gi ny verdiskaping. EU, Sverige og Danmark satsar stort på biogass, medan Noreg ligg langt etter sjølv om vi har eit enormt behov for ny rein energi raskt. Biogassnæringa har i tillegg eit stort eksportpotensial.
Kva vil regjeringa gjere for å auke produksjonen og bruken av biogass i Noreg og stimulere til eksport av biogass teknologi?»
13. Interpellasjon fra representanten Kari-Anne Jønnes til kunnskapsministeren:
«Gjennom regionreformen fikk fylkeskommunen økt ansvar for kompetansepolitikken og for at regionenes kompetansebehov dekkes. Dimensjonering av tilbudene i videregående opplæring er grunnleggende viktig for å sikre at arbeidslivet har tilgang til arbeidskraft med rett kompetanse.
Hvilke prinsipper mener statsråden fylkene bør legge til grunn for dimensjonering av tilbudene, og hvordan vil hun bidra til økt gjennomføring særlig i yrkesfagene?»

14. Interpellasjon fra representanten Himanshu Gulati til kunnskapsministeren:

«I 2017 ble det etablert en ny klageordning for skolemiljøsaker, der det skulle bli enklere og raskere å få hjelp. Tall fra Utdanningsdirektoratet viser at det i perioden januar 2018 til desember 2022 var 3 799 saker hvor aktivitetsplikten ble brutt, og at det kun er ilagt tvangsmulkt i 10 av disse. Til tross for at man har gode virkemiddel tilgjengelig for å sørge for et trygt skolemiljø uten mobbing, fungerer det altså ikke i praksis.

Hva vil statsråden gjøre for å sikre at de virkemidlene man har gjennom lovverket, faktisk blir tatt i bruk?»

15. Interpellasjon fra representanten Himanshu Gulati til samferdselsministeren:

«Oslo lufthavn Gardermoen er Norges viktigste trafikkåre og en økonomisk motor for Romerike og Østlandet. Det er med stor bekymring jeg registrerer at regjeringen og flertallet fra i år har økt flypassasjeravgiften for langdistanse til 320 kr, som har gjort at SAS har valgt bort nye ruter fra Norge, og Norse har truet med det samme, redusert taxfreetkvotene med et kraftig inntektsfall for Avinor, og gjort at Flytoget kan bli lagt ned fra 2028.

Kan statsråden redegjøre for hva dette vil bety for inntekter, aktivitet og vekst ved Oslo lufthavn Gardermoen?»

16. Referat

Presidenten [10:00:05]: Det foreligger fire permisjonssøknader:

- fra representantene Ingvild Wetrhus *Thorsvik* og Lisa Marie Ness *Klungland* om permisjon i tiden fra og med 24. til og med 28. april og fra representanten Andreas Sjalg *Unneland* om permisjon i tiden fra og med 24. til og med 27. april, alle for å delta på Europarådets parlamentarikerforsamlings andre delseksjon i Strasbourg
- fra Sosialistisk Venstrepartis stortingsgruppe om permisjon for representanten Lars *Haltbrekken* i tiden fra og med 25. til og med 27. april for å delta på arktisk parlamentarikermøte i Washington D.C.

Etter forslag fra presidenten ble enstemmig besluttet:

1. Søknadene behandles straks og innvilges.
2. Følgende vararepresentanter innkalles for å møte i Stortinget i tiden fra og med 25. til og med 27. april:
  - For Vest-Agder: Emma Georgina *Lind*
  - For Oslo: Cato Brunvand *Ellingsen*
  - For Rogaland: Tor Inge *Eidesen*
  - For Sør-Trøndelag: Hilde Marie Gaebpie *Danielson*

Presidenten [10:00:59]: Representanten Ingvild Wetrhus *Thorsvik* vil framsette et representantforslag.

Ingvild Wetrhus Thorsvik (V) [10:01:10]: På vegne av representantene Guri Melby, André N. Skjelstad, Abid Raja og meg selv framsettes et representantforslag om å bedre psykisk helsetilbud for innsatte i fengsel.

Presidenten [10:01:20]: Forslaget vil bli behandlet på reglementsmessig måte.

Før sakene på dagens kart tas opp til behandling, vil presidenten opplyse om at møtet i dag fortsetter utover kl. 16.

Sak nr. 1 [10:01:36]

Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Endringer i helsepersonelloven (statens partsstilling i saker om Helsepersonellnemndas vedtak) (Innst. 267 L (2022–2023), jf. Prop. 39 L (2022–2023))

Presidenten [10:01:49]: Etter ønske fra helse- og omsorgskomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 3 minutter til hver partigruppe og 3 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil det ikke bli gitt anledning til replikker, og de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får også en taletid på inntil 3 minutter.

Hans Inge Myrvold (Sp) [10:02:15]: (ordfører for saka): Som saksordfører vil eg innleingsvis takka komiteen for arbeidet med denne lovsaka. Lovforslaget handlar om ei endring i helsepersonellova § 71 om at departementet i enkeltsaker skal kunna overta utøvinga av statens partsstilling når Statens helsepersonellnemnd sine vedtak er bringa inn for domstolane. Paragraf 71 fyrste ledd nytt fjerde punktum vil med dagens fleirtal lyda:

«Departementet kan i enkeltsaker overta utøvelsen av statens partsstilling.»

Det er viktig for meg som saksordfører og på vegner av heile komiteen å vera tydeleg på at dette er og skal det vera eit snevert høve til. Det er berre i heilt spesielle tilfelle det vil vera aktuelt å bruka nemnde lovparagraf. Det vil gjelda saker som reiser prinsipielle spørsmål om lovtolking eller Noregs internasjonale forpliktingar, eller der avgjerda kan få store praktiske eller økonomiske konsekvensar for godkjenningssordninga eller helse- og omsorgstenesta.

Det er òg viktig å trekkja fram viktigeita av at helsepersonellnemnda er uavhengig, og at det ikkje skal kunna rokkast ved ved denne lovendringa, slik det kjem fram av same lov, § 69 fyrste ledd. Det er berre domsto-

len som kan overprøve nemnda sitt opphavlege vedtak og ikkje partseigaroverføringa i sak.

Dette baserer seg samla på tydelege innspel til komiteen i arbeidet med lovproposisjonen, og difor har ein samla komité også vore tydeleg i merknadene i saka. Eg legg til grunn forarbeidet og dei vurderingane som er gjorde av Helse- og omsorgsdepartementet i vurdering og bruk av føreslått lovendring.

Bak tilrådinga står Arbeidarpartiet, Høgre og Senterpartiet, og eg reknar med at dei som har eit anna eller kompletterande syn i saka, ber det fram her frå talarstolen.

Tone Wilhelmsen Trøen (H) [10:04:41] (komiteens leder): Høyre anerkjenner i denne saken Helse- og omsorgsdepartementets behov for å avklare hvor langt helsepersonellnemndas uavhengighet rekker med hensyn til utøvelsen av statens partsstilling når klager på vedtak i nemnda bringes inn for domstolene. Høyre mener regjeringen grunngir forslaget til lovendring på en fornuftig måte: at det skal være mulig for departementet å være partsutøver i saker som fremmes. Høyre mener også regjeringen tydelig fremhever at overtakelse av statens partsstilling ikke betyr at departementet avgjør saken eller endrer nemndas vedtak. Dette vil det fremdeles bare være domstolene som kan gjøre, eventuelt helsepersonellet selv dersom det inngås forlik.

For Høyre tillegges det også stor vekt at departementet tilbakeviser at overtakelse av statens partsstilling vil undergrave uavhengigheten til helsepersonellnemnda.

Høyre har likevel respekt for at flere av høringsinnspillene uttrykker motforestillinger mot endringen. Vi mener likevel det bør være mulig, og at det er riktig å avklare tydelig, at departementet kan være partsutøver, særlig i saker som fremmes for domstolene og som har stor prinsipiell betydning – fordi det i slike saker ofte dreier seg om tolkning av norske og EØS-rettslige regler – og der domsavgjørelse skaper forventninger hos søkere og presedens for Helsedirektoratets vedtak.

Høyre mener det hadde vært en fordel om det fremkom direkte i lovteksten at dette er ment å være en snever hjemmel som bare skal brukes i prinsipielle saker, men vi viser til hvordan dette er skildret i forarbeidene. Vi vil understreke at det er det Høyre legger til grunn for å støtte lovendringen.

Bård Hoksrud (FrP) [10:06:37]: Jeg mener det er viktig at vi sikrer helsepersonellnemndas uavhengighet. Dette er kanskje ikke saken som skaper de store reaksjonene med demonstrasjoner og fakkeltog, men saken er viktig for dem den gjelder, ikke minst fra et prinsipielt perspektiv. Helsepersonellnemnda er nemlig et uavhengig organ som behandler klager på vedtak fra Statens helsetilsyn.

At staten, ved departementet, skal ta over en partsstilling i nemnda, er selvfølgelig helt galt. Det fjerner uavhengigheten som folk fortjener når de påklager vedtak. Jeg mener det er viktig at vi politikere tar kampen for den lille mannen mot den store staten. Folk skal ikke bli møtt med en mur av byråkrati og jurister som motarbeider dem i møte med staten. Ved å vedta denne saken er det nettopp det vi gjør.

Ikke nok med at forslaget frarøver helsepersonellnemnda sin uavhengighet, det er også svært dårlig begrunnet. Formuleringene er ulne, og det er nærmest slik at staten kan ta over partsstilling i de saker de selv ønsker. Begrunnelsen nevnes ikke. Derfor har det kommet flere negative og skeptiske innspill til saken.

Loven er tydelig på at helsepersonellnemnda skal være uavhengig. I flere av høringsinnspillene slås det fast at endringene som foreslås, vil undergrave uavhengigheten til nemnda. Jeg mener det er synd at regjeringen er med på å så tvil om helsepersonellnemndas uavhengighet med dette lovforslaget. Her er både SV og Rødt enig med undertegnede – jeg sa jeg skulle si det så ikke alle behøver å gå opp og si det samme. Jeg håper derfor at Stortinget tar til fornuft og sikrer helsepersonellnemndas uavhengighet ved å stemme imot dette forslaget.

Irene Ojala (PF) [10:08:24]: Når Pasientfokus i dag ikke stemmer for regjeringens forslag til endring i helsepersonelloven, er det fordi vi mener at regjeringen i proposisjonen ikke begrunner godt nok hvorfor denne endringen er nødvendig. Pasientfokus mener Stortinget skal være veldig forsiktig med å vedta lovendringer som kan få uheldige konsekvenser, og vi er ikke overbevist om at dette er en endring som bør gjøres. Av den grunn stemmer vi altså imot lovforslaget i dag.

Statsråd Ingvild Kjerkol [10:09:01]: Jeg vil understreke at departementet med dette lovforslaget ikke har til hensikt å overta utøvelsen av statens partsstilling i mange tilfeller, men jeg ønsker å klargjøre at departementet har muligheten.

Som nevnt i proposisjonen er dette i praksis bare aktuelt i spesielle tilfeller, i første rekke der resultatet vil ha generell betydning utover det konkrete resultatet for helsepersonellet saken gjelder. Dette er særlig tilfelle der saken reiser prinsipielle spørsmål om lovtolkning eller Norges internasjonale forpliktelser, eller der avgjørelsen i saken kan få store praktiske eller økonomiske konsekvenser for godkjenningssystemet eller helse- og omsorgstjenesten. Enkeltavgjørelser kan skape presedens.

Kjernen i helsepersonellnemndas uavhengighet er at instruksjonsmyndigheten er avskåret hva gjelder nemndas faglige vurderinger og vedtaksmyndighet i

klagesaksbehandlingen. Departementet kan ikke instruere nemnda om innholdet i avgjørelser eller saksbehandling i den enkelte klagesak. Departementet kan heller ikke selv fatte vedtak i klagesaken eller omgjøre nemndas vedtak. Dette endres ikke med lovforslaget.

Derimot bør departementet kunne handle på vegne av staten når saken står for domstolene, særlig i de unntakstilfellene der departementet ser behov for det som et ledd i styring av saksområdet samlet sett. Dette omfatter bl.a. spørsmålet om hvorvidt en dom skal ankes. Det er ikke tale om at departementet skal omgjøre nemndas vedtak etter helsepersonelloven, men om å kunne bringe domstolens avgjørelse inn for ny vurdering hos en høyere rettsinstans.

Fram til 2018 ble søksmål om nemndas vedtak rettet mot staten ved departementet. Da Helseklage overtok som sekretariat, var det hensiktsmessig med verneing i Bergen og at søksmål rettes mot staten ved nemnda, slik at sakene ikke behøvde å gå via departementet. Det var praktiske hensyn som begrunnet denne endringen, ikke prinsipielle betraktninger om nemndas uavhengighet

Jeg er glad for at komiteens flertall støtter lovforslaget, og jeg mener at det ikke er grunn til å være bekymret for helsepersonellnemndas uavhengighet.

Presidenten [10:11:30]: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 1.

Sak nr. 2 [10:11:33]

Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Endringer i pasient- og brukerrettighetsloven mv. (pasientforløp i spesialisthelsetjenesten) (Innst. 268 L (2022–2023), jf. Prop. 40 L (2022–2023))

Presidenten [10:11:45]: Etter ønske fra helse- og omsorgskomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 3 minutter til hver partigruppe og 3 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til inntil sju replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletiden, får også en taletid på inntil 3 minutter.

Cecilie Myrseth (A) [10:12:19] (ordfører for saken): Jeg vil takke medlemmene i komiteen for samarbeidet i saken. Komiteen har ikke fått noen høringsinnspill, men vi har fått flere innspill etter høringsfristen.

Saken handler om å forenkle og forbedre registrering av ventetid og pasientforløp i spesialisthelsetjenesten. I tillegg er det en rekke forslag om korrigeringer i lovverket, oppryddinger og forenklinger. Jeg regner

med at representantene vil bruke anledningen til å fremme sine synspunkter i debatten, så jeg bruker tiden på å presentere Arbeiderpartiets syn.

Arbeiderpartiet støtter proposisjonen sånn den er foreslått fra regjeringen. Arbeidet med dette startet under den forrige regjeringen og har vært godt utredet og sendt ut på bred høring. Dagens ordning for venteliste med to frister, en for oppstart av utredning og en for oppstart av behandling, kan gi uheldige insentiver. Vi risikerer at pasientene i større grad enn det som er medisinsk nødvendig, får satt en frist for oppstart av utredninger framfor oppstart av behandling. Helsedirektoratet har dokumentert en uønsket variasjon i praksis for registrering og fastsettelse av frister, og sånn kan det ikke være.

Forslaget vil gjøre praksisen for føring av venteliste likere over hele landet og sikre at vi får en mer reell oversikt over ventetidene i helsetjenesten. Endringene vil ikke føre til at pasienter må vente lenger, eller til at pasientene får svakere rettigheter, men ventelistene vil kunne brukes på en bedre måte for å styre tjenestene og til å sammenligne tjenestene på tvers. På den måten kan vi få ned antall fristbrudd og skape en bedre tjeneste for pasientene.

Pasient- og brukerrettighetsloven er en av de viktigste lovene for norske pasienter. Det har derfor vært et mål at loven er lett å forstå både for pasienter og for helsepersonell. Loven har vært endret 93 ganger siden den ble vedtatt i 1999, nå blir det 94. Jeg er derfor glad for innspillet fra Kreftforeningen og 22 andre pasient- og brukerorganisasjoner om at det er behov for en full gjennomgang av lovverket. Det er Arbeiderpartiet enig i. Selv med forenklinger som vedtas i dag, er det fortsatt behov for forenklinger og forbedringer i framtiden.

Med det tar jeg opp forslaget Arbeiderpartiet er med på.

Presidenten [10:14:54]: Representanten Cecilie Myrseth har tatt opp det forslaget hun refererte til.

Tone Wilhelmsen Trøen (H) [10:15:14] (komiteens leder): I denne saken har vi i Høyre merket oss alle de innkomne innspillene, både dem fra da departementet under vår tid sendte det ut på høring, og de innspillene vi har fått i behandlingen av saken i komiteen. Det er innspill som advarer mot endringene som regjeringen foreslår, når det gjelder å oppheve skillet mellom fastsettelse av tidspunkt for oppstart av utredning og oppstart av behandling i spesialisthelsetjenesten.

Mange mener, og Høyre deler den oppfatningen, at det mangler et mer helhetlig forslag for hele pasientforløpet, og at det enkeltstående forslaget vil bidra til å svekke pasienters rettigheter. Det er også grunn til å tvile på at forslaget vil avhjelpe utfordringene i praksis, men

at det heller vil bidra til å svekke de formelle pasientrettighetene. I et fellesinnspill fra 23 organisasjoner til komiteen uttrykkes det en alvorlig bekymring for forslagene i proposisjonen. Organisasjonene sier:

«Forslaget innebærer en oppheving av skillet mellom tidspunkt for utredning og tidspunkt for behandling, og vil i realiteten frata alvorlig syke pasienter en viktig sikkerhetsventil for å hevde sin rett ved fristbrudd når systemet unntaksvis svikter.»

For Høyre veier det tungt at det er bekymring for at forslaget vil svekke forutberegnelighet, trygghet, etterprøvbarhet og kontrollmulighet for pasientene. Høyre vil derfor ikke støtte regjeringens forslag. Tvert imot har komiteens flertall, alle utenom Arbeiderpartiet, Senterpartiet og SV, samlet seg om å sende lovforslaget tilbake til regjeringen og ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med et helhetlig forslag som sikrer helheten i pasientforløpet, og som ivaretar pasientenes rettsstilling.

Selv om det er grunn til å tro at regjeringspartiene og støttepartiet SV vil danne flertall for regjeringens forslag i dag likevel, er det et viktig signal å merke seg at hele resten av Stortinget mener regjeringen bør komme tilbake til Stortinget med et mer helhetlig forslag. Det er synd at ikke regjeringen velger å lytte til et så bredt og tverrpolitisk signal her i Stortinget, særlig når komiteens flertalls synspunkt får svært bred støtte i innspillene i høringen.

Det er lov til – og noen ganger er det ganske fornøytig – å lytte for en mindretallsregjering når et så stort flertall på Stortinget ber regjeringen tenke seg om en gang til. Vi har ennå ikke votert, så muligheten ligger der fortsatt.

Hans Inge Myrvold (Sp) [10:18:08]: Lovbehandlingen av denne saka tek utgangspunkt i tre viktige hovudforslag. Samla vil dette tydeleggjere både rettar og faktiske og praktiske forhold knytte til korleis spesialisthelsetenesta skal følgja opp pasientar.

Det er viktig og naudsynt å ha tydelege krav som ikkje gjev uvisse for tilsette i tenester, men ikkje minst for pasientane, som skal få gode behandlingsforløp. Samstundes bør dette også vera med på å forenkla kvardagen til dei same gruppene og sikra betre oversikt og transparens i tenesta.

Det er nettopp oppheving av skiljet mellom tidspunkt for oppstart av utredning og oppstart av behandling som er av veldig definerande karakter i lovforslaget. Helsedirektoratet peika på dette i ein rapport attende i 2017, «Utredning av ventetidsregistrering i spesialisthelsetjenesten». Her kom det tydeleg fram at praksis i og mellom helseføretak var ulik, noko som igjen har resultert i mangelfull eller ikkje tilstrekkeleg rapportering, og

i ei undergraving av likeverdige helsetenester. Eg er trygg på at Stortingets lovvedtak i dag vil gje oss alle tydelegare rammer.

Samstundes er det viktig for meg å vera tydeleg i dei forholda som omhandlar endringar i pasient- og brukarrettslova. Fleire innspel, frå bl.a. Kreftforeningen, peikar på at lova framleis har eit stort potensial i å gjera seg betre forstått for pasientar og tilsette. Det er difor avgjerande at endringane knytte til oppheving av tidsskilje får god forankring og forståing i heile spesialisthelsetenesta. Dette er for at det ikkje skal vera nokon tvil om dei faktiske pasientrettane som her blir formidla gjennom lov.

Det vil nok vera eit behov for å ha ein meir heilskapleg gjennomgang av pasient- og brukarrettslova nettopp basert på å gjera innhaldet meir forståeleg for alle partar.

Avslutningsvis: Synet til fleirtalet i komiteen på dagens fristbrotordning er særskild viktig. Frå Stortingets side legg ein ein tydeleg marsjordre om å setja i gang eit arbeid for å vurdera endringar og eventuelle lovendringar for å unngå at pasientar går i lange, dyre og sviktande pasientforløp hjå private leverandørar som følgje av fristbrot. Dagens fristbrotordning kan ikkje ha tilfredsstillande måloppnåing, gjeve at denne i dag er utanfor all kontroll når det gjeld økonomi i helseføretaka.

Lang og dårleg tilrettelagd behandling, og for høge prisar frå fristbrotaktørane, er med på å uthola helsetenesta. Difor er både lovsaka og framhaldet til den eit stort steg i riktig retning.

Morten Wold (FrP) [10:21:17]: Jeg skal fatte meg i korthet.

Fremskrittspartiet er bekymret for dette forslaget og viser til fellesinnspillet som er kommet fra 23 ulike organisasjoner. De er alvorlig bekymret for at forslaget vil bety store inngrep i pasienters og brukeres rettigheter, uten at konsekvensene er godt nok utredet. Når så mange uttrykker skepsis til disse forslagene, mener Fremskrittspartiet det må tas på alvor.

Organisasjonene uttrykker også bekymring for at det kan bli enda vanskeligere å synliggjøre ventetid og fristbrudd for pasientbehandling dersom dette forslaget vedtas. Det er uholdbart dersom det skulle bli konsekvensen av vedtak i denne saken. Derfor kommer ikke Fremskrittspartiet til å støtte forslaget.

Marian Hussein (SV) [10:22:18]: Det er viktig at vi vedtar lover som understøtter gode pasientforløp og ikke fører til unødvendig merarbeid eller er til hinder for god planlegging i spesialisthelsetjenesten. Det bør også være et mål å minimere unødvendig byråkrati og administrasjon i spesialisthelsetjenestens arbeid med gode pasientforløp. For mange detaljerte rettighetsbe-

stemmelser som skal regulere pasientforløpene, kan ta søkelyset vekk fra helsepersonellens primær oppgaver.

Jeg merker meg at flere her viser til de innspillene komiteen fikk i behandlingen av denne saken. Jeg vil også minne om at det kom 41 hørings svar da departementet hadde denne saken til høring, hvorav flertallet var positive. Jeg vil sitere pasient- og brukerombudenes uttalelser:

«Pasient- og brukerombudene uttaler at dagens ordning med et skille mellom rett til utredning og rett til behandling har vist seg å være vanskelig å forstå for pasientene og vanskelig å praktisere for spesialisthelsetjenesten. De mener at oppheving av skillet kan bidra til mer forutsigbarhet for pasientene, enklere arbeid med rettighetsvurderinger for spesialisthelsetjenesten og en mer enhetlig registreringspraksis som igjen skal bidra til å sikre pasienter likeverdige helsetjenester.»

Det er også viktig å merke seg at Norsk psykologforening støtter departementets forslag og skillet mellom utredning og behandling, og sier at

«dette er i tråd med god psykologfaglig tenkning og god praksis. Psykiske lidelser og rusmiddellidelser er komplekse tilstander, og det er individuell variasjon når det gjelder hjelpebehov og hva som kjennetegner effektiv og god behandling».

Dette er innspill som vil sørge for at våre helsetjenester blir bedre i stand til å ta gode beslutninger, men som også vil styrke helsetjenestene våre, som i veldig lang tid har slitt med å avklare disse juridiske overgangene.

Irene Ojala (PF) [10:25:11]: Jeg skal bare gi en kort merknad også i denne saken.

For Pasientfokus er det alltid viktig å stille spørsmålet: Hva er best for pasientene? I denne saken har ulike organisasjoner vært bekymret for at pasienter og brukere med denne lovendringen kan få svekkede rettigheter. Pasientfokus stemmer ikke for regjeringens forslag til endring i pasient- og brukerrettighetsloven fordi vi ikke er overbevist om at lovendringen vil være til pasientens beste. Vi mener derfor det er fornuftig at Stortinget ber regjeringen komme tilbake med et bedre og mer helhetlig forslag som vil sikre helheten i pasientforløpet, og som vi alle kan være trygge på vil styrke og ikke svekke pasientenes rettsstilling.

Statsråd Ingvild Kjerkol [10:26:09]: Proposisjonen inneholder tre hovedforslag til endringer i pasient- og brukerrettighetsloven.

Jeg foreslår å oppheve skillet mellom fastsettelse av tidspunkt for oppstart av utredning og oppstart av behandling ved vurdering av henvisninger til spesialisthelsetjenesten. Skillet kan ofte være uklart og føre til van-

skeligheter med å konkludere entydig. Funn viser at helsepersonells forståelse og praksis varierer.

Opphevingen vil gjøre det enklere å få en mer enhetlig praksis knyttet til oppstarten av helsehjelpen i spesialisthelsetjenesten på regionalt og nasjonalt nivå. Samtidig vil den bidra til å redusere faren for uheldige vridningseffekter og andre prioriteringer enn hva helsefaglige vurderinger tilsier. Den vil også kunne føre til at ventelistestatistikken gir et enda mer presist bilde av reell ventetid. Opphevingen vil dessuten bidra til at de viktige rettighetene knyttet til oppstart av helsehjelpen i spesialisthelsetjenesten blir enklere å forstå og forholde seg til, og dermed at det blir enklere å sikre ivaretagelsen av dem. Avslutningsvis vil jeg framheve at opphevingen vil bidra til å redusere unødvendig merarbeid og gi helsepersonell tillit samt mer tid og ressurser til det aller viktigste: å yte selve helsehjelpen.

Jeg foreslår videre omformuleringer og omstruktureringer av reguleringen av pasientrettighetene knyttet til pasientforløpet i spesialisthelsetjenesten. Flere høringsinstanser har påpekt at dagens regulering er en egen utfordring. Disse endringene er ikke materielle, men viktige fordi de presiserer, klargjør og tilgjengeliggjør disse sentrale pasientrettighetene, både for pasientene og helsepersonellet. Jeg foreslår også å innføre de overordnede og viktige kriteriene for rett til helsehjelp i spesialisthelsetjenesten i loven.

Forslagene i lovproposisjonen inngår i et større arbeid for å forbedre pasientforløpene. Forslagene er i tråd med dette arbeidets mål om å unngå ytterligere rettsliggjøring og å forenkle og klargjøre dagens pasientrettigheter.

Pasientrettighetene bør være enklest mulig utformet, samtidig som de gir nødvendige og tilstrekkelige rettslige garantier og bidrar til likeverdige og gode pasientforløp. Jeg mener at disse lovforslagene bidrar til det.

Presidenten [10:28:47]: Det blir replikkordskifte.

Tone Wilhelmsen Trøen (H) [10:29:00]: Det er ingen som er uenig i at det er viktig at vi har en pasient- og brukerrettighetslov som er både enkel å praktisere og enkel å forstå. Det er også grunnen til at vi, da vi satt i regjering, sendte det ut på høring. Men det som nå presenteres, blir bl.a. av Den norske legeforening omtalt som et

«enkeltstående kortsiktig tiltak, som ikke understøttes av annen nødvendig virkemiddelbruk, vil både bidra til å svekke pasientens reelle rettigheter og skape utilsiktede vridningseffekter i prioriteringer og ressursforvaltning, i tillegg til å være ressurskrevende og skape usikkerhet hos både helsepersonell og pasienter».

Gjør det ikke noe inntrykk på helseministeren at det er så tydelige motforestillinger og advarsler mot å

gjennomføre dette? Hvorfor ser ikke helseministeren det som både flertallet i komiteen og høringsinnspillene sier, at man bør ta det tilbake og presentere et mer helhetlig forslag?

Statsråd Ingvild Kjerkol [10:30:02]: Jeg er glad for innspillene fra både Kreftforeningen, Legeforeningen og over 20 andre pasient- og brukerorganisasjoner, og de peker på at det er behov for en full gjennomgang av loven. Sitatet som Trøen trekker fram, er jo ikke en kritikk av denne endringen; kritikken går på at det bare er én endring, og at det er behov for flere.

Forslagene i denne lovproposisjon inngår i et større arbeid for å forbedre pasientforløpene, og de er i tråd med arbeidets mål om å unngå en ytterligere rettsliggjøring og forenkle og klargjøre dagens pasientrettigheter. Selv om loven blir forbedret med de forenklingene som vedtas i dag, er det fortsatt behov for forenklinger og forbedringer i framtiden, og det er et arbeid som vi viderefører i departementet, og vi vil lytte til de høringsinnspillene som har kommet, i det videre arbeidet.

Tone Wilhelmsen Trøen (H) [10:31:03]: Det svaret fra helseministeren synes jeg viser at hun er immun mot den kritikken som har kommet, for det er jo et sterkt signal når Legeforeningen også konkluderer med at man anbefaler å sende det tilbake. Det er altså ikke slik at Legeforeningen kun kritiserer at regjeringen plukker én bit av dette og ønsker å få det igjennom i Stortinget. Det er slik at veldig mange her mener at det burde vært gjort et mye bredere arbeid, og at det burde vært et mer helhetlig forslag som ble presentert for Stortinget.

Er det noe som er viktig for oss i Høyre, så er det at pasienter skal ha tydelige rettigheter. Det er viktig at pasienter som opplever svikt – i den tiden det tar, de fristene som brytes – skal ha tydelige rettigheter, men det er også viktig at helsepersonellet kan forholde seg til det. Hvorfor vil ikke regjeringen lytte mer?

Statsråd Ingvild Kjerkol [10:32:10]: Jeg mener jo at de endringene som vi foreslår, er viktige fordi de presiserer, klargjør og tilgjengeliggjør sentrale pasientrettigheter, både for pasientene og for helsepersonellet, slik som representanten Trøen er opptatt av.

Jeg foreslår også å innføre de overordnede og viktige kriteriene for rett til helsehjelp i spesialisthelsetjenesten i loven. Det mener jeg er en viktig klargjøring som skal bidra til at alle kan gjøre seg nytte av de pasientrettighetene Stortinget har gitt dem.

Presidenten [10:32:47]: Replikordskiftet er avsluttet.

De talere som heretter får ordet, har også en taletid på inntil 3 minutter.

Bård Hoksrud (FrP) [10:33:04]: Representanten Myrseth viste til at dette er 94. gang vi endrer loven. Ja, det er riktig – vi skal endre lover når de ikke er sånn de bør være. Men jeg synes det er litt trist at representanten Hussein fra SV egentlig ikke vil lytte når det kommer gode innspill til komiteen. Selv om det var litt for sent, kom det gode innspill fra både Legeforeningen og 23 andre organisasjoner, deriblant Kreftforeningen. Statsråden sier hun er glad for at det kommer innspill fra Legeforeningen og de 23 andre organisasjonene, men at man ikke har tenkt å ta hensyn til det. Da synes jeg det er viktig faktisk å vise til hva disse organisasjonene påpeker i sine høringsinnspill:

«Forslaget innebærer en oppheving av skillet mellom tidspunkt for utredning og tidspunkt for behandling, og vil i realiteten frata alvorlig syke pasienter en viktig sikkerhetsventil for å hevde sin rett ved fristbrudd når systemet unntaksvis svikter. Oppsummert er vi bekymret for at forslaget:

- avskaffer pasientrettigheter uten å ivareta pasientene på en forsvarlig måte
- prøver å løse organisatoriske utfordringer ved å avskaffe pasient- og brukerrettigheter
- gjør et vanskelig regelverk enda vanskeligere.»

Dette er bekymringer som i hvert fall jeg er opptatt av for å ivareta og sikre pasientenes rettigheter på en god måte. Jeg trodde og forventer vel egentlig at alle i denne salen er enige om at det handler om at vi ønsker at pasientrettighetene skal styrkes og være best mulig og enklest mulig å forholde seg til. Det er litt trist at SV, som sitter på vektskålen her, nå sørger for at man gjennomfører noe som både Kreftforeningen og 22 andre organisasjoner pluss Legeforeningen er svært kritiske til.

Jeg håper SV tenker seg om en gang til før vi skal stemme litt senere i dag, og faktisk støtter mindretallet og sørger for at saken blir sendt tilbake for å få en enda bedre gjennomgang og sikre at vi får en bedre lov som ivaretar pasientrettighetene på en enda bedre måte. Det er i hvert fall Fremskrittspartiets utgangspunkt.

Presidenten [10:35:06]: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 2.

Sak nr. 3 [10:35:10]

Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Bård Hoksrud, Morten Wold, Silje Hjemdal og Himanshu Gulati om en full gjennomgang av Norsk pasientskadeerstatning for å sikre norske pasienters rettssikkerhet (Innst. 245 S (2022–2023), jf. Dokument 8:80 S (2022–2023))

Presidenten [10:35:31]: Etter ønske fra helse- og omsorgskomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 3 minutter til hver partigruppe og 3 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til inntil sju replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får også en taletid på inntil 3 minutter.

Truls Vasvik (A) [10:36:01] (ordfører for saken): Denne saken er om et representantforslag om å ha en full gjennomgang av Norsk pasientskadeerstatning, NPE. Først må jeg takke komiteen for et godt samarbeid. Det er avholdt skriftlig høring i saken, hvor det kom fem høringssvar, og statsråden har gitt sine vurderinger i et brev av 23. januar 2023. Komiteens tilråding er ikke enstemmig, og jeg forutsetter derfor at de ulike partiene redegjør for sine respektive syn.

Arbeiderpartiet er klar på at alle som har rett på det, skal få erstatning, og at det skal skje uten unødvendig lang saksbehandling. Over tid har pasientskadeordningen vært i fokus. Blant annet hadde Riksrevisjonen en undersøkelse i 2020 der de konkluderte med at saksbehandlingstiden var for lang. De ulike organisasjonene som har avgitt høringssvar, tar opp ulike problemstillinger og praktisering av regelverket, uten at det er entydige konklusjoner i disse.

Vi i Arbeiderpartiet er tilfreds med at statsråden allerede i mai i fjor – og det var lenge før denne saken ble løftet i denne sal – tok initiativ til et møte med Advokatforeningen, Norsk pasientskadeerstatning og Nasjonalt klageorgan for helsetjenesten. Det resulterte i at det skal være årlige kontaktmøter mellom Norsk pasientskadeerstatning og Advokatforeningen for å sikre at arbeidet er tilfredsstillende, og at det blir mulighet for å drøfte spesifikke problemstillinger på et fast grunnlag.

La meg gjenta dette: Det er for Arbeiderpartiet viktig og uomtvistelig at pasienter skal få den erstatningen de har krav på etter norsk lov, og det skal ikke ta lengre tid enn nødvendig, men det er også viktig å ikke sette likhetstegn mellom god saksbehandling og rask saksbehandling, noe også Pasientskadeforeningen påpeker i sitt høringssvar. Sakene har ulik kompleksitet, og vi frykter derfor at en absolutt makstid kan virke mot sin hensikt og medføre at sakene ikke får riktig avgjørelse.

Tallene viser at det går i riktig retning. Saksbehandlingstiden går ned. Gjennom vår tidligere behandling av Prop. 8 L for 2022–2023 den 21. februar er klageadgangen og saksbehandlingen ved klager i pasientskadesaker styrket. Alt er derimot ikke rosenrødt. Derfor er statsråden opptatt av at dialogen mellom Advokatforeningen og NPE holdes god, og at den dialogen kan bru-

kes til å utvikle systemet til beste for pasientene som trenger det.

Noen av forslagene i dag legger opp til at NPE skal gjennomføre en evaluering. Det er liten tvil om at det vil føre til lengre saksbehandlingstid, og det vil kunne forverre problemene og utsette pasienter i en sårbar situasjon for enda større belastninger.

Når vi i Arbeiderpartiet stemmer imot representantforslaget, er ikke det fordi vi er naive og mener at det ikke er utfordringer i dagens system, men nå går det i riktig retning, og vi mener derfor at det er viktig at en følger opp dette, istedenfor å risikere at belastningen for dem som har rett på erstatning, blir enda større enn nødvendig.

Erlend Svoldal Bøe (H) [10:39:10]: I Norge har vi en helse- og omsorgstjeneste med høy kvalitet, som gir pasientene god og riktig helsehjelp når behovet er der. For Høyre er det viktigste når vi utformer helse- og omsorgspolitikken at makten alltid skal ligge hos pasienten, og ikke hos systemet. Pasienten skal bli hørt i alle deler av helse- og omsorgstjenesten, og pasienten skal oppleve at behovene blir ivarettatt på en god måte.

Av og til gjør øg helse- og omsorgstjenesten feil – feil som påfører pasienten skade, og feil som medfører store konsekvenser for resten av livet, øg for menneskene rundt pasienten, som pårørende. Norsk pasientskadeerstatning behandler erstatningskrav for pasienter som mener at de har blitt påført skade etter behandling i helse- og omsorgstjenesten. De skal bidra til at pasienten får kompensasjon for det, selv om en økonomisk kompensasjon ikke i sin helhet kan rette opp konsekvensene av feil som pasienten i mange tilfeller må leve med resten av livet.

Høyre mener at rask og god saksbehandling er viktig for Norsk pasientskadeerstatning. Det er viktig at pasienter som mener å ha blitt utsatt for feilbehandling i helse- og omsorgstjenesten, ikke opplever en ny belastning ved at saksbehandlingen tar unødvendig lang tid. I 2020 kom Riksrevisjonen med en undersøkelse av årsaken til lang saksbehandlingstid på pasientskadeområdet. Her konkluderer Riksrevisjonen med følgende:

«Vi mener at det fortsatt er muligheter for NPE å redusere saksbehandlingstiden. Det er fortsatt mange ledd og betydelig liggetid i saksbehandlingen. Det er flere saksbehandlere og eksterne involvert i behandlingen av sakene, noe som fører til stoppunkter og ventetid for sakene underveis i behandlingen. Det er viktig at NPE fortsetter arbeidet med å identifisere unødvendige og tidkrevende prosesser.»

Høyre støtter en gjennomgang av Norsk pasientskadeerstatning. Det er viktig at Riksrevisjonens undersøkelser følges opp av regjeringen, og undersøkelsen er et

viktig grunnlag for en gjennomgang og evaluering av Norsk pasientskadeerstatning.

Jeg vil helt til slutt ta opp Høyres forslag, som også SV og Kristelig Folkeparti er med på. Vi har i forslaget presisert hva som menes med en gjennomgang av Norsk pasientskadeerstatning, og vi ber regjeringen gjennomføre en evaluering, der en tar for seg både saksbehandlingstid og saksbehandling, og at regjeringen kommer med tydelige anbefalinger til Stortinget på hva som kan gjøres videre. Og som det ser ut, er jeg veldig glad for at det forslaget kan få flertall i salen. Men Høyre vil også subsidiært støtte Fremskrittspartiets forslag i selve dokumentet, om en full gjennomgang av NPE.

Presidenten [10:42:01]: Da har representanten Erland Svardal Bøe tatt opp det forslaget han refererte til.

Hans Inge Myrvold (Sp) [10:42:19]: Eg vil innleingsvis slutta meg til dei vurderingane som saksordføraren gjorde greie for her innleingsvis.

For pasientar som kjem i ein situasjon der det skal takast stilling til erstatning, er det heilt avgjerande med ei god og rettvis sakshandsaming. Til dette representantforslaget er det fremja ei rekkje forslag, bl.a. ein full gjennomgang av Norsk pasientskadeerstatning. Til saka har helse- og omsorgsministeren kome med sine vurderingar. Eg er glad for at statsråden har teke initiativ til møte og samtalar med relevante partar for å sikra seg oversyn om korleis saker vert handsama og følgde opp av staten.

Eg er til liks med statsråden særst einig i at det er handling som gjeld no, og ikkje nye utgreingar. Fokuset på å få ned sakshandsamingstida, men ikkje minst på kvaliteten i den samla sakshandsaminga, er det som vil gje resultat som sikrar pasientsikkerheita. Difor vert heller ikkje representantforslaget støtta her i dag av Senterpartiet.

For Senterpartiet har situasjonen rundt akkurat desse to forholda vore viktig å få belyst og teke grep om over lang tid. At ein no fokuserer på kjerneaktiviteten og utøvinga frå staten i slike erstatningssaker, er heilt avgjerande for den vidare utviklinga. Det skal ikkje vera tvil om at pasientar som har krav på erstatning etter lov, uomtvisteleg må få saka si handsama på ein trygg, tillitsfull og god måte.

Bård Hoksrud (FrP) [10:44:20]: Norsk pasientskadeerstatning behandler erstatningskrav for pasienter som mener de har blitt påført skade etter behandling innenfor helse- og omsorgstjenesten. Det er helt uskyldige mennesker som har blitt syke eller har fått en skade de skal behandle. Noen blir feilbehandlet, og noen oppdager kanskje sykdommen for sent, til tross for gjentatt kontakt med helsevesenet.

Dette er altså pasienter som helt uskyldig har havnet i en fortvilet situasjon. Mange opplever deretter at de blir motarbeidet og mistrodd når de forsøker å søke om erstatning. Dessverre har det blitt altfor mange saker de siste årene om pasienter som ikke føler seg godt behandlet i møte med NPE. Både pasienter og advokater har satt spørsmålsteget ved pasientenes rettssikkerhet og mulighet til å bli hørt i saker som behandles.

Dette kan vi ikke sitte stille og se på. Derfor er det veldig viktig med rask og god saksbehandling. Det er viktig at den som mener å ha blitt utsatt for feil behandling i helse- og omsorgstjenesten, ikke skal oppleve en ny belastning ved at saksbehandlingen tar unødvendig lang tid. Vi vet også at en betydelig andel av dem som klager på sin sak fra NPE, får medhold. Dette kan tyde på at saksbehandlingen ofte ikke treffer godt nok i første instans. Det er viktig å sikre tillit til systemet og at ikke pasienter som har hatt negative opplevelser, blir kasterbatter i offentlig byråkrati.

Jeg merker meg at statsråden i sitt svarbrev til komiteen anbefaler at det ikke bør foretas en full gjennomgang av Norsk pasientskadeerstatning. Dette står i kontrast til hva hun mente da hun selv var opposisjonspolitiker i helsekomiteen og ønsket en gjennomgang.

Fremskrittspartiet er også veldig kritisk til at statsråden skriver i sitt svarbrev at hun mener at pasientskade-loven ivaretar pasientenes rettssikkerhet på en god måte. Dersom det stemte, burde vi ikke ha sett så mange graverende eksempler på pasienter som ikke får den hjelpen de har krav på i møte med NPE. Det er nødvendig å gjennomgå NPE for å sikre at tilliten til systemet vårt opprettholdes, og at rettssikkerheten til norske pasienter ivaretas. Ordningen med NPE ble først og fremst laget for å ivareta pasienters rettssikkerhet. Da må ordningen ha den nødvendige tilliten. Det er jeg dessverre bekymret for at den ikke har i dag.

Vi har også sett noen tilfeller der dødssyke pasienter som har vedtak om erstatning, mottar denne som en terminutbetaling i stedet for et engangsbeløp. Det betyr at pasienten kan få redusert erstatningen fordi de dør. Dette er uholdbart. Et eksempel på dette var Jannike, som fikk tilkjent erstatning fordi kreften hennes ble oppdaget for sent og hun derfor måtte amputere beinet. Så fikk hun beskjed om at hun skulle dø, og dermed bestemte NPE seg for å redusere erstatningen. Etter at saken kom i media, snudde likevel NPE. Vi kan ikke ha det slik at enkeltsaker må opp i medias søkelys for at pasientene skal få opprettholdt sine rettigheter.

Det er også viktig å sørge for at pasienter som klager inn sin sak til NPE, føler at de blir hørt og tatt på alvor. Da kan vi ikke fortsette med den urimelige praksisen der saker blir avvist av saksbehandlere uten at de har vært i kontakt med pasienten. I flere mediasaker har vi kunnet

lese om advokater som mener at saker ofte ikke utredes godt nok, og at NPEs sakkyndige ikke opptrer objektivt, men nærmest som advokater på vegne av forvaltningen. Dette er alvorlig. Det er nødvendig at vi sikrer pasientkontakt i saksbehandlingen.

Nå er det på tide å sikre norske pasienters rettssikkerhet gjennom å gå gjennom NPE-ordningen. Derfor tar jeg opp Fremskrittspartiets forslag, og Fremskrittspartiet kommer subsidiært til å støtte Høyres forslag. Dermed håper og tror jeg det blir flertall for et av forslagene.

Presidenten [10:47:20]: Da har representanten Bård Hoksrud tatt opp de forslagene han refererte til.

Marian Hussein (SV) [10:47:34]: Jeg vil starte med å takke forslagsstillerne bak dette representantforslaget.

Som pasienter og pårørende er vi avhengig av – når det gjøres feil av helsevesenet og vi får mangelfull behandling – at vi opplever å bli tatt på alvor, at vi blir trodd og at vi ikke blir påført ekstra belastninger. Den siste tiden har mange historier kommet fram i ulike medieflater. Det seneste døgnet har jeg på TV2.no lest historiene til Vegard og Gunhild, som har fått mangelfull oppfølging. Nylig møtte jeg Elisabeth Raasholm Larby, styreleder for Endometrioseforeningen, som nå går til sak mot NPE. Norsk pasientskadeerstatning og ankeinstansen Helseklage behandler erstatningssaker etter pasientskader som følge av behandlingssvikt. Da trenger man ikke å oppleve at man må gå til sak mot staten når urett er blitt begått.

De siste årene har veldig mange pasienter fortalt at de har fått mangelfull behandling og opplevd overtramp fra Norsk pasientskadeerstatning. Det er svært uheldig at de pasientene som har fått livskvaliteten ned-satt, føler at de ikke blir tatt på alvor. Mye tyder på at det er de sterkeste som får rett – den som har råd til advokat, den som har ork og «guts» til å stå på og selv kjempe, og den som har økonomi til det. De færreste har de ressursene, og man gir opp.

Det har i lang tid vært behov for å forbedre praksisen til Norsk pasientskadeerstatning. I forbindelse med behandlingen av endringer i pasientskadeloven gikk SV sammen med Arbeiderpartiet og Senterpartiet inn for en helhetlig gjennomgang. Det daværende flertallet, bestående av Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti, gikk mot en slik gjennomgang. Jeg er glad for at disse partiene har innsett hvilken feil de gjorde, og at vi i dag får flertall for å evaluere denne ordningen. Det er viktig for norske pasienter som er behandlet, at de opplever at det ikke blir satt spørsmålstejn ved deres troverdighet.

Irene Ojala (PF) [10:50:34]: Når noen søker om pasientskadeerstatning, er det fordi de er sårbare, og de

står ofte i tøffe helsemessige situasjoner påført av feilbehandling. Det må vi ha i bakhodet når vi snakker om disse ordningene og instansene, slik at norske pasienters rettssikkerhet blir ivaretatt.

Når Pasientskadeforeningen skriver i sitt høringsinnspill at de erfarer at enkelte sakkyndige har svært dårlig faglig standard og håndterer saker de ikke har kompetanse på, så er det ganske trist. Manglende kompetanse svekker nemlig legitimiteten til ordningen. Høy og riktig kompetanse innenfor det aktuelle fagfeltet vil sikre medisinskfaglig god kvalitet på de sakkyndiges uttalelse.

Når man er syk, er tid det man har minst av. God kommunikasjon mellom erstatningssøker og Norsk pasientskadeerstatning er derfor viktig. I dag er det slik at Norsk pasientskadeerstatning ved behov tar kontakt med erstatningssøkere gjennom skriftlig korrespondanse og telefonsamtale. Samtidig kan erstatningssøker også selv ta kontakt med saksbehandler på telefon, dersom de ønsker det, men ifølge Norsk pasientskadeerstatnings høringsinnspill er det svært få erstatningssøkere som faktisk vet at man kan be om et møte selv. Kreftforeningen viser i sitt høringsinnspill til at Norsk pasientskadeerstatning har avsluttet de årlige dialogmøtene med pasient- og brukerorganisasjonene etter pandemien. Det mener de er uheldig, og det gjør vi også.

Pasientskadeforeningen viser i sitt innspill til at det i liten grad er dialog i saksprosessen. Vi i Pasientfokus mener dette må kvalitetssikres, slik at erstatningssøkere får informasjon om at de kan ha rett til kontakt med både Norsk pasientskadeerstatning og sakkyndig lege.

Vi i Pasientfokus har stor tro på ansikt-til-ansikt-samtaler. De er veldig viktige, og de er særdeles viktige i de deler av Norge hvor det snakkes ulike språk. Norsk pasientskadeerstatning må sikre at erstatningssøkere med samisk, kvensk eller andre morsmål ved behov får god og tilstrekkelig tolketjeneste. En tolk kan gi erstatningssøkere opplevelse av trygghet og å bli hørt i en sak som er svært viktig for dem.

I tillegg til de forslagene vi er en del av, støtter vi Høyres forslag.

Statsråd Ingvild Kjerkol [10:53:21]: Vi har ambisiøse mål for å forbedre helse- og omsorgstjenesten. Vi har bl.a. styrket sykehusene og kommuneøkonomien. Helsepersonellkommisjonen, fastlegeutvalget, varselutvalget og sykehusutvalget har levert gode forslag som vi må jobbe videre med. Vi må prioritere hva vi skal fokusere på, og derfor støtter jeg ikke at det gjennomføres en slik gjennomgang av pasientskadeordningen som foreslås nå.

Pasientskadeordningen gir gode rettigheter og god rettssikkerhet. Fokuset bør fortsatt være mot kvaliteten

saksbehandlingen og saksbehandlingstid. Departementets krav til saksbehandlingstid tar hensyn til at noen saker er særlig komplekse, og at det må innhentes bidrag fra andre. Det er mer effektivt enn en absolutt maksimal saksbehandlingstid.

Pasientskadeerstatninger utmåles etter skadeserstatningsloven og alminnelige erstatningsrettslige regler, bl.a. praksis fra domstolene. Erstatninger for personskade og tap av forsørger beregnes som hovedregel for statistisk gjenværende levealder og utbetales som en engangssum. Det er bare helt unntaksvis at pasientskadeerstatninger ikke blir utbetalt som en engangssum. Norsk pasientskadeerstatning har opplyst at de bare fastsetter erstatningen i terminbeløp der pasienten er i aller siste palliative fase.

Stortinget har vedtatt rammene for pasientskadeordningen. Høyesterett har slått fast at dokumentasjon fra kort tid etter den påståtte svikten, f.eks. nedtegnelser i journaler og epikriser, veier tyngst i vurderingen av om helsehjelpen var i tråd med god medisinsk praksis. I de fleste sakene innhentes det i tillegg vurderinger fra medisinsk sakkyndige. Rammene for sakkyndighetserklæringer er gitt i regelverket. Informasjon fra pasienten selv inngår også i beslutningsgrunnlaget. Dersom de sakkyndige oftere skal møte skadelidte, vil saksbehandlingstiden og kostnadene øke betydelig.

Vedtak om erstatningsansvar og om erstatningens størrelse treffes av saksbehandlere og deres leder eller nemnd, og ikke av sakkyndige. Omfanget av varige skader fastsettes etter sakkyndig vurdering og ved hjelp av invaliditetstabeller som går fram av forskrift.

Jeg mener pasientskadeloven ivaretar pasientenes rettssikkerhet på en god måte. Jeg ser derfor ikke behov for endringene representantene foreslår, og heller ikke for en full gjennomgang av ordningen.

Presidenten [10:56:17]: Det blir replikkordskifte.

Erlend Svoldal Bøe (H) [10:56:34]: I 2020 behandlet Stortinget endringer i pasientskadeloven, og da hadde Arbeiderpartiet og Senterpartiet flere merknader, der en bl.a. foreslo at en skulle ha en helhetlig og bred gjennomgang av pasientskadeordningen. Når Kjerkol nå har blitt statsråd, vil en ikke ha en sånn bred og helhetlig gjennomgang. Det synes jeg ikke henger helt sammen – når en var så tydelig på det i 2020. Det er bra med samarbeid mellom Norsk pasientskadeerstatning, Advokatforeningen og brukerorganisasjonene, men når vi har en rapport fra Riksrevisjonen som klart og tydelig viser at det er utfordringer med saksbehandlingstid og saksbehandling, viser det virkelig grunnlaget en har for en sånn bred og helhetlig gjennomgang, som statsråden selv tok til orde for da hun satt på Stortinget.

Spørsmålet mitt er hva som er grunnen til at en nå har kommet i regjering og plutselig ikke vil ha en sånn gjennomgang av Norsk pasientskadeerstatning, til tross for at det er klare undersøkelser som viser at behovet er til stede.

Statsråd Ingvild Kjerkol [10:57:37]: For denne regjeringen er det viktig at vi forbedrer helse- og omsorgstjenestene, og at vi forbedrer pasientsikkerheten. Det har vi gjort gjennom våre klare prioriteringer i budsjettene. I tillegg har vi varslet flere gjennomganger og satt ned utvalg, bl.a. varselutvalget, som gjennomgår Helse-tilsynets varslingsordning. Fastlegeutvalget, helsepersonellkommissjonen og sykehusutvalget har levert flere gode forslag som vil handle om å forbedre tjenestene og styrke pasientsikkerheten. Til en full gjennomgang av Norsk pasientskadeerstatning mener vi Riksrevisjonen peker veldig tydelig på at fokuset bør rettes mot kvalitet i saksbehandlingen og mot å få ned saksbehandlingstiden. Det er vi helt enig i, og det vil vi prioritere å forbedre. Det er nok en prioriteringssak at vi ikke mener det er hensiktsmessig eller formålstjenlig med en full gjennomgang av en ordning som i det store har fungert etter intensjonene. Det er bakgrunnen for våre prioriteringer.

Erlend Svoldal Bøe (H) [10:58:42]: Det er merkelig hvordan prioriteringene har endret seg på så kort tid, for i 2020 var den rapporten fra Riksrevisjonen klart og tydelig på bordet, og det var også et grunnlag som Arbeiderpartiet og Senterpartiet den gangen brukte for å foreslå en bred og helhetlig gjennomgang. Så har Riksrevisjonen, som også statsråden er inne på, sagt at det er potensial for saksbehandlingstid og saksbehandling. Det er fint med en del andre tiltak som regjeringen også har gjort noe med, men nå fokuserer vi altså på pasienter som har opplevd feil og skade på grunn av helse- og omsorgstjenesten. Det er klart at det er en belastning når disse menneskene må vente i lang tid for å få behandlet sin sak. I tillegg skal man komme seg etter en skade man har opplevd å få etter en feil i helsetjenesten, og man skal oppleve den belastningen det er å møte et system som tar lang tid – og der en kanskje ikke alltid har den riktige saksbehandlingen.

Spørsmålet mitt blir igjen: Hva helt konkret kommer regjeringen til å gjøre for å følge opp Riksrevisjonens rapport når det gjelder Norsk pasientskadeerstatning. Og hva konkret vil en gjøre når det gjelder saksbehandling og saksbehandlingstid?

Statsråd Ingvild Kjerkol [10:59:48]: Vi mener, helt i tråd med det representanten Svoldal Bøe sier, at fokus bør rettes mot kvalitet i saksbehandlingen og mot å få ned saksbehandlingstiden. Det vil Norsk pasientskade-

erstatning være ansvarlig for å følge opp – i likhet med Helseklage. Det er ikke noe annerledes enn da representanten Svardal Bøe hadde verv i departementet. Så det vil vi følge opp på akkurat samme måte som det har blitt gjort tidligere, og med bakgrunn i de klare anbefalingene som Riksrevisjonen og andre har gitt.

Bård Hoksrud (FrP) [11:00:44]: TV 2 kunne i dag avsløre at statens advokat i pasientskadesaker har påpekt at sakkyndige ikke bør treffe pasienter, fordi de kan bli påvirket og føle sympati for pasientene. Det er nesten så man ikke tror det er sant. Støtter statsråden statens advokat? Viser ikke dette at det faktisk er behov for en gjennomgang av denne ordningen?

Statsråd Ingvild Kjerkol [11:01:10]: Det som er viktig og riktig, er at den sakkyndige vurderer om det er behov for pasientkontakt eller ikke. Jeg opplever ikke at noen av instansene, verken Helseklage eller NPE, forhindrer pasientkontakt. Sakkyndige skal vurdere om helsehjelpen var i samsvar med god medisinsk praksis på behandlingstidspunktet, det har Høyesterett slått fast, og da er det de tidsnære bevisene som skal vurderes. Den sakkyndige er da pliktig til å vurdere om det er behov for pasientkontakt i den videre behandlingen for å utfylle dette bildet.

Bård Hoksrud (FrP) [11:01:56]: Statsråden prøver å svare ut at man skal kunne få det, men det handler om at den som skal foreta utredningen, selv skal bestemme dette. Ser ikke statsråden at det hadde vært bra om også pasientene kunne fått muligheten til faktisk å få møte den spesialisten som skal ta den sakkyndige vurderingen, for å kunne komme med opplysninger man opplever at man ikke får eller har hatt muligheten til å gi, fordi man altså ikke får mulighet til å ha kontakt med den som skal utføre den sakkyndige vurderingen?

Jeg vil likevel utfordre statsråden. Dette gjelder tilliten hos mange av dem som har klager inne for NPE. De er bekymret og føler at de ikke blir behandlet på en tilfredsstillende og ordentlig måte. Jeg mener at TV 2 sine avsløringer i dag dokumenterer dette. Hvordan kan statsråden leve med at enkelte av statens advokater kommer og sier at man ikke skal møte den som faktisk er den skadelidte?

Statsråd Ingvild Kjerkol [11:03:00]: Jeg tror representanten Hoksrud forstår at det å gå inn og kommentere enkeltsaker bør ikke en statsråd gjøre. Det er en grunn til at Stortinget har organisert lovene på den måten Stortinget har vedtatt, og at man har ulike instanser med klare roller. Det er viktig for at pasientsikkerheten skal ivaretas.

Jeg tror også det er viktig at den som er sakkyndig, har et ansvar man skal aksle. Det er sånn man ivaretar rettighetene til den som har klaget, og til den som søker om pasientskadeerstatning. Representanten viser til saker som går i media, og der må instansene selv svare for dem, det kan ikke en statsråd gjøre. Hvis det er sånn at representanten Hoksrud mener man aktivt forhindrer pasientkontakt, må man også kunne klare å synliggjøre det på systemnivå for at det skal være en jobb for storting og regjering.

Bård Hoksrud (FrP) [11:04:05]: Jeg har respekt for at statsråden forholder seg til lover og regler, men det er altså statens ansatte som opererer på denne måten. Dette er ikke den eneste henvendelsen vi har fått i dag heller, med bakgrunn i de avsløringene TV 2 hadde i dag. Derfor er det interessant om statsråden nå vil ta kontakt med NPE og sjekke opp om dette er den gjengse oppfatningen av hvordan statens advokater opererer, eller om dette er enkeltstående tilfeller, når det nå altså kommer henvendelser om flere lignende tilfeller.

Jeg vil utfordre statsråden: Vil statsråden nå sjekke opp dette og ta kontakt med NPE for å finne ut om dette er måten statens representanter og advokater opererer på?

Statsråd Ingvild Kjerkol [11:04:45]: Jeg har gjennomført et møte med NPE og med Advokatforeningen. Den klare tilbakemeldingen fra Advokatforeningen i det møtet var at jevnt over fungerer pasientskadeordningen godt, og det er god rolleforståelse, men de var også opptatt av kvalitet på saksbehandlingen og saksbehandlingstid, så der er vi helt enige.

Presidenten [11:05:11]: Replikskordskiftet er avsluttet.

De talere som heretter får ordet, har også en taletid på inntil 3 minutter.

Truls Vasvik (A) [11:05:30]: Det er et par ting jeg har lyst til å poengtere. Flere har påpekt at pasientene ikke vet om alle rettighetene sine. Da vil jeg vise til merknadene fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet. Der skriver vi at vi forutsetter

«at NPE er tydelige på hvilke rettigheter erstatningssøker har, hvordan saksbehandlingen foregår, og at erstatningssøker har rett til å ta kontakt med saksbehandler per telefon».

Jeg vet ikke om det gjøres godt nok i dag, men et kjapt søk under replikkvekslingen tok meg inn på NPES hjemmeside, der det står:

«Du kan selvsagt også ta kontakt med saksbehandleren din, dersom du lurer på noe, eller har nye opplysninger i saken.»

Det kan godt være at det burde vært poengtert enda mer i sakene, men det er i alle fall ikke noe som tyder på at det ikke er lov å kontakte saksbehandleren, når det står på hjemmesiden til Norsk pasientskadeerstatning.

Tidsaspektet er flittig diskutert, og det skjønner jeg. Tid er en viktig faktor i en svært krevende situasjon for pasientene. Når vi har sagt at vi ikke vil støtte forslaget her i dag, er det fordi det går riktig vei. Da vi behandlet statsbudsjettet, var alle veldig fornøyd med det som står i kapittel 741, som omhandler Norsk pasientskadeerstatning, i hvert fall den ene delen av de to tingene jeg kommer til å nevne nå. Antallet klager har gått opp med 15 pst. Det er ikke så bra. Samtidig har saksbehandlingstiden gått ned med 35 dager.

Hvis det nå blir et vedtak om evaluering her i dag, får vi inderlig håpe at den gode trenden innenfor saksbehandlingstiden ikke stopper opp. Det er ikke i pasientenes interesse. Som representanten Ojala sa, er det mange som har dårlig tid. La oss håpe at det ikke blir enda verre for dem som har dårlig tid.

Bård Hoksrud (FrP) [11:07:28]: Jeg tror alle er enige om at vi definitivt ønsker at saksbehandlingstiden skal gå ned. Det at man får en gjennomgang av Norsk pasientskadeerstatning, behøver ikke å bety at det nødvendigvis blir lengre saksbehandlingstid.

Jeg mener den saken som kom på TV 2 i dag tidlig, virkelig dokumenterer at vi har store utfordringer, og at det er viktig å finne ut mer om måten advokatene på vegne av staten opererer på. Jeg registrerer at statsråden ikke ville svare på om hun ville sjekke og følge opp om dette er en praksis som gjelder statens advokater i saker for Norsk pasientskadeerstatning. Jeg synes det er alvorlig.

Jeg registrerer at en av dem som har blitt brukt som argumentasjon for at sakkyndig ikke skal møte pasient, ut fra en bok hun har laget om hvordan man opererer på dette området, er veldig kritisk til hvordan dette har blitt tolket. Jeg registrerer også at leder av Advokatforeningen, til tross for at statsråden sa Advokatforeningen var veldig godt fornøyd, er svært kritisk til de opplysningene som har kommet fram i denne saken. Jeg vet at det dessverre er flere saker og flere pasienter som opplever det samme.

Jeg er veldig glad. Det kommer til å bli et flertall nå. Jeg skulle gjerne sett at man hadde tatt en full gjennomgang, men nå får man i hvert fall sagt klart og tydelig at man skal gå gjennom noen ting, bl.a. saksbehandlingstid og hvordan sakene blir behandlet. Det er jeg veldig glad for. Det er et stort skritt i riktig retning. Fremskrittspartiet er svært fornøyd med at vi har klart å få gjennomslag her, og at det faktisk blir flertall i Stortinget i dag.

Erlend Svoldal Bøe (H) [11:09:26]: Til representanten Vasvik, om at ting går riktig vei: Det er bra, men når vi skal følge opp Riksrevisjonen, er de tydelige på at én ting er saksbehandlingstiden, og en annen er hvordan saksbehandlingen foregår i Norsk pasientskadeerstatning. En skriver f.eks. at det er flere saksbehandlere eksternt involvert i behandling av saker, noe som fører til stoppunkter, men også ventetid for sakene. Da er det litt merkelig å høre Arbeiderpartiets representant stå her og si at dette går fint, dette går i riktig retning, og så sier statsråden på den andre siden at dette skal vi følge opp, dette skal vi ta på alvor, det er ikke godt nok slik som det er i dag. Da må en bestemme seg for hva slags konklusjon en er ute etter å trekke i denne saken.

Og ikke bare det: En sa i 2020 at en var for en bred og helhetlig gjennomgang, men nå er en plutselig ikke det. I den samme saken som vi behandlet i 2020, var Høyre tydelig på at vi mente at en på sikt burde gjennomføre en gjennomgang av pasientskadeordningen og vurdere eventuelle endringer. Det er akkurat det Høyre, med flere andre partier, foreslår: at en skal se på flere tiltak for å få ned saksbehandlingstiden for å bedre saksbehandlingen, og ikke bare gå gjennom det, men faktisk be regjeringen komme med noen tydelige anbefalinger, så Stortinget kan si noe om hva slags retning vi skal ha på dette.

Dette er en viktig sak. Her snakker vi altså om pasienter som i helse- og omsorgstjenesten utsettes for skader og feil, som de ikke skulle ha vært utsatt for i utgangspunktet. Det handler ikke bare om saksbehandling og saksbehandlingstid, det handler faktisk også om hvordan vi senere kan lære av det når vi ser den type saker i helse- og omsorgstjenesten, hvordan dialogen er overfor dem som utsettes for pasientskader, og hvordan vi bidrar til å styrke og øke kvaliteten i helse- og omsorgstjenesten, slik at pasientene også får bedre pasientsikkerhet i tiden framover. Derfor synes jeg det er dumt at regjeringspartiene ikke støtter det forslaget som foreligger, for det ville ha bidratt til å konkretisere dette enda mer ved at Stortinget får tydelige anbefalinger.

Jeg er også veldig glad for at det ser ut til at det forslaget mest sannsynlig går igjennom, slik at regjeringen faktisk må følge opp dette og komme tilbake igjen til Stortinget om hvordan vi skal bidra til bedre pasientsikkerhet og bedre oppfølging i Norsk pasientskadeerstatning.

Truls Vasvik (A) [11:12:07]: Det er ingen motsetning i å påpeke at ting går bedre, og det jeg sier, er ikke at alt er perfekt. Hvis representanten Svoldal Bøe hadde hørt etter, hadde han hørt at jeg sa i mitt første innlegg at når vi i Arbeiderpartiet stemmer imot representantforslaget, er det ikke fordi vi er naive og mener at det ikke er utfordringer i dagens system. Derfor er jeg glad for at statsråden følger det opp, akkurat som vi sier. Vi

mener også at det er viktigere å underbygge det som faktisk går riktig vei, enn å bruke masse tid, energi og krefter på en full evaluering når det går riktig vei.

Jeg tenker også at det handler litt om hvilke høringsinstanser man lytter til. Kreftforeningen, f.eks., skriver:

«Framfor en totalrevisjon av Norsk pasientska-deerstatning, mener vi imidlertid det ville vært mer hensiktsmessig å prioritere de største manglene i et system som ellers fungerer relativt godt.»

Jeg kan i hvert fall konkludere med én ting: Alle vil at de som har rett på erstatning, skal få det. De skal få det fortest mulig og kvalitetsmessig best mulig. Jeg tror det er vår alles intensjon, og så handler det om hvordan man vurderer at vi kommer dit. Jeg er i hvert fall glad for at det ikke er noen som tenker at vi ikke skal gi hjelp og erstatning til dem som har rett til det. Det er vi enige om, og det er jeg glad for.

Svein Harberg hadde her overtatt presidentplassen.

Presidenten [11:13:19]: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 3.

Sak nr. 4 [11:13:23]

Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Olaug Vervik Bollestad, Kjell Ingolf Ropstad og Dag-Inge Ulstein om en plan for en styrket helseberedskap (Innst. 281 S (2022–2023), jf. Dokument 8:101 S (2022–2023))

Presidenten [11:13:42]: Etter ønske fra helse- og omsorgskomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 3 minutter til hver partigruppe og 3 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til inntil sju replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får også en taletid på inntil 3 minutter.

Truls Vasvik (A) [11:14:17] (ordfører for saken): Ny sak – denne saken er om et representantforslag om en plan for en styrket helseberedskap. Nok en gang takk til komiteen for godt samarbeid. Det er avholdt skriftlig høring også i denne saken, med totalt åtte høringsvar. Statsråden har gitt sine vurderinger i brev av 17. februar 2023. Dette representantforslaget inneholder ikke mindre enn 18 ulike forslag. Komiteens tilråding er ikke enstemmig, og jeg forutsetter derfor at de ulike partiene redegjør for sine syn.

Det er ingen tvil om at den bekymringen som forslagsstillerne bringer til torgs, knyttet til manglende rekruttering og utfordringer med å beholde helsepersonell innen vår felles helsetjeneste, er reell, og jeg vil håpe at den deles av alle som sitter her i dag. For oss i Arbeiderpartiet er det også vesentlig at vi anerkjenner at helsevesenet vårt er avhengig av en lang rekke yrkesgrupper, og det er derfor avgjørende å se det hele i en sammenheng.

For noen uker siden kom helsepersonellkomisjonens NOU, som har fått den tydelige tittelen Tid for handling – Personellet i en bærekraftig helse- og omsorgstjeneste. Konklusjonene kjenner vi alle sammen. Helsepersonell er et knapphetsgode og vil bli det i enda større grad i framtiden. Derfor må det tenkes nytt når det gjelder både oppgavefordeling, digitale løsninger og samhandling, bl.a. helsepersonellkomisjonens konklusjoner er egentlig helt på linje med forslagsstillerne, som skriver:

«Helsetjenesten i Norge henger tett sammen, og når utfordringer isoleres ett sted for å løses, overses sammenhengen mellom de ulike delene av helsetjenesten.»

Vi i Arbeiderpartiet støtter ikke representantforslaget her i dag. Det betyr ikke at alle forslagene ikke har noe for seg, eller at det ikke er elementer som vi må ta med oss inn i framtidens helsetjeneste. Derimot vil vi advare mot å tenke at svaret er at disse utfordringene kan løses stykkevis og delt. Vi ser derfor fram til arbeidet med helsepersonellkomisjonens NOU og den bebudede stortingsmeldingen som heter Nasjonal helse- og samhandlingsplan, der vi kan se på utfordringene helhetlig og samlet.

Erlend Svardal Bøe (H) [11:16:35]: Høyre mener at vi skal ha en helseberedskap i landet vårt som er god nok til å verne folks liv og helse og sørge for god medisinsk behandling, pleie og omsorg for mennesker som blir berørt av helsekrise. Koronapandemien viste oss hvor viktig det er at samfunnet er forberedt på potensielle helsekriser.

Høyre deler bekymringen for rekrutteringen til og oppgavedelingen innen helse- og omsorgstjenesten. Helsepersonell utgjør en svært viktig faktor når vi snakker om helseberedskap, men det er også et stort behov for å se på sammenhengen mellom ulike deler av helse- og omsorgstjenesten om vi skal klare å styrke helseberedskapen i sin helhet i årene framover. God helseberedskap er ikke bare én ting eller ett tema, men utdanning og tilgang på helsepersonell er selvsagt en viktig og stor del av det, også på alle nivåer, enten det er i kommune eller i sykehus.

Solberg-regjeringen innførte flere tiltak for å sikre nok kompetent helsepersonell. Kompetanseløft 2020 førte bl.a. til at 146 000 ansatte i helse- og omsorgstjenesten fullførte grunn-, videre- eller etterutdanning i perioden 2016–2020. I Kompetanseløft 2025, som Solberg-regjeringen også la fram, er heltidskultur, redusert bruk av vikarer og kontinuitet i behandlingen viktige satsingsområder. Høyre etablerte også i regjering et eget samarbeidsforum med partene i arbeidslivet om oppfølgingen av Kompetanseløft 2025 og satsingsområdene der, i tillegg til flere nye studieplasser til bachelorutdanning i sykepleie og en kraftig årsverksinnsats i omsorgstjenesten, som økte med om lag 15 000 årsverk fra 2015 til 2020.

Vi har fått mye grunnlag de siste årene når det gjelder å si noe om hvordan vi skal styrke helseberedskapen i Norge i sin helhet i årene framover. Koronakommisjonen har levert flere rapporter, helsepersonellkommisjonens utredning er ute på høring, og i høst legges Nasjonal helse- og samhandlingsplan fram. Høyre deler flere av intensjonene i forslagene som er fremmet, men vi mener at disse må ses i sammenheng med alle disse tingene som kommer framover, i tillegg til at det er varslet en egen helseberedskapsmelding som oppfølging av bl.a. koronakommisjonens rapporter.

Det er også grunnen til at vi ikke støtter forslaget i dag, men vil komme tilbake senere når vi skal behandle både helsepersonellkommisjonens utredning, helseberedskapsmeldingen og Nasjonal helse- og samhandlingsplan i løpet av høsten 2023.

Lisa Marie Ness Klungland (Sp) [11:19:34]: Me er bekymra for legar, sjukepleiarar, helsefagarbeidarar og andre som jobbar i helsetenestene våre, når det gjeld å utdanne, rekruttere og behalde dei. Det var difor me sette ned helsepersonellkommisjonen så snart me kom i regjering.

Dette har vore ei varsla krise. For ikkje lenge sidan kom utsynsmeldinga. Ho er ein marsjordre til oss om at helse og sosialfaglege utdanningar skal prioriterast opp. Me vil gå tomme for folk før me går tomme for pengar.

Arbeidslivet er den viktigaste arenaen for livslang læring, og det er på arbeidsplassen at størsteparten av kompetanseutviklinga skjer. Utdanning nær folk er svært viktig, og for dei som t.d. jobbar på ein sjukeheim i heimbygda, er målet til denne regjeringa at den vidaregåande skulen, fagskulen, studiesenter og høgare utdanning vil samarbeide om å tilby moglegheita til å formalisere kompetansen me har.

I dag utdannar me f.eks. sjukepleiarar både på Universitetet i Stavanger, på Høgskulen på Vestlandet avdeling Haugesund, i Ryfylke og i Dalane, dei to siste med desentralisert struktur, der dei fyrste kulla er i gang no.

Dette ser me som svært verdifullt. Me er i gang med å prioritere studieplassar innan helse- og omsorgsfag, arbeide med ei melding til Stortinget om høgare yrkesfagleg utdanning, jobbe for fleire praksisplassar i helse- og sosialfaga, ha dialog med EØS-land om å få meir stimulering i sjukepleiarutdanninga, arbeide med profesjonsmeldinga, sikre studiesenter i heile landet og tilby utdanning i heile landet, endre finansieringssystemet for universitet og høgskular, leggje betre til rette for etter- og vidareutdanning, vurdere korleis utdanningssystemet kan gje betre karrierevegar for fagarbeidarar, og utvikle godkjenningsordningar for utanlandsk utdanning.

Mykje av det som blir føreslått i dag, er me altså i gang med. Berre sidan me kom i regjering, har me auka talet på studieplassar innan sjukepleie med 500, i tillegg til å ha auka talet på utdanningsstillingar for spesialsjukepleiarar med 200 innan anestesi-, barne-, intensiv-, operasjons- og kreftsjukepleiarar.

Helsepersonellkommisjonen si utgreiing ligg no ute på høring. Det er viktig å sjå heilskapen og alt i sammenheng før me konkluderer med det som vil gjere arbeidsdagen til helsepersonell betre. Regjeringa vil kome med store arbeid framover, som vil sjå heilskapen. Me skal utdanne, rekruttere og behalde helsepersonell i heile landet.

Morten Wold (FrP) [11:22:20]: Fremskrittspartiet deler bekymringen om at det trengs økt rekruttering og bedre oppgavedeling i helsetjenestene våre. Når vi har begrenset med ressurser, er det viktig at vi bruker dem best mulig. I tillegg til å øke rekrutteringen må vi sikre at de menneskelige ressursene som vi har i helsevesenet, ønsker å bli.

Da er det viktig at vi sørger for at ansatte i helsetjenestene kan utvikle seg i sitt arbeid på lik linje med de fleste andre yrkesgrupper. Da må man få drive mest mulig med faget sitt – og med pasientbehandling – og minst mulig med unødvendig byråkrati eller oppgaver som kunne vært overført til andre.

For Fremskrittspartiet er det viktig med kraftige tiltak for å sikre at helsevesenet styrkes i tiden fremover. Da kreves bl.a. økt kompetanse, bedre grunnbemanning og utdanning av flere innen medisin og sykepleie.

Men skal vi klare å få utdannet nok folk, handler det ikke bare om flere studieplasser. Vi må også sørge for at det er nok praksisplasser for dem vi utdanner. Vi kan ikke fortsette i samme spor som nå, f.eks. innen medisin, der vi øker antall studieplasser, men kutter i antall praksisplasser. Det er et kroneksempel på – unnskyld uttrykket, president – molbopolitikk.

I Fremskrittspartiets alternative statsbudsjett styrket vi sykehusene med 1,1 mrd. kr, vi la inn en egen el-

dremilliard for å styrke bemanning og kompetanse, og vi ga tilskudd til å styrke utdanningen på medisin. Det å sørge for bedre bemanning, rekruttering og utdanning er prioriterte områder for Fremskrittspartiet.

Fremskrittspartiet støtter flere av forslagene, men mener også det er fornuftig å avvente høringsrunden i forbindelse med helsepersonellkommisjonens NOU. Derfor er vi ikke med på alle forslagene i denne omgang, men vi understreker viktigheten av at høringsrunden fører til konkrete forslag som vil sikre bedre tjenester.

Jeg tar med dette opp de forslagene Fremskrittspartiet er med på.

Presidenten [11:24:24]: Da har representanten Morten Wold tatt opp de forslagene han refererte til.

Presidenten vil ellers bemerke at det er fint å få en unnskyldning i forkant, men slike uttrykk bør likevel unngås.

Marian Hussein (SV) [11:24:49]: Vi i SV deler forslagsstillernes bekymring for utfordringene med bemanningen i helsesektoren. Det har i mange år vært kjent at det er en vesentlig utfordring at vi mangler helsepersonell i alle deler av helsetjenesten, og at vi verken klarer å utdanne, rekruttere eller holde på ansatte i helsetjenesten.

Det haster med tiltak, og de tiltakene må ha som hovedmål å sikre ansatte i offentlig helse en arbeidsplass der de ønsker å bli og utvikle seg. Når vi nå ser at det etableres en rekke helkommersielle tilbud i helsesektoren som oppfattes som attraktive arbeidsplasser fordi de tilbyr gode faglige arbeidsplasser, er det grunn til bekymring. For om kommersielle aktører som driver med aggressiv rekruttering av nødvendig helsepersonell, lykkes, sitter vi igjen med et svekket offentlig helsevesen. Det går direkte ut over det offentlige helsetilbudet. Tilbudet til dem med dårligere råd, komplekse sykdommer og bosted utenom de mest sentrale områdene blir dårligere.

I møte med et todelt helsevesen med stor konkurranse om helsepersonell er det nødvendig å regulere de private helseaktørene, samtidig som det skal være attraktivt å jobbe i det offentlige helsevesenet. Det er her vi bommer, for det er nødvendig med en rekke tiltak for å gjøre det mer attraktivt å jobbe i det offentlige helsevesenet. Det er nødvendig med økt grunnbemanning og flere heltidsstillinger i det offentlige helsevesenet. Videre må bruken av innleie reduseres, men da må man også legge til rette for økt grunnbemanning. Det må også legges til rette for gode arbeidstidsordninger og godt samarbeid mellom ledelse og ansatte. Ansatte må oppleve at de blir satt pris på av lederne, og ikke bli behandlet som noe som lett kan erstattes.

Det betyr at regjeringen må være villig til å stille tydelige krav til helseforetakene og legge til rette for at det

er enkelt for kommunene å sikre bedre arbeidsforhold. Helsepersonellkrisen har vært varslet lenge, og dagens regjering overtok i en svært presset situasjon der det ble gjort for lite for å redusere andelen uten hele eller faste stillinger. En økende mengde historier fra fortvilt helsepersonell bekymrer meg.

Intensjonene i forslagene fra Kristelig Folkeparti er gode, men mange av dem er for lite konkrete og vil ikke nødvendigvis føre til endring dersom de blir vedtatt. Derfor tar jeg opp de forslagene SV er med på.

Presidenten [11:27:53]: Da har representanten Marian Hussein tatt opp de forslagene hun refererte til.

Olaug Vervik Bollestad (KrF) [11:28:06]: Nå hører jeg at de forrige regjeringspartiene snakker om hva som har vært gjort, og de nåværende regjeringspartiene snakker om hva de skal gjøre. Men det er ingen som snakker om hva som bør gjøres i dag.

Helsevesenet står overfor store utfordringer i tiden som ligger framfor oss. Studiehverdagen skal forberede sykepleiere eller andre studenter på én type hverdag. De møter i mange tilfeller en helt annen hverdag når de kommer ut i jobb. Hvordan gjør vi denne overgangen til arbeidslivet bedre?

På tirsdag møtte jeg Hedda. Hun var ferdig utdannet sykepleier for to år siden – og slutter. Det hun lærte i studiet samsvarte ikke med det hun opplevde i praksis. Hun går over til annen tjeneste, og tre års studier blir da ikke brukt. Hun var fortvilet over at hun ikke fikk gjøre det hun egentlig var kompetent til. Hun ønsket å ha tid sammen med litt eldre kollegaer, tid til oppfølging fra nærmeste leder. Begge deler er det ikke akkurat overflod av i dag. Vi mangler mye på grunnbemanning, og vi mangler at studentene har en praksisveileder som både tar ansvar og får lønn for den jobben. Det er det mulig å gjøre noe med uten å ødelegge noe som helst for helheten, men det sikrer studentene.

Mange opplever at de bruker tiden sin på andre ting enn det de var utdannet til. Det må være større tverrfaglighet, flere yrkesgrupper som sammen utfører de oppgavene helsevesenet skal gjøre. Alle må få gjøre det de er spesialisert til. Jo, vi trenger en oppgaveglidning. Det er ingen av oss uenig i. Det vil også bety karriereløp og bedre muligheter for faglig utvikling for andre yrkesgrupper i helsevesenet.

Jeg tror likevel at nøkkelen ligger i å løse en del utfordringer her og nå: Mer tverrfaglig samarbeid, mer og bedre praksisplass mens man er student, og å sikre gode møteplasser for de ferdig nyutdannede, uansett hva slags utdanning de har, for å sikre at de faktisk blir en god helsearbeider. Mange slutter altfor tidlig – av veldig mange årsaker. Det er ikke det at de ikke vil være sykepleier eller helsefagarbeider, men de klarer ikke det

presset lenger. De går tidlig ut i pensjon, og faktisk slutter 20 pst. av våre nyutdannede sykepleiere innen de ti første årene.

Vi må legge til rette for at disse folkene blir værende. Og vi kan ikke vente på helhetsplaner. Vi må gjøre det vi kan for at de blir værende i helsetjenesten nå – så skal jeg være med på alle helhetsplaner, men det hjelper ikke hvis vi ikke har folk.

Med dette tar jeg opp resten av forslagene Kristelig Folkeparti står bak.

Presidenten [11:31:08]: Da har representanten Olaug Vervik Bollestad tatt opp de forslagene hun refererte til.

Irene Ojala (PF) [11:31:20]: Det er når problemene er størst, vi som land viser hvor robust vi er. Det er derfor en viktig problemstilling og et viktig forslag Kristelig Folkeparti legger fram i dag.

Mangel på leger, sykepleiere og helsefagarbeidere har ført til usikkerhet både i byene og i distriktene i Norge. For pasienter og familier er gode og trygge helsearbeidere viktig for deres trygghet og opplevd trygghet. Det fører til bolyst.

Så er det slik at ingen problemer er bare det man ser. Pasientfokus mener derfor det er en god løsning at vi i tillegg til å utdanne spesialister også utdanner flere generalister, som tar hensyn til helheten i og rundt pasientene. Det er særlig viktig ute i distriktene.

Og så må vi sette i gang tiltak for å rekruttere helsearbeidere fra det enkelte fylke, slik at folk blir boende i det fylket de kommer fra. Det vil styrke bolyst for de andre som bor i fylket. Vi må også sikre ansatte mulighet og lyst til å fortsette i helsesektoren over tid og inn i framtiden.

Det er neppe mange som flytter fra Oslo til Finnmark for våre gode helsetilbud oppe i nord. Flyttelasene går nok for det meste sørover. Det er også i tråd med Den norske legeföreningens undersøkelse som viste at 24 pst. av befolkningen i nord føler utrygghet når de har behov for akuttjenester. Hjemme i det flerkulturelle Finnmark er vi en samisk, kvensk og norsk befolkning. Det som passer i sør, passer ikke alltid hos oss i nord. Jeg vil spesielt minne om viktigheten av å satse på utdanning av helsepersonell som har språk- og kulturkunnskap om våre flerkulturelle likheter, og ikke minst om våre ulikheter.

Halve studieløpet for sykepleiere er praksisperiode, og kompetansen sykepleierstudentene tilegner seg i språk og flerkulturell forståelse i disse periodene, er avgjørende for hvilken kompetanse de går ut i arbeidslivet med, og dermed hvilken kompetanse som møter syke mennesker.

Norsk Sykepleierforbund skriver i sitt innspill til helsepersonellkommissjonen noe som jeg synes har en veldig positiv inngang. Der står det:

«NSF ser fram til å være en aktiv bidragsyter i den videre utviklingen av både kortsiktige og langsiktige tiltak for å sikre helse- og omsorgstjenestene livsviktig kompetanse i hele landet.»

Positiviteten Sykepleierforbundet viser, er et mål i seg selv for å få robuste helsetjenester for folk i hele Norge, og de rådene bør vi følge.

Statsråd Ingvild Kjerkol [11:34:28]: Noe av det første regjeringen gjorde, var å oppnevne helsepersonellkommissjonen. Den har utarbeidet en helhetlig og kunnskapsbasert vurdering av behovene for personell og kompetanse i helse- og omsorgssektoren fram mot 2040. Helsepersonellkommissjonens NOU, Tid for handling, er på høring til 2. mai. Kommisjonens rapport vil sammen med høringssvarene være viktig for det pågående arbeidet for å finne gode løsninger på utfordringer knyttet til fagfolk i helse- og omsorgstjenesten.

Representantene Vervik Bollestad, Ropstad og Ulstein fremmer 18 forslag med vekt på å utdanne, rekruttere og beholde sykepleiere. Jeg er enig med representantene i at det er viktig med en helhetlig tilnærming til utfordringsbildet. Jeg mener imidlertid at helheten favner bredere og omfatter alle fagfolk i helse- og omsorgstjenesten.

Helsepersonellkommissjonen har lagt fram et solid kunnskapsgrunnlag og solide vurderinger. Uten en felles erkjennelse av hele utfordringsbildet tror jeg ikke at vi finner de riktige løsningene og tiltakene. Tiltaksområdene omfatter bl.a. riktig oppgavedeling, god organisering og samhandling, utdanning og kompetanseheving, prioritering og reduksjon av overbehandling, digitalisering og teknologisk utvikling og å arbeide for at helse- og omsorgstjenesten skal være et godt arbeidssted.

Flere av forslagene fra Vervik Bollestad, Ropstad og Ulstein inngår i regjeringens pågående arbeid for å sikre personell og kompetanse. De vil også inngå i oppfølgingen av helsepersonellkommissjonens og sykehusutvalgets NOU-er, som primært skal følges opp i Nasjonal helse- og samhandlingsplan, i den varslede profesjonsmeldingen samt i de andre relevante arbeidene fra regjeringen.

Jeg er enig i at forslagene omfatter viktige områder som regjeringen og helse- og omsorgstjenesten arbeider kontinuerlig med. Jeg mener imidlertid at det vil være riktig å ivareta helheten i tjenestenes behov for fagfolk og kompetanse, noe vi gjør i de pågående prosessene og det kontinuerlige arbeidet på området i regi av helseforetakene og den kommunale helse- og omsorgstje-

nesten. Det er derfor viktig for meg å ha tett dialog med mine kollegaer – kunnskapsministeren og forsknings- og høyere utdanningsministeren – i dette arbeidet. Utvikling av bedre kapasitet i utdanningssektoren krever et tett samarbeid mellom utdanningene og tjenestene for å ivareta det viktige praksiselementet i utdanningene og også utfordringene i tjenestene for de nyutdannede, slik at de kommer godt inn i en livslang karrierevei.

Presidenten [11:37:20]: Det blir replikkordskifte.

Erlend Svardal Bøe (H) [11:37:36]: Koronakommisjonen kom med en viktig anerkjennelse av private og ideelle aktørers bidrag under koronapandemien, og i kapittel seks om sengekapasitet og intensivberedskap står det følgende:

«Fagdirektøren i Helse Nord uttalte i forklaringen sin for kommisjonen:

Vi har altfor lang ventetid på særlig ortopedi, øre-nese-hals og øye som er spesialiteter hvor det er mye nærkontakt med pasienter, og som derfor ble tatt ned. Vi gjør det vi kan, men vi har lite private helsetjenester å spille på.»

Mitt spørsmål til statsråden er da – sett opp mot den anerkjennelsen koronakommisjonen har gitt, og de uttalelsene som kom: Hva tenker statsråden om at vi nå har en regjering som svekker private, ideelle aktører i helse- og omsorgstjenesten opp mot hvor viktig det er å ivareta god helseberedskap i tiden framover?

Statsråd Ingvild Kjerkol [11:38:33]: Denne regjeringen har en helt avklart politikk om bruk av ideelle aktører gjennom avtaler og utlysning i tett samarbeid med vår felles offentlige helsetjeneste. Det er politikken vi står for. Jeg kjenner meg ikke igjen i de beskrivelsene og den utstrakte bruken av adjektiver som representanten Svardal Bøe legger for dagen når han beskriver regjeringens politikk.

Erlend Svardal Bøe (H) [11:39:08]: Dette er uttalelser som kom fra helseforetakene selv i forbindelse med koronakommisjonens rapport, der helseberedskap i helse- og omsorgstjenesten sto på agendaen.

Det er ingen tvil om at når en tar vekk og fjerner fritt behandlingsvalg, får en også lengre ventetider. Regjeringen har til og med satt ned et eget utvalg, et offentlig-privat utvalg, som skal se på hvordan en skal fase ut private aktører fra helse- og omsorgstjenesten. Samtidig sier helseforetakene selv at det er en viktig faktor for å ivareta god beredskap. Da må man ha et avklart forhold.

Mener statsråden at private, ideelle aktører vil ha en viktig rolle, som koronakommisjonen har anerkjent, når det potensielt kommer nye helsekriser i landet vårt?

Statsråd Ingvild Kjerkol [11:39:57]: Vår felles helsetjeneste kjøper omfattende behandling fra ideelle og private aktører. Sitatet fra den fagpersonen som var intervjuet av koronakommisjonen, var jo ikke en støtte til eller en kritikk av godkjenningsordningen fritt behandlingsvalg, så jeg synes kanskje det sitatet får stå på egne ben. Det som blir målbåret, er at man har behov for kapasitet for å ta unna toppen.

Vi mener at samarbeidet med private skal skje gjennom avtaler. Det gir best forutsigbarhet for de private. Det gir også mulighet for fellesskapet til å styre ressursprioriteringer, og det kan være nødvendig når det er variasjon i hvor stor pågangen er for medisinsk behandling.

Olaug Vervik Bollestad (KrF) [11:41:04]: Ingen skal ta fra statsråden at hun har satt i gang et arbeid med masse utredninger og utvalg, men hva vil statsråden si til Hedda, som to år etter at hun var ferdig utdannet sykepleier, ikke så det tjenlig for seg å være i jobb lenger slik situasjonen var? Da kan vi vente på utredninger, da kan vi snakke om helhet, men det er mange som Hedda, som slutter etter få år, og vi er i en krise nå. Hva tenker statsråden, og hva vil hun gjøre nå?

Statsråd Ingvild Kjerkol [11:41:40]: Det viktigste er vel kanskje å snakke til Heddas arbeidsgiver. Det er en utfordring at nyutdannede sykepleiere kommer ut i tjeneste og slutter etter få år. Der er jeg helt enig med representanten Vervik Bollestad. Jeg mener vi bør se til dem som gjør noe med det nå, for å bre ut de gode praksisene. For kort tid siden var jeg på besøk på Valaskjold omsorgssenter i Sarpsborg, hvor de jobber etter prosjektet Jobbvinner, som KS har, hvor man får en mentor når en kommer nyutdannet ut i tjeneste. Erfaringene med den ordningen var gode. De har redusert sin turnover betydelig. Jeg snakket med en nyutdannet sykepleier som har gått to år i tjeneste, og det å ha en mer erfaren sykepleier å dele erfaringer med, bl.a. den første erfaringen med en pasients dødsfall, bidro både til at den erfarne (presidenten klubber) sykepleieren kjente på stolthet og mening, og at den nyutdannede (presidenten klubber igjen) følte trygghet. Beklager, president, men det var så gode poenger!

Olaug Vervik Bollestad (KrF) [11:42:50]: Jeg er ikke uenig i noe av det som statsråden sier. Som utdannet sykepleier selv er jeg ekstremt opptatt av å ha gode mentorordninger, men også å ha gode veiledere når en er student. Slik det er i dag, har sykepleierne få i grunnbemanning, de skal ta studenter i tillegg, og sykepleierne får ikke lønn for å ha studenter, mens lærere får lønn for å ha studenter. Hvorfor går det ikke an å gi dem rettigheter som gode veiledere for å sikre en god praksis, og samtidig ivareta disse sykepleierstudentene, slik at

de får en praksisnær undervisning – og lønne dem for det, slik at de faktisk blir værende i jobben?

Statsråd Ingvild Kjerkol [11:43:33]: Den offentlige helsetjenesten tar ansvaret på vegne av oss alle for å utdanne nye kollegaer for fremtiden. Det gjelder både innen sykepleieryrket, innen fagarbeideryrket og innen legeyrket og andre. De ordningene som er der, må vi hele tiden se på. Det er også viktig at utdanningene har en god og praksisnær opplæring å tilby sine kandidater, uansett hvilket nivå studiene foregår på. Her skal også regjeringen legge fram en stortingsmelding om profesjonsutdanningene våren 2024, og de skal også legge fram for Stortinget en utsynsmelding over kompetansebehovet i Norge. Forsknings- og høyere utdanningsministeren har vært med meg i oppdraget som er gitt til helsepersonellkommissjonen, som også har gitt en rekke anbefalinger for å få til dette bedre.

Olaug Vervik Bollestad (KrF) [11:44:37]: Jeg er ikke uenig i at det er veldig mange yrkesgrupper som både kan og bør og skal brukes inn i norsk helsetjeneste, så oppgaveglidningen blir ekstremt viktig. Men jeg mener likevel at det på en måte er en bunnplanke i dette. Det ene er legeyrket, og det andre er sykepleieryrket. Man blir ikke en geriatrisk sykepleier hvis man ikke er sykepleier i bunnen, man blir ikke jordmor hvis man ikke er sykepleier i bunnen, og man blir ikke psykiatrisk sykepleier hvis man ikke er sykepleier i bunnen. Derfor er det ekstremt viktig for Kristelig Folkeparti at en også sikrer at en ikke bare utdanner flere, men at en klarer å beholde dem, for etter to år er det akkurat de som kan søke på videreutdanning som gjør at vi får spesialister. Ser statsråden at dette henger sammen, og at en derfor også må sikre at den proppen som gjør at folk slutter, må gjøres noe med, og må gjøres noe med raskt?

Statsråd Ingvild Kjerkol [11:45:38]: Jeg er enig i at det må gjøres noe med, og det gjøres også ting mens vi står her og debatterer hva som skal gjøres. Vi har gode prosjekter, god metodikk og dedikerte arbeidsgivere som jobber tett sammen med motiverte tillitsvalgte – prosjektet Jobbvinner, prosjektet Tørn, og det er mange som jobber med det som heter optimal oppgaveplanlegging, med støtteordninger og mentorordninger. Vi har også bevilget penger til videreutdanning for sykepleierne, slik at de kan bli spesialister. I 2022 ble det bevilget penger til opprettelse av 200 utdanningsstillinger i ABIOK og for jordmorutdanningen, og det er videreført også i år. Her kan også kommunene søke om tilskudd til grunn-, etter- og videreutdanning til sine ansatte, og vi har også lønnstilskudd til masterutdanning i avansert klinisk sykepleie. Så jeg mener vi må møte dette bredt.

Presidenten [11:46:40]: Replikordskiftet er omme. De talere som heretter får ordet, har også en taletid på inntil 3 minutter.

Irene Ojala (PF) [11:46:57]: Denne våren får vi mange nye utredninger som vi her på Stortinget skal ta stilling til for å gjøre Norge mer robust for fremtiden. Slik vi i Pasientfokus ser det, er alle utredningene på ulike måter viktige i et helse- og sykehusperspektiv, særlig i nord. Jeg nevner kort: helsepersonellkommissjonens utredning, sykehusetutvalget, totalberedskapskommissjonen, forsvarskommisjonens vurderinger – og ikke minst NOU-en fra sannhets- og forsoningskommissjonen, som hadde som mandat å granske fornorskingspolitikk og urett begått overfor samer, kvener og norskfinner.

Disse utredningene angår altså hele Norge og må brukes i særdeleshet i nordområdene – i Arktis, i Finnmark. Og hvorfor må de det? Jeg synes dagens regjering har uttalt det ganske fint i tre punkter: Den 1. mars 2022 sa statsminister Støre at det må bo folk i Finnmark av sikkerhetspolitiske årsaker. I februar 2022 og mars 2023 sa utenriksministeren at det må bo folk i Finnmark av utenrikspolitiske årsaker, og folk i Finnmark må trives. I mai 2022 sa likestillingsministeren at Norge skal være et foregangsland når det gjelder urfolks rettigheter.

Som en kappe over alt dette ligger folks helse og trygghet i hverdagen, i en framtid med våtere, villere og røffere vær, med ras og skred, som gjør oss mer sårbare. Dette er noe alle disse utredningene sannsynligvis vil ta stilling til, noe vi politikere også må ta hensyn til ved å sikre at vi har fødeavdelinger og geriatri, at eldre mennesker får den hjelpen de trenger, når de trenger det og der de trenger det – der det bor flest mennesker på steder som er berørt av en klimautfordrende framtid, også særlig i Finnmark.

En NOU koster penger, regner jeg med. Det hadde vært interessant å få svar på hvor mye politikk det faktisk kommer ut av en NOU, og hvordan ulike NOU-er – som nevnt ovenfor – kan samkjøres for å gi oss kunnskap til bruk i de virkelige livsutfordringene for framtidens Norge, både i nord og i sør.

Presidenten [11:49:21]: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 4.

Sak nr. 5 [11:49:25]

Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Kirsti Bergstø, Kathy Lie, Marian Hussein og Cato Brunvand Ellingsen om en opptrappingsplan for habilitering og en nasjonal modell for veiledning i hjemmet (Innst. 282 S (2022–2023), jf. Dokument 8:103 S (2022–2023))

Presidenten [11:49:47]: Etter ønske fra helse- og omsorgskomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 3 minutter til hver partigruppe og 3 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til inntil sju replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får også en taletid på inntil 3 minutter.

Tove Elise Madland (A) [11:50:19] (ordfører for saka): Eg har fyrst og fremst lyst til å takke komiteen for eit veldig godt samarbeid i saka, og dei ulike partia gjer greie for sine syn.

Habilitering handlar om å halde ved like ferdigheter og evna til å meistre. For kvart menneske er det heilt avgjerande å kjenne på meistring. Det gjev og sikrar den enkelte livskvalitet. Hovudmålet med helsepolitikken er å fremje god helse og meistring og utjamne sosiale og økonomiske skilje i befolkninga, og å sikre alle innbyggjarar likeverdige helsetenester. Alle som treng habilitering, unge eller eldre, må få eit tilbod tilpassa behovet den enkelte har, og eg er glad for at regjeringa jobbar målretta mot dette målet.

Å få eit tilbod tilpassa behovet sitt er avgjerande for å lykkast med habiliteringa, og eg erkjenner at det er variasjonar i tilbodet. Det har både Helsedirektoratet og Riksrevisjonen påpeikt. Dette gjeld både i kommunehelsetenesta og i spesialisthelsetenesta.

Barnekoordinator er eitt av fleire verkemiddel for å nå målet om å sikre god oppfølging. Dette blei innført 1. august 2022. Det vil gjere det lettare for foreldre som har eller ventar barn med alvorleg sjukdom eller nedsett funksjonsevne, å få ei oversikt over velferdstilbodet. Reglar for samordning og samarbeid mellom velferdstjenestene blei harmoniserte og styrkte. Det er krevjande for den enkelte, og ikkje minst for familiar, å få ei heilskapleg oversikt. Difor er dette arbeidet noko regjeringa prioriterer høgt. Det er naturleg at dette skjer i den enkelte kommune nær der folk bur. Dette sikrar foreldre saumlause tenester.

For regjeringa er det viktig at innbyggjarane i kommunen har ein tryggleik for at helsetenesta er der når ein treng ho. For Arbeidarpartiet og Senterpartiet er det å sikre at dei felles helsetenestene våre har nok fagfolk, ein høg prioritet. I ei tid med knappleik på helsepersonell er det viktig å sikre at fyrste- og andrelinjetenesta beheld tilsette og legg til rette for at dei får vidareutvikle seg, gjennom å sikre den enkelte tilsette moglegheiter for kompetanseheving. I ei tid med vanskar med å rekruttere må me sikre at dei tilsette har gode arbeidsforhold og ikkje minst faste og heile stillingar.

I den komande nasjonale helse- og samhandlingsplanen som kjem til hausten, er habilitering i både spesialisthelsetenesta og kommunehelsetenesta ein viktig del. Det gjeld òg samhandling mellom dei ulike nivåa for å sikre koordinerte og saumlause tenester. Pårørandearbeidet og å sikre god informasjon handlar om å lette kvardagen for dei som treng det. Nettopp difor har regjeringa gjeve Helsedirektoratet i oppgåve å vurdere pårørandesamtalar for å tydeleggjere pårørandesamarbeidet.

Eg ser fram til at Nasjonal helse- og samhandlingsplan blir lagd fram, og at me kan starte dette viktige arbeidet for å sikre moglegheit for å meistre og for å sikre livskvalitet.

Erlend Svardal Bøe (H) [11:53:32]: Høyre vil styrke habiliterings- og rehabiliteringsområdet. Det handlar om å legge bedre til rette for at pasienter og brukere kan trene opp og vedlikeholde ferdigheter og også evnen til å mestre livet.

Solberg-regjeringa tok flere grep for å løfte dette området. Det ble bl.a. innført fritt behandlingsvalg for habilitering og rehabilitering, sånn at pasientene fikk raskere hjelp og et større mangfold i tilbudet, som nå dessverre forsvinner, og det ble lagt fram en egen opptrappingsplan for habilitering og rehabilitering som strakk seg fra 2017 til 2019.

Evalueringen av Solberg-regjeringens opptrappingsplan viser at den hadde god effekt. Blant annet har flere kommuner fått på plass egne planer for habilitering og rehabilitering. Det er viktig fordi mye av habiliteringen og rehabiliteringen skjer i kommunehelsetjenesten, og det er viktig at kommunene jobber systematisk på dette området.

Evalueringen viser også at det er flere forbedringspunkter. Det er fortsatt for stor forskjell i tilbudene mellom kommunene, og ansvarsfordelingen mellom primærhelsetjenesten og spesialisthelsetjenesten må tydeliggjøres bedre.

En rekke organisasjoner har fremmet krav om at forbedringspunktene i evalueringen må følges opp, og at det må gjøres mer for å løfte habiliterings- og rehabiliteringsområdet. Det er Høyre enig i, og det er grunnen til at Høyre i forbindelse med statsbudsjettet for 2023 fremmet forslag om at regjeringa skal vurdere behovet for en egen habiliterings- og rehabiliteringsreform som bidrar til å bedre tilbudet i og samhandlingen mellom kommunene og sykehusene.

Dette forslaget fra Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Pasientfokus stemte altså Arbeiderpartiet og Senterpartiet mot. Det gjorde også SV, som fremmer dette forslaget her i dag. Hadde det forslaget blitt vedtatt, ville en allerede ha satt i gang et større og viktig

arbeid som på sikt kunne styrket habiliterings- og rehabiliteringsområdet i Norge.

Jeg håper folk legger merke til at SV for all del har et prisverdig engasjement i saken, men de er altså ikke villige til å ta ordentlige grep for å gjøre noe med habiliterings- og rehabiliteringsområdet. De stemte imot forslaget vi hadde i Stortinget i fjor, som kanskje ville bidratt til mindre fragmentering, og som ville bidratt til å styrke habilitering og rehabilitering ute i kommunene.

Høyre vil bidra til at flere skal kunne mestre livet, og at flere skal kunne komme raskere tilbake til hverdagen. Derfor kommer vi til å jobbe videre med hvordan vi skal styrke habiliterings- og rehabiliteringsområdet i Norge, nettopp fordi det handler om hvordan man kan ha evnen til å mestre eget liv og evnen til å mestre ferdigheter i livet.

Lisa Marie Ness Klungland (Sp) [11:56:41]: Målet til denne regjeringa er å skape helsefremjande samfunn og sikre ei desentralisert helseteneste som yter gode og likeverdige helsetenester i heile landet. Ei sterk offentlig helseteneste er avgjerande i kampen mot auka sosiale og geografiske forskjellar og mot ei todeling av helsetenesta.

Me vil utvikle ei kommunehelseteneste som er nær, oppdatert og førebudd på å møte helse- og omsorgsbehovet til ei befolkning i endring. Me skal styrkje kommunalt rehabiliterings- og habiliteringstilbod og greie ut ei tydelegare organisering og leiing av tilbodet på alle nivå.

Det er stort behov for meir tydeleg og føreseieleg støtte til pårørande som har omfattande omsorgsoppgåver. Kommunen har ei plikt til å tilby ei ordning med omsorgsstønad. Ein styrkt kommuneøkonomi er ein føresetnad for at kommunane skal kunne gjie eit betre tilbod til pårørande.

Me vil forbetre regelverket for permisjonsmoglegheita til pårørande i arbeidslivet, for å sikre likestilling og moglegheit til å kombinere arbeid og omsorg. Me vil vidareutvikle pårørandeavtaler med kommunen, som eit tilbod til pårørande med særleg tyngande omsorgsoppgåver.

Frå august 2022 fekk alle rett på barnekoordinator, som skal gjere det enklare for familiar som har eller ventar barn med alvorleg sjukdom, skade eller nedsett funksjonsevne. Denne oppfølginga skal skje i kommunane.

Alle som har behov for habilitering, skal få eit godt fagleg tilbod tilpassa den enkelte sitt behov der denne bur. Det har alltid vore og er store variasjonar i det tilbodet. Det kan me ikkje tolerere.

I haust vil me i samband med nasjonal helse- og samhandlingsplan svare på korleis me skal sikre at alle får eit godt tilbod i heile landet. Det blir eit stort og flott

arbeid, og me håpar at førre talar og hans parti blir med på det arbeidet.

Morten Wold (FrP) [11:59:02]: Fremskrittspartiet har i mange år kjempet for å sikre fritt brukervalg og gode BPA-tjenester. Derfor er det svært skuffende for oss at regjeringspartiene og SV fjerner fritt brukervalg. Dette er en viktig rettighet for dem som trenger tjenester i hverdagen sin.

Det er dessverre store geografiske forskjeller i habiliterings- og rehabiliteringstilbudene i dag, noe som gjør at postadressen er svært avgjørende for hvor gode tjenester man får. Ieldreomsorgen er det nærmest blitt et postkodelotteri. Man er prisgitt sin egen kommune, dens ressurser og hvilke tjenester politikerne prioriterer høyest i kommunen.

For oss er det en selvfølge at alle skal kunne få velge det tilbudet og det behandlingsstedet de ønsker, uavhengig av om det er offentlig eller privat, og uavhengig av hvilken kommune man bor i. Det er viktig å styrke dialogen mellom kommune og spesialisthelsetjeneste slik at informasjon deles riktig, og at brukerne får et verdig tilbud, uavhengig av bosted.

Dessverre ser vi at kommunene mangler et helhetlig tilbud når det gjelder habilitering og rehabilitering. Det tverrfaglige samarbeidet – og samarbeidet mellom forvaltningsnivåene – må styrkes, slik at oppmerksomheten rettes mot pasienten som et helt menneske. Derfor må samhandlingen mellom kommune og spesialisthelsetjeneste styrkes, slik at man sikrer en best mulig pasientbehandling.

Derfor er vi bekymret for at forslaget om en opptrappingsplan kan ta lengre tid enn nødvendig, og vi mener det heller må legges frem helt konkrete tiltak som kan bidra til å styrke denne samhandlingen. På den måten kan vi sikre at kommunene i større grad kan gi et likere og bedre tilbud til sine innbyggere.

Vi må sikre at kommunene klarer å følge opp sine lovpålagte oppgaver, og at man kan lære av de kommunene som løser dette på en god måte.

I innstillingen fremgår det av merknadene at Fremskrittspartiet støtter forslaget om at det utvikles en nasjonal modell for veiledning i hjemmet og hverdagslivet til barn med nedsatt funksjonsevne, men vi står ikke med på forslaget. Det er en inkurie. Fremskrittspartiet skal stemme for forslag nr. 2.

Jeg tar med dette opp forslaget Fremskrittspartiet er en del av.

Presidenten [12:01:23]: Representanten Morten Wold har tatt opp det forslaget han refererte til.

Marian Hussein (SV) [12:01:40]: Mange familier med barn med funksjonsnedsettelse må kjempe en

kamp for å få de tjenestene de trenger og har krav på. Flere tjenester i spesialisthelsetjenesten har lange ventetider for utredning og oppfølging, og i kommunene er nåløyet for å få bistand for trangt. Det er ikke lenge siden vi så en familie som var fanget i sitt eget hjem fordi de ikke fikk den nødvendige hjelpen til at foreldrene kunne følge opp de andre barna på trening og aktiviteter.

Det er behov for økt kapasitet i habiliteringstjenesten i både spesialisthelsetjenesten og kommunene. Familier trenger ofte bistand i hjemmet. Dette gjelder både assistanse og avlastning og også veiledning i hverdagsituasjoner.

Flere kommuner har gode tilbud. Eksempelvis har jeg besøkt bydel Søndre Nordstrand i Oslo, som har utviklet en modell for hjemmeveiledning til barn med nedsatt funksjonsevne, og som har fått svært gode resultater ved evaluering. Disse fagpersonene går hjem til familiene og hjelper dem i de situasjonene som er vanskelige, og det er ikke bare at noen forteller om hvordan situasjonen er. En nasjonal modell for veiledning i hjemmet kan legge grunnlag for mer helhetlig tilnærming og et bedre og mer effektivt hjelpetilbud og gi støtte til kommunene. Hvis kommunene kjenner familiene, kjenner barna, kan de også fatte bedre avgjørelser om hvilken hjelp familien trenger, og hvilken kompetanse kommunen skal etterstrebe.

Det meldes om kompetanseutfordringer både i spesialisthelsetjenesten og i kommunene. Det er vanskelig å rekruttere personell med tilstrekkelig kompetanse. Det er behov for å styrke kompetansen i habiliteringstjenesten både i spesialisthelsetjenesten og i kommunene.

Forholdet mellom psykisk helse og habilitering er utfordrende. Ofte blir personer med funksjonsnedsettelser kasteballer mellom disse ulike systemene, som heller ikke bygger opp riktig kompetanse. Habiliteringstjenesten må vi satse på.

Regjeringen legger stor vekt på sitt arbeid med ny helse- og samhandlingsplan, som er ventet til høsten. I invitasjonsbrevet til innspill var ikke habiliteringsfeltet nevnt.

I et likestilt land som tar mål av seg til å inkorporere CRPD i norsk lov, må vi også ivareta habiliteringstjenesten.

Med dette tar jeg opp de forslagene SV er med på.

Presidenten [12:04:37]: Da har representanten Marian Hussein tatt opp de forslagene hun refererte til.

Statsråd Ingvild Kjerkol [12:04:53]: God helse og mestring i befolkningen er et av våre høyest prioriterte mål. De som har behov for habiliteringstilbud, må få et faglig godt tilbud som er tilpasset den enkeltes behov.

Vi har utfordringer knyttet til variasjon i habiliteringstilbudet på begge nivå. Samtidig vet vi at det fra 2017 til 2021 har vært flere pasienter som får tilbud om habilitering i spesialisthelsetjenesten, og at økningen særlig har skjedd innen habilitering av barn og i tilbud om ambulante tjenester.

Alle regionale helseforetak gjennomgår nå ressurserne i sine habiliteringstjenester. Helse Vest har f.eks. opprettet nye fagstillinger og etablert behandlingslinje for barn med hjerneskade. Helse Sør-Øst har gjennomgått sin kapasitet og utfordringer knyttet til geografiske variasjoner i tilbudet. Helse Sør-Øst sender nå sin fagplan for habilitering for barn, unge og voksne på høring, og de skal lage en gjennomføringsplan. Planen skal styrebehandles i juni i år.

Overgangen mellom barn- og voksenhabilitering kan være en sårbar fase og er gjerne sammenfallende med andre store endringer i livet. Det kan gjøre overgangen mer krevende. For mange pasienter vil kommunen ha ansvaret for oppfølgingen når de blir voksne. God planlegging og tett dialog blir da ekstra viktig.

Habilitering, rehabilitering og mestring vil være tema i Nasjonal helse- og samhandlingsplan. Samhandling med mål om å skape gode pasientforløp er sentralt i den stortingsmeldingen.

Vi må ta vare på og støtte opp om de pårørende. Jeg har gitt Helsedirektoratet i oppdrag å utarbeide verktøy for å legge til rette for gode rutiner for samarbeid mellom pårørende og helse- og omsorgstjenesten, slik at pårørendes rettigheter til informasjon og medvirkning bedre ivaretas.

Pårørendeveilederen skal revideres og oppdateres i henhold til ny kunnskap og nye krav og anbefalinger innen pårørendefeltet.

Presidenten [12:07:14]: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 5.

Sak nr. 6 [12:07:17]

Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Representantforslag frå stortingsrepresentantane Sylvi Listhaug, Bård Hoksrud, Morten Wold og Frank Edvard Sve om å vidareføre tilbodet ved Mork rehabiliteringssenter (Innst. 280 S (2022–2023), jf. Dokument 8:100 S (2022–2023))

Presidenten [12:07:38]: Etter ønske fra helse- og omsorgskomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 3 minutter til hver partigruppe og 3 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til inntil sju replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og de som måtte

tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får også en taletid på inntil 3 minutter.

Seher Aydar (R) [12:08:09] (ordfører for saken): Mork rehabiliteringssenter er et tverrfaglig spesialisert tilbud for rehabilitering av pasienter som har gjennomgått hjerneslag, traumatiske hodeskader og andre nevrologiske sykdommer. Tilbudet er nå truet av nedleggelse da Helse Møre og Romsdal ønsker å flytte plasse-
ne til Ålesund.

Dette er en sak som har vekket stort engasjement. Komiteen har mottatt mer enn 90 høringsinnspill fra bl.a. pasient- og fagorganisasjoner, kommuner, lokale partilag og enkeltpersoner. De er enige om én ting: at Mork rehabiliteringssenter må bestå.

Komiteens flertall vil avvise forslaget, og jeg antar at de vil redegjøre for sitt syn. Komiteens mindretall, Rødt, SV, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Pasientfokus, står bak forslagene om at Mork rehabiliteringssenter blir videreført med spesialisert rehabilitering, og at det blir lagt fram en flerårig rehabiliteringsplan for bygningsmassen.

Det handler om at en nedleggelse vil svekke rehabiliteringstilbudet til befolkningen i området. Avstanden fra Mork til Ålesund er så stor at fagmiljøet på Mork vil oppløses. Helse Møre og Romsdal har, etter at forslaget fra Fremskrittspartiet ble fremmet, vedtatt nedleggelse i styremøte 1. februar 2023.

Rehabilitering er ofte en langvarig prosess. Den døgnbaserte rehabiliteringen er bare en begrenset periode av dette forløpet. Målet med rehabilitering er at den som har vært syk eller skadet, skal komme seg tilbake til hjemmet og leve et mest mulig selvstendig liv i den kommunen personen bor i. Gode og effektive rehabiliteringsforløp fordrer gode samarbeid og nærhet mellom spesialisthelsetjenesten og kommunen. I Møre og Romsdal finnes det et sånt samarbeid i prosjektet Utvikling av rehabiliteringstjenestene i Møre og Romsdal.

Å legge ned Mork og flytte rehabiliteringen til Ålesund er et sparetiltak som kun gir mening på skrivebordet. Det har vært lokale protester. Tusenvis av mennesker har sendt underskrifter til helseforetaket for å bevare Mork. Hundrevis av folk har gått i fakkeltog i protest mot nedleggelse. Fagmiljøet på Mork blir ikke med til Ålesund.

For å si det på en ganske kort og konkret måte: Det å legge ned Mork er å svekke rehabiliteringstilbudet i regionen, på tvers av befolkningens behov og fagfolks vurderinger.

Med det tar jeg opp de forslagene Rødt er med på.

Presidenten [12:11:03]: Representanten Seher Aydar har da tatt opp mindretallets forslag i saken.

Even A. Røed (A) [12:11:14]: Rehabilitering er en veldig viktig del av helsetjenestene våre. Det at man får opptrening og veiledning er viktig for at man skal kunne leve et godt liv i etterkant av sykdom, skade eller operasjon. Det er vi opptatt av, og det har også Helse Møre og Romsdal vært da de har behandlet saken om Mork rehabiliteringssenter.

Helsepersonellkommissjonen har akkurat presisert for oss hvor viktig det er å bruke ressursene effektivt, og at vi må sørge for at kvaliteten blir så god som mulig for så mange som mulig. Helsepersonell er et knapphetsgode.

Mork rehabiliteringssenter har i mange år gitt et godt tilbud innen spesialisert rehabilitering for pasienter i Møre og Romsdal og andre steder i landet. Engasjementet som er vist rundt Mork i forbindelse med Helse Møre og Romsdals vedtak om samlokalisering av rehabiliteringstilbudet, er en anerkjennelse av tilbudet og fagmiljøet som er ved Mork.

Styret i Helse Møre og Romsdal har gjort et vedtak i saken og viser til at det er bygningsmasse ved Mork rehabiliteringssenter som har en for dårlig tilstandsgrad, og mener at det ikke er rom for større tiltak for utbedring av bygningsmassen i langtidsperioden. De peker også på at det er gjort vurderinger de siste fem årene rundt kapasitet på spesialisert rehabilitering i opptaksområdet, der konklusjonen er at døgntilbudet er noe overdimensjonert. Da er det viktig at ressursene brukes riktig. Vi har tillit til at Helse Møre og Romsdal gjør solide og gode vurderinger i denne saken spesielt, men også sett i sammenheng med resten av helsetjenestene i helseforetaket.

Reduksjonen i antall sengeplasser er en tilpasning til dagens behov. Da er det også viktig å understreke at ved den vedtatte samlokaliseringen av rehabiliteringstilbudet til Ålesund sykehus, må kvaliteten på tjenesten være tilsvarende som i dag eller bedre. Det er kanskje unødvendig å si det, men det er en forutsetning at det uavhengig av lokalisering og organisering gis et godt rehabiliteringstilbud som ivaretar behovene for spesialisert rehabilitering i hele regionen.

Erlend Svoldal Bøe (H) [12:13:37]: Rehabilitering og rehabilitering er et viktig område for Høyre. Det handler om å trene opp og vedlikeholde ferdigheter, men også evnen til å mestre livet. Det er klart at saken om Mork rehabiliteringssenter har skapt veldig mye engasjement. Det er først og fremst en anerkjennelse av det tilbudet som har vært der, bl.a. med de høringsinnspillene som komiteen har fått, med over 90 hørings svar på saken.

Styret i Møre og Romsdal helseforetak bestemte 1. februar å samlokalisere tilbudet i Ålesund. Det er flere

grunner til at helseforetaket har gjort den prioriteringen. Det handler om både en krevende økonomisk situasjon, at en har en bygningsmasse som vil trenge nye investeringar, og at en må justere ned antall senger for å treffe behovet og kapasiteten bedre, men det handler også om helsepersonell. Det er en prioritering som helseforetaket har gjort.

Høyre mener det ikke vil være riktig å gå politisk inn og overstyre et slikt vedtak i en enkeltsak. Vi hadde skrottet hele helseforetaksmodellen dersom Stortinget skulle ha gått inn og styrt hvert enkelt helseforetak ut fra enkeltsakene. Det er òg grunnen til at Høyre ikke stemmer for forslaget i den saken: Vi ønsker ikke å politisk overstyre vedtaket som er gjort i Møre og Romsdal helseforetak.

Ansvar her ligger på helseforetaket, som skal sørge for at en har et samlet, godt tilbud i spesialisthelsetjenesten. Det er helse- og omsorgsministeren som gir de ulike oppdragene som helseforetakene skal gjennomføre, til helseforetakene. Stortinget skal behandle Nasjonal helse- og samhandlingsplan i løpet av høsten 2023, og der kan en også komme med ulike føringer.

Jeg skal ikke rippe opp i diskusjonen vi hadde i forrige sak, men det er jo sånn at Høyre også fremmet forslag om at vi skulle vurdere behovet for en habiliterings- og rehabiliteringsreform i Norge. Det er et forslag som var støttet av Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Pasientfokus, og som ville bidratt til at en styrket det samlede rehabiliterings- og habiliteringsområdet i landet vårt.

Hans Inge Myrvold (Sp) [12:16:17]: At ei sak om lokalisering av helsetenester hamnar i denne salen, er ingen ny situasjon. Bakgrunnen for at det skjer, handlar som regel alltid om usemje lokalt og regionalt og dårleg eller inga forankring mellom helseføretak, kommunar og lokalsamfunn. Det gjeld òg i denne saka. Mork rehabiliteringssenter syter for gode og kvalifiserte rehabiliteringstenester der kompetanse og tverrfagleg samhandling har vore viktige kjerneverdier.

Eg registrerer at helseføretaket gjennom sitt vedtak 1. februar har vedteke samlokalisering, og at dei tenestene som har vore representerte ved Mork rehabiliteringssenter, no vert flytta til Ålesund sjukehus. Vurderingane og tilrådingane som vart gjevne, handlar i stor grad om økonomiske forhold ved helseføretaket, der ein ikkje ser grunnlag for ei investeringsramme som vil ta høgde for det behovet som er uttrykt for å imøtekomme krav og standard til byggkvalitet.

Uavhengig av dette har me registrert stort engasjement frå Volda kommune i saka. Kommunen har ved ei rekkje anledningar lagt fram alternative modellar og løysingar for korleis ein kan vareta pasientar, tilsette og den samla aktiviteten som ligg til Mork rehabiliteringssenter

i dag. Det vert oppfatta at ein i liten grad har fått anledning til å føra fram desse forslaga i helseføretaket, og heller ikkje til å sikra fleire alternativ til dei vedtaka som er fatta i saka.

Ei slik lokalisering av helsetenester skal i hovudsak sjølvstendig handla om godt tilrettelagde tenester for pasientar som treng god oppfølging frå helsetenestene, men det handlar òg om viktige arbeidsplassar og lokalsamfunnsutvikling. Dette har sjukehusutvalet nyleg tydeleggjort gjennom NOU 2023:8, Fellesskapets sykehus. Utgreiinga tek på ein god måte føre seg demokratisk kontroll og innverknad. Utvalet slår i sine vurderingar fast at både tidlegare og pågåande prosessar viser at ein innan helseføretaksmodellen ikkje har lukkast godt nok med å sikra at alle relevante interessentar vert høyrde og varette. Vidare slår dei sjølvstendig fast at lokalisering og funksjons- og oppgåvefordeling i helseføretaka har konsekvensar langt utover det som vedkjem spesialisthelsetenesta.

Med dette som bakteppe er det viktig for meg å signalisera at regjeringa og statsråden må fylgja saker som dette tett, og gjennom eigarstyringa si sikra at helseføretaka har god dialog med det lokale og regionale folkevaldnivået, slik at alle forhold vert belyste med god lokal og regional involvering.

Bård Hoksrud (FrP) [12:19:34]: Den siste tiden har vi sett en bølge av viktige og spesialiserte tilbud som legges ned over hele landet. Det er alvorlig for distriktene, for helsesektoren, for lokalbefolkningen, for ansatte og ikke minst for pasientene. Nok et eksempel på et svært velfungerende tilbud som blir lagt ned, får vi nå, med nedleggelsen av Mork rehabiliteringssenter.

Pasientene er strålende fornøyd med tilbudet, de ansatte er fornøyd med arbeidsplassen, og senteret har etablert viktig kompetanse på et viktig område. På tross av at senteret fungerer etter alle hensikter, velger man likevel å legge ned tilbudet. De ansatte skal få tilbud om å jobbe på Ålesund sykehus i stedet, men når det for mange betyr en ekstra pendlervei på 1 time og 20 minutter, er det ingen tvil om at vi vil miste mye viktig kompetanse på rehabiliteringsfeltet.

Mork er et viktig tilbud for mange i Møre og Romsdal. Likevel er ikke Mork alene i den situasjonen de står i. Jeg frykter at vi med dagens regjering vil se stadig flere nedleggelse av viktige tilbud i distriktene. Vi vet at regjeringen har gitt opp fødeavdelingen i Kristiansund. Vi ser også en prekær sykehusøkonomi som vil føre til nedleggelse av flere gode tilbud.

Hvis ikke regjeringen endrer kurs med hensyn til hvordan vi finansierer og organiserer sykehusene våre og sikrer tilstrekkelig økonomisk kraft, er jeg redd for at vi i løpet av regjeringssperioden vil se en drøss av fakkell

tog og fortvilte lokalbefolkningar. Et viktig prinsipp er like tjenester til alle uavhengig av hvor man bor i landet. Jeg kan derfor ikke fatte og begripe at regjeringen, med Senterpartiet i spissen, legger ned et svært velfungerende tilbud i distriktene, for Mork rehabiliteringssenter har vært et godt tilbud med gode skussmål. Det er meningsløst å kutte i tilbud som faktisk fungerer, og å miste fagkompetansen på kjøpet.

Det er en svært trist dag i dag. Det viser med all tydelighet at det hos partiene Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Høyre ikke er vilje til å ta grep og gi klar melding til helseforetakene at dette får de ikke lov til. Det viser vel egentlig at det er byråkratene i helseforetakene som får bestemme. Politikerne i de nevnte partiene viser en vegring for å ta grep for å stoppe håpløse vedtak. På denne måten sier Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Høyre snipp, snapp, snute, så er dette fantastiske tilbudet borte. Dagen i dag er en svært trist dag for alle ansatte, for alle pasientene som har ønsket å bruke dette fantastiske tilbudet, og for alle dem som har brukt det, som viser hvor bra det er.

Dette er en trist dag.

Birgit Oline Kjerstad (SV) [12:22:17]: Dei mange høyringsinnspela etterlèt ingen tvil om at Mork rehabiliteringssenter har utvikla god spesialkompetanse innanfor rehabilitering. Kvifor leggje ned eit svært godt fungerande fagmiljø og strippe Søre Sunnmøre for rehabiliteringstilbod og kompetansearbeidsplassar fordi eit bygg treng rehabilitering? Bygg er den minste verdien. Det er fagmiljøet og folket som skaper dei største verdiene. Om rekruttering er utfordringa, er det i alle fall ikkje lurt å bryte opp eit godt fungerande fagmiljø. Ørsta–Volda er eit område som det er attraktivt å bu i og har variert arbeidsliv, og det er liten grunn til å argumentere for at det er vanskeleg å rekruttere i denne regionen.

Ofte kan institusjonar lokaliserte utanom byane gje mindre gjennomtrekk og meir stabil arbeidsstokk, noko som gjev eit godt grunnlag for å byggje nettopp eit slikt fagmiljø. Det er heller ikkje noko grunnlag for å påstå at det er vanskeleg å forske om rehabiliteringa er lokalisert i Volda. Eg kjenner geografien og veit at å pendle mellom Søre Sunnmøre og Ålesund vil vere svært upraktisk. Det er ikkje viljen det står på når fagpersonar varslar at dei mest sannsynleg ikkje blir med til Ålesund. Eg meiner det er eit poeng i seg sjølv å planleggje for god utvikling av kompetansearbeidsplassar i alle delar av landet, slik at folk kan sleppe å pendle.

Det kanskje største problemet for rekrutteringa er skapt av føretaksmodellen og sentraliseringsspøkelset som heng over offentlege institusjonar. Eg trur mange har forventningar til at regjeringa skal gjere noko med helseføretaksmodellen, som gjer at det må sparast på te-

neste for å skaffe nødvendig eigenkapital for å gjere investeringar i bygga. I dette systemet er det særleg tenester som rehabilitering og helsehjelp til personar med kroniske lidingar som taper når sparekniven må fram. Når SV støttar dette forslaget, er det nettopp fordi me ønskjer å utøve ein kritikk mot helseføretaksmodellen, der eit styre gjer vedtaka utan at dei står politisk ansvarlege overfor befolkninga i området.

Eg trur at mange rundt om i landet hadde forventningar til at sitjande regjering skulle satse på regionane og distrikta og byggje på dei gode fagmiljøa som finst. Logistikk og geografi gjer det nødvendig å ha fleire desentraliserte døgnplassar for rehabilitering framover, ikkje færre. Ved å flytte det til Ålesund, blir det mest sannsynleg færre. Å reise fleire timar i buss eller med kollektivtransport for å kome inn til ein poliklinikk, i ein situasjon der ein er slaggramma, er rett og slett ikkje realistisk, og det vil høgst sannsynleg gå ut over tilbodet. SV meiner at Mork rehabiliteringssenter og det gode fagmiljøet som er bygd opp på Søre Sunnmøre, bør utviklast, ikkje bli splitta opp og sentralisert i denne prosessen.

Sveinung Rotevatn (V) [12:25:42]: Dette kunne ha vorte ein gledesdag for Mork rehabiliteringssenter, for Søre Sunnmøre og for dei mange pasientane som har fått hjelp til å ta kvardagen tilbake med hjelp av det spesielle kompetansmiljøet som finst der. Eg tenkjer at uansett kva endringar som skal og må skje i helsevesenet i åra framover – og det er mange – så er det nokre område ein ikkje kan nedprioritere. Eit av dei er førebygging, det å hindre at folk vert sjuke, og det andre er rehabilitering, å sørgje for at folk som har vore sjuke, kan kome seg tilbake i arbeid og få nødvendig hjelp til å meistre kvardagen på eiga hand.

Det er ut frå det perspektivet at Venstre, både lokalt og her, meiner at nedlegginga av Mork rehabiliteringssenter er svært uheldig og svært lite framtidsretta. Vert senteret no lagt ned, vil det fagmiljøet mest sannsynleg forvitte og verte borte. Det er langt frå Volda til Ålesund. Halvannen time med dagpendling er noko dei færraste vil vere med på, og det føreset at ein rekk ferja.

Eg trur vi treng fleire gode fagmiljø på rehabilitering over heile landet framover, ikkje færre. Difor vil Venstre – sjølv om vi ikkje sit i komiteen – varsle at vi vil støtte dei mindretalsforslaga som ligg på bordet: om å be regjeringa sørgje for at Mork rehabiliteringssenter vert vidareført med spesialisert rehabilitering, om å be om at det vert utarbeidd ein fleirårig rehabiliteringsplan for bygningsmassen, og om å sikre gjennomføring av prosjektet «Utvikling av rehabiliteringstjenesten i Møre og Romsdal», som er eit samarbeid mellom kommunane i Møre og Romsdal, Helse Møre og Romsdal og Helse Midt-Noreg, slik at ein kan vidareføre dette tilbodet.

Eg sa i den fyrste setninga at dette kunne ha vorte ein gledesdag. Det ser det ikkje ut til å verte. Trass i at store delar av opposisjonen her – Framstegspartiet, SV, Raudt, Kristeleg Folkeparti, Pasientfokus og Venstre – har samla seg, er det lite som tydar på at det vert fleirtal, når Høgre, Arbeidarpartiet og Senterpartiet vel å stemme imot. Det synest Venstre er beklageleg, for me må stille opp når det brenn blå lys for gode rehabiliterings-tilbod rundt omkring i landet som allereie finst, og som vil forvitte dersom dei vert lagde ned.

Eg tenkjer at uansett kva utfallet av voteringa her no vert, vil eg iallfall nytte moglegheita til å takke dei tilsette og andre knytt til Mork for det fantastiske tilbodet dei har skapt for å hjelpe folk med å ta kvardagen tilbake etter sjukdom, som har hjelpt så mange menneske over så mange år. Det er ein innsats dei kan vere stolte av, uansett kva som no vert konklusjonen, og så får vi håpe at så mange som mogleg ønskjer å fortsetje å bidra i det flotte helsevesenet vårt.

Irene Ojala (PF) [12:28:48]: I januar i år sa helseministeren at sykehusene må prioritere hardt i året som kommer. Kjerkol la heller ikke skjul på at det er den økonomiske utviklingen i samfunnet som er årsaken til en stram økonomi. Til NRK sa ministeren:

«Jeg vil be helsesektorene se på hva de kan gjøre mindre av.»

Få uker etter statsrådens tale var stramme økonomiske rammer og innsparingsbehov grunnlaget for at styret i Helse Møre og Romsdal besluttet å legge ned Mork rehabiliteringssenter i Volda – og med det flytte plassene til Ålesund.

Saken Fremskrittspartiet løfter fram i dag, er viktig av flere grunner. Igjen ser vi at et helseforetak legger ned et tilbud som befolkningen trenger. Igjen får vi høre at dette ikke er Stortingets sak, for dette bestemmes av helseforetaket – et helseforetak som leverer på helseministerens bestilling. Statsråden sa i Stortinget i går at hun mener foretaksmodellen på mange måter fungerer godt. Det kan sikkert være gode argumenter for at statsråden mener akkurat det, men det jeg ikke klarer å forstå, er dette: Hva med demokratiet? Hva med folkestyret? Problemet er at folk ikke har noen innflytelse over helseforetakene. Folk velger verken administrasjon, styreleder eller styre for helseforetakene. Folket velger Stortinget, og det er fra Stortinget regjeringen utgår. Hvis Stortinget, vi, folkets representanter, ikke skal kunne styre helsetilbudet, men bare si at det er opp til helseforetakene, eller at det er faglige vurderinger som foretakene har ansvaret for, eller at det ikke er politiske vurderinger eller politikere som skal styre dette, da mener jeg at folk ikke har styring, da har ikke folket mulighet til å påvirke. Sånn kan vi ikke ha det i et demokrati.

Det er enkelt å rive ned. Det tar tid å bygge opp. Jeg lurer på hvor mye av sykehusstilbud, fødetilbud, eldres rettigheter, pasienters livline, akutttilbud eller rehabiliteringstilbud, som ved Mork, helseforetakene kan endre før vi kan sette foten ned, for saken er at det er for pasientenes beste vi har en helsepolitikk. Vi politikere har en plikt til å sikre pasientene lik tilgang på helse- og omsorgstjenester av god kvalitet uansett hvor pasienten bor. Allikevel ser vi at pasienter i store deler av Distrikts-Norge og Norge for øvrig ikke får det tilbudet som er pålagt gjennom pasient- og brukerrettighetsloven. Hvor lenge kan dette fortsette?

Statsråd Ingvild Kjerkol [12:31:46]: Vedtaket om flytting av rehabiliteringstilbudet fra Mork til Ålesund sykehus har møtt motstand og skapt et forståelig og sterkt engasjement i Møre og Romsdal. Vedtaket bygger ifølge Helse Midt-Norge på grundige vurderinger av bygningsmassen på Mork og hvordan man best kan utnytte ressursene man har til spesialisert rehabilitering, i dag og i fremtiden, til beste for pasientene. I denne vurderingen er sentrale elementer at man kan rekruttere fagfolk med riktig kompetanse og fremme fagutvikling og forskning innen fagområdet rehabilitering.

I regionen og i fylket vil mangel på arbeidskraft være en utfordring framover. For å sikre innbyggerne rehabiliteringstjenester må derfor ressursene brukes på en mest mulig effektiv måte. Helsepersonellkommisjonen har vist hvor krevende situasjonen med tilgang på fagfolk vil bli. Møre og Romsdal merker allerede at det er krevende å rekruttere fagfolk innen f.eks. fysikalsk medisin og nevropsykologi, som er viktige kompetanser innen rehabilitering. Helse Møre og Romsdal mener rekrutteringen vil bli noe lettere ved et større og bredere fagmiljø i Ålesund sykehus.

Vi må opprettholde, og på flere områder øke, tilbudet for å svare på befolkningens behov for spesialisthelsetjenester. Dette gjelder ikke minst rehabilitering av en eldre befolkning. Tjenestene må derfor organiseres slik at vi får mest mulig pasientbehandling og oppfølging igjen. Denne omstillingen vil bli krevende flere steder enn på Mork og i Møre og Romsdal.

Jeg er enig med komiteens flertall når de sier at engasjementet i denne saken er en stor anerkjennelse av rehabiliteringstilbudet og de dyktige fagfolkene som arbeider ved Mork.

I planene som nå legges for flytting, er det viktig å ivareta fagressursene på Mork på en god måte, og at Helse Møre og Romsdal ivaretar og utvikler tilbudet om spesialisert rehabilitering i hele regionen. Innbyggerne her skal fortsatt være trygge på at de også i fremtiden vil få et godt rehabiliteringstilbud, når de har behov for det.

Presidenten [12:34:11]: Det blir replikkordskifte.

Frank Edvard Sve (FrP) [12:34:24]: Det har i mange år vore mange som har prøvd å leggje ned Mork-senteret i Volda. Det måtte ei Senterparti-regjering til for å gjere det, ser det ut for. Det har vore fakkeltog med over 3 000 deltakarar, og engasjementet rundt Mork er formidabelt – frå brukarane, pasientane og folket. Mitt spørsmål til statsråden er rett og slett: Ønskjer statsråden å lytte til brukarane og folket?

Statsråd Ingvild Kjerkol [12:34:56]: Det er veldig viktig at vi lytter til brukerne av tjenestene, og de er helt avhengig av at vi har gode faglige tilbud. Derfor er det ikke er riktig å si at vi legger ned et rehabiliteringstilbud. Det gjør vi ikke. Vi flytter det til Ålesund. Her sto man i et valg om enten å bygge nytt bygg på Mork eller å bruke eksisterende lokaler i Ålesund.

Jeg vet ikke hvilke vurderinger Frank Sve gjør når han har behov for å pusse opp huset sitt eller gjøre vedlikehold. Det er en kost nytte-vurdering og man ønsker å få mest igjen for de ressursene Stortinget har bevilget, sånn at pasientene får god oppfølging. Dette er et regionalt tilbud som gjelder pasienter, ikke bare de som bor på Søre Sunnmøre, men som gjelder alle i hele regionen. Innholdet i tilbudet handler om fagfolk, og de må også ha gode og forsvarlige ytre rammer å drive tjenesten i, og da trengs det moderne bygløsninger.

Frank Edvard Sve (FrP) [12:36:00]: Nedlegginga her har jo ikkje skjedd med bakgrunn i at det er eit dårleg tilbod. Det er eit fantastisk godt tilbod på Mork, og det er altså heva over ein kvar tvil. Det å flytte det til Ålesund er altså aldeles greinalaust i forhold til areala ute på Mork. Mork har ei plassering for den behandlinga som gjer at det er heilt perfekt for dei som skal nytte den tenesta. Det å påstå at det er dårleg behandling som gjer at ein må flytte det, ønskjer eg at statsråden utdju-par litt nærare.

Statsråd Ingvild Kjerkol [12:36:35]: Det er Frank Sve sine ord. Det er ikke mine ord. Det er bygningsmassen på Mork som trenger oppgradering. Det har ingenting med det faglige tilbudet som gis å gjøre. Men for framtiden kan man ikke fortsette å ha en bygningsmasse som er forfallen. Da må man enten rehabilitere bygget, investere kroner og øre i det som finnes, bygge nytt eller samle det i Ålesund. Og det er den vurderingen Helse Møre og Romsdal og Helse Midt-Norge har gjort.

Jeg vil holde fram det gode tilbudet på Mork og de fantastiske fagfolkene. Og alle pasientene som har opplevd å få god rehabilitering der, vil nok være helt enig med meg i det.

Frank Edvard Sve (FrP) [12:37:24]: Eg var sikker på at eg høyrde statsråden bruke argument om kvaliteten

på behandlinga. Kvaliteten på behandlinga er altså vanvettug god på Mork. Det er ingen som trur at det vert betre behandling og betre kvalitet ved å flytte det til Ålesund, snarare tvert imot når det gjeld bygningsmassen og areala rundt.

Vi har sett at engasjementet er enormt stort om både høyringane og anna. Og når det gjeld tilbakemeldingane kan vi lese i media at dei som jobbar på Mork, ikkje ønskjer å flytte med vidare til Ålesund. Når då statsråden argumenterer med at det er vanskeleg å rekruttere i helsevesenet: Korleis har statsråden tenkt å rekruttere til det tilbodet som ein skal ha i Ålesund, når dei som jobbar på Mork, som er fantastisk i dag, ikkje ønsker å flytte med?

Statsråd Ingvild Kjerkol [12:38:11]: Jeg tror representanten Frank Sve kan ta ansvar for sine uttalelser, så kan jeg som statsråd ta ansvar for mine uttalelser. Heldigvis blir dette både overført og vi har referenter til å finne ut hvem som har sagt hva.

Jeg mener at engasjementet i denne saken er en enorm anerkjennelse av rehabiliteringstilbudet og de dyktige fagfolkene som arbeider ved Mork. Og i de planene som nå legges for flytting, er det kjempeviktig å ivareta fagressursene på Mork på en god måte. Det betyr at Helse Møre og Romsdal må videreutvikle den spesialiserte rehabiliteringen i hele regionen, og det gjør man gjennom å beholde den kompetansen man har, og utvikle den for framtiden.

Birgit Oline Kjerstad (SV) [12:39:08]: Eg set pris på at statsråden har fått eit så godt bilete av det som skjer på Mork. Når SV er med og støttar desse forslaga, er det fordi vi er veldig kritiske til helseføretaksmodellen og den samanblandinga mellom investeringar i bygg og at sjukehusa og institusjonane må spare på drifta for å byggje opp eigenkapital. Eg skjønar at ein treng ei viss form for kontroll på pengebruken, men det er ikkje tvil om at dei store behova for investeringar i bygg i det eine sjukehuset etter det andre, også på Mork, er med og pressar tenestene ganske langt. Det med å flytte dette inn til Ålesund og seie at då blir det like bra, tek eg med ei klype salt, for det skal ha plass, det skal vere bemanning der, og å bryte opp dette fagmiljøet no og skulle byggje det opp igjen på nytt vil ta lang tid.

Statsråd Ingvild Kjerkol [12:40:13]: Det er slik også for kommuner og fylkeskommuner som er direkte folkevalgt styrt, at man kan bruke penger enten på drift eller på investeringer i personell og utstyr, og at man er nødt til å se dette i en sammenheng for å få best mulig utnyttelse av de samlede ressursene. Så er det en vurdering som jeg langt på vei deler med representanten, det med at terskelen for å bygge nye sykehusbygg – og da

snakker vi store sykehusbygg – påvirkes av at sykehuse- ne må spare 30 pst. i egenkapital. Nå har vi satt ned sykehusutvalget, og de kommer med et forslag om at det kan reduseres til 10 pst. Det er et interessant forslag. Den NOU-en er nå ute på høring, og den vil vi komme tilbake til og legge fram for Stortinget når vi legger fram helse- og samhandlingsplanen. Da er spørsmålet om Stortinget er villig til å gjøre endringer på det.

Birgit Oline Kjerstad (SV) [12:41:16]: Det blir sagt at det er for stor kapasitet på døgnplassar samanlikna med andre område – eg veit ikkje korleis ein reknar ut desse statistikkane. Når det gjeld denne typen pasientar som treng opptrening så fort som råd, og som har avgrensa kapasitet på grunn av den helsehendinga dei har vore ute for: Meiner statsråden at det er nok slike rehabiliteringsinstitusjonar no framover?

Statsråd Ingvild Kjerkol [12:41:52]: Jeg mener at rehabilitering er et ganske bredt fagfelt. Vi har rehabilitering innenfor flere fag, og de som trenger spesialisert rehabilitering – uansett hvor de bor i Norge eller hva det er som er deres skade, sykdom eller tilstand – skal få det ut fra individuelle behov. Her er det noen tilbud som er samordnet på lokalt nivå og andre på regionalt nivå, og vi har også rehabiliteringstilbud som nesten er å regne som nasjonale tilbud. Det er en balanse mellom å få tilbudene nært og tilgjengelig nok for pasientene og å kunne ha god nok spesialisering. Det krever et sett av virkemidler og et perspektiv som strekker seg over hele landet. Det er altså vanskelig å si noe til akkurat det spørsmålet fra representanten: om det er nok plasser.

Birgit Oline Kjerstad (SV) [12:42:57]: Det var akkurat det eg etterlyste, for vi har ei aldrande befolkning. Slagtilfelle vil det kanskje bli fleire av, og det å ha nok kapasitet til å gje eit godt nok tilbod kjapt etter slike hendingar er kjempeviktig. Så er det nok slike behandlingsplassar i landet? Og vil det bli like mange om ein flyttar det til Ålesund, med den modellen som helseføretaket legg opp til?

Statsråd Ingvild Kjerkol [12:43:29]: Stortinget har gitt hver eneste pasient i Norge retten til medisinsk behandling, ut fra den enkelte pasients behov. Noen plasser i Norge vil man ha en tilstrekkelig kapasitet på døgnplasser, mens andre vil ha en annen organisering av rehabiliteringstilbudet. Skal jeg si noe generelt om det, vil jeg gjerne få komme tilbake til representanten og få utdype det. Da kunne kanskje representanten også presisere spørsmålet sitt noe.

Presidenten [12:44:07]: Replikkordskiftet er dermed omme.

De talere som heretter får ordet, har også en taletid på 3 minutter.

Frank Edvard Sve (FrP) [12:44:24]: Eg var med på eit fakkeltog for Mork, med over 3 000 deltakarar. Det var ei heilt absurd oppleving og ei sterk oppleving. Eg er folkevald. Dei som skal sitje i denne salen, og som sit i denne salen, er folkevalde. I den fakkellaksjonen med over 3 000 deltakarar var ingen frå denne salen frå Arbeidarpartiet, frå Senterpartiet eller frå Høgre. Det er ganske spesielt at dei tre partia heller ønskjer å lytte til byråkratiet som ikkje er folkevalt, for det er slik at helseføretaka ikkje er folkevalde, men dei folkevalde, innbyggjarane og pasientane ønskjer ein ikkje å lytte til.

Det har sjeldan vore eit større engasjement for eit tilbod som det som er på Mork. Det er ingen som forstår at det tilbodet skal verte så mykje betre med å flytte til Ålesund, i den bygningsmassen som er der, og som er liten frå før, og å ta det vekk frå det landlege, perfekte området for å kunne rehabiliterer dei pasientane som er på Mork. Dei frå alle fagområde som vi snakkar med, seier det stikk motsette av argumentasjonen som kjem frå statsråden, om at det er svært å samlokalisere.

Det måtte eit Senterparti i regjering til for å leggje ned Mork. Det måtte eit Senterparti i regjering til for å fjerne eit veldig viktig distriktstilbod og sentralisere det. Mål politikarane på det ein gjer, og ikkje på det ein seier. Senterpartiet er eit veldig godt døme på det. I Møre og Romsdal er det eit opprør på grunn av nedlegginga av Mork, og at Senterpartiet kan stå der med to ordførarar, i Volda og i Ørsta, og ikkje få gehør frå sitt eige parti for å unngå nedlegging, er det absolutt ingen som forstår. Eg trur ikkje dei forstår det sjølve heller.

Så skal eg ta ein liten visitt til Høgre. Eg les i partiprogramma til Høgre, og der står det:

«Vi tror på Norge fordi vi tror på alle oss som bor her: på enkeltmennesker, familier» osv.

Ja, gjer Høgre det når dei ikkje giddar å høyre – unnskyld uttrykket, det var kanskje eit feil parlamentariske ord – men dei ønskjer ikkje å lytte til innbyggjarane og brukarane, for Høgre er meir oppteke av byråkratiet i helseføretaket, som ikkje folkevalt. Det er det viktig å lytte til, men 3 000 i eit fakkeltog og heile Søre Sunnmøre, 70 000–80 000 innbyggjarar, ønskjer ein ikkje å lytte til. Eg er veldig skuffa over Høgre, og eg er veldig skuffa over at dei ikkje stemmer for forslaget om å bevare Mork.

Bård Hoksrud (FrP) [12:47:44]: Selv kunne jeg godt ha tenkt meg å bruke ganske sterke ord fra denne talerstolen, men jeg skal prøve å passe på så jeg ikke blir klubbet av presidenten. Det er en spesiell opplevelse, det er nesten litt sånn på grensen å høre på de representantene som har vært på denne talerstolen og pratet varmt for hvorfor man nå skal legge ned Mork. Man er

ikke villig til å ta politisk styring og kontroll og si at dette finner vi oss ikke i.

Arbeiderparti-representanten Røed sier at engasjementet er en anerkjennelse av tilbudet ved Mork – det er helt spesielt. Derfor sier Arbeiderpartiet ja til å legge det ned. Det er det man gjør. Man må gjerne gjemme seg bak helseforetakene, men saken er kommet til denne salen, og det er faktisk opp til dem som sitter her, om man skal ta styring eller om det er helsebyråkratene i helseforetak som skal få lov til å bestemme.

Representanten Myrvold sier at Volda kommune har kommet med mange forslag. Det er i hvert fall ingen fra flertallet i denne sal som vil lytte til de forslagene, dessverre.

Regjeringen skal følge dette opp tett og nøye, ja, så tett at det blir lagt ned. Beslutningen er allerede fattet. Det er det som er realitetene.

Senterpartiet har mange ganger løftet saker opp i denne salen og vært opptatt av å hindre at helseforetakene gjør ditt og datt, men i dag sitter man sannsynligvis og ser ned i stolen, trykker på knappen og stemmer for at Mork skal legges ned. Det er konsekvensen av det som skjer i dag.

Så sier statsråden at det er ledig kapasitet innenfor rehabilitering. Jeg opplever ikke at det er mye ledig kapasitet innenfor rehabiliteringsområdet i Norge.

Statsråd Ingvild Kjerkol (fra salen): Jeg har ikke sagt det!

Bård Hoksrud (FrP) [12:49:32]: Statsråden sa det på spørsmål fra Frank Sve. Statsråden sa at reduksjonen i tilbudet er for å tilpasse seg behovene. For meg er det en reduksjon når man sier det – en reduksjon for å tilpasse seg behovene.

Som sagt opplever ikke jeg at det er noe ledig kapasitet der ute. Folk står i lang tid og venter. Det er skuffende av Høyre, som nå altså sitter på vippen og kunne sørget for at Mork fortsetter å være et godt rehabiliterings-tilbud for alle dem som er der. 3 000 mennesker stiller opp i fakkeltog, og organisasjonene er opptatt av at de ønsker å beholde tilbudet, men fordi man skal holde lang avstand til helseforetakene og ikke blande seg inn, på samme måte som vi så med fødeavdelingen i Kristiansund, så opplever vi nå at det samme skjer med Mork.

Fremskrittspartiet tør og vil være tydelige på at når vi mener at noe er feil, så sier vi ifra, og vi vil følge det opp med vedtak i denne salen. Jeg håper at flertallet – spesielt Høyre og Senterpartiet, som absolutt ikke burde støtte dette forslaget – besinner seg og faktisk stemmer for Fremskrittspartiets forslag i dag.

Hans Inge Myrvold (Sp) [12:50:58]: I fare for at det skal verta ei for teatralsk avslutning på denne debatten, har eg teikna meg.

Det er faktisk slik at det partiet som no både radbrekker dei folkestyrte elementa av helseføretaksmodellen og på anna vis peikar på enkeltparti som utgjør lagnaden for dette representantforslaget, dette Dokument 8-forslaget som er fremja av Framstegspartiet, faktisk var med på å innføre den helseføretaksmodellen me alle kjenner. Dei har òg representert han i åtte år, store delar av dei med regjeringsmakt, utan evne til å peika på at det trengst forbetringar og styrkingar, særleg innanfor det eg viste til i innlegget mitt innleiingsvis, nettopp dette som handlar om tydelegare forhold mellom forankringsleddet og lokalt og regionalt folkevalt nivå.

Det er akkurat det denne regjeringa har sett i gang eit arbeid rundt. Sjukehusutvalet, som eg òg refererte til, har peika på ei rekkje forslag til forbetringar av dagens føretaksmodell. Det er den vegen me må jobba systematisk. Då kan eg eigentleg berre referera utsegna til representanten Sve herifrå:

«Mål politikarane på det ein gjer, og ikkje på det ein seier.»

Presidenten [12:52:43]: Representanten Bård Hoksrud har hatt ordet to gonger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Bård Hoksrud (FrP) [12:52:56]: Dessverre var det sånn i forrige periode: Under forrige regjering var det et flertall som ønsket å endre foretaksmodellen. Dessverre snudde Høyre etter at man hadde fått forslag om det. Fremskrittspartiet skulle gjerne gjort det og vil gjøre det. Jeg registrerer at Senterpartiet, som nå har alle muligheter til å sørge for at Mork ikke blir lagt ned, velger å prate om alt mulig annet og ikke faktisk trykke på den knappen som sier ja til å bevare Mork til glede for både ansatte og alle dem som bruker dette fantastiske tilbudet. Det er trist for alle de ansatte som har gjort en fantastisk jobb i mange år, for nå blir tilbudet lagt ned. Det kommer også til å være trist for mange pasienter og brukere som gjerne vil at dette tilbudet skal fortsette å bestå.

Frank Edvard Sve (FrP) [12:53:56]: Det er ein grunn til at Framstegspartiet er det desidert største partiet i Møre og Romsdal, og det er fordi vi vert målte på det vi gjer, og ikkje på det vi seier. Det er faktisk ein viktig sak i denne debatten. Å bevare Mork er ei så viktig sak at ho kjem til å ha veldig stor innverknad på fylkestingsvalet i Møre og Romsdal til hausten – garantert – fordi veljarane i Møre og Romsdal er vande med å måle politikarane på kva ein faktisk gjer, og ikkje det ein seier. Eg står her no som representant i dette stortinget. Eg var ikkje på Stortinget i førre periode, eg var heller ikkje i regjering, men eg har vore lei av det største Framstegsparti-fylkeslaget i landet – som bl.a. sørgde for eit bomfritt fylke,

bommar som altså dei raud-grøne partia no har ført tilbake – fordi vi faktisk får gjennomslag og vert målte på det vi gjer, og ikkje det vi seier.

At representanten frå Senterpartiet står her og seier kva vi hadde gjort eller ikkje gjort i regjering – det hjelper ikkje Mork eitt komma. Det hjelper ikkje Mork eitt komma kva som har skjedd tidlegare. Tidlegare har faktisk Mork vorte bevart. Det har vore kamp om Mork tidlegare. Både Stoltenberg-regjeringa og den borgarlege regjeringa klarte å verne om Mork til slutt, men dagens regjering, ei Senterparti-regjering, sørgjer for at Mork vert lagt ned og flytta til Ålesund. Det er det umogleg å vri seg unna. Slik er det. At ein då får hjelp frå Høgre, som kunne utgjort ein forskjell i denne saka, trur eg innbyggjarane i Møre og Romsdal vil leggje merke – dessverre. Vi ønskjer eit godt samarbeid med Høgre, men i denne saka er det ingen som forstår kvifor ikkje Høgre kan lytte til innbyggjarane i Møre og Romsdal i staden for å lytte til helsebyråkratane i helseføretaket. I denne saka har faktisk dei ulike partia i Møre og Romsdal gjort det, i fleire regjeringar, og har sikra at Mork har bestått. Det er ein av dei beste rehabiliteringstenestene i heile landet, så klarer ein altså å leggje det ned.

Eg legg merke til at det ser ut som å vere ein trend i dagens regjering at ein ønskjer å leggje ned ting som er veldig bra. Ein skal kanskje ikkje dra samferdsel inn i debatten, men Flytoget er eit døme på dette. No skal ein altså leggje ned eit rehabiliteringssenter som folket krev at ein skal bevare, men ein vil ikkje lytte til folket, ein vil ikkje lytte til brukarane. Her legg ein ned Mork, vil ikkje høyre på brukarane, knip igjen auga, synest det er bra, klarer ikkje å argumentere med at det vert eit betre tilbod, og det er heller ingen som trur på at det vert eit betre tilbod. For «sorry», eg er ganske så sikker på at det vert eit dårlegare tilbod, og eg trur at dette er ei sak som folk i Møre og Romsdal er veldig lei seg for i dag.

Presidenten [12:56:52]: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 6.

Sak nr. 7 [12:56:58]

Innstilling fra justiskomiteen om Endringer i tvisteloven mv. (rettsmekling, ankenektelse mv.) (Innst. 273 L (2022–2023), jf. Prop. 34 L (2022–2023))

Presidenten [12:57:15]: Etter ønske fra justiskomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 5 minutter til hver partigruppe og 5 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til inntil sju replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og de som måtte

tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

Per-Willy Amundsen (FrP) [12:57:55] (komiteens leder og ordfører for saken): Denne proposisjonen handler om endringer i tvisteloven, i domstolloven, i jordskiftelova og i barnevernsloven.

Det er et overordnet mål med forslagene å oppnå en mer effektiv rettspleie og aktiv saksstyring, og da også en større grad av profesjonalitet i prosessen, og på den måten skape grunnlag for lavere kostnader, både for partene og for samfunnet, og at tilgangen til domstolene ivaretas.

Det fremmes forslag om endringer i reglene om rettsmekling, og det er for at flere saker skal kunne løses med rettsmekling, og da foreslås det at retten skal beslutte rettsmekling når saken egner seg for det. Det legges videre til rette for at saker kan finne sin løsning på et så tidlig tidspunkt som mulig og før det påløper ytterligere kostnader for samfunnet og for partene.

Det ligger også i proposisjonen et forslag om at terskelen for å nekte anke fremmet til lagmannsretten skal senkes noe. Formålet med dette forslaget er å unngå belastninger og kostnader for partene og for samfunnet med full, ny muntlig forhandling i saker som ligger slik an at det ikke er grunn for det. Etter forslaget vil dermed noen flere saker kunne avsluttes etter en skriftlig realitetsbehandling – og det er viktig – av anken.

Videre foreslås det en bestemmelse om at det i sivile saker som et utgangspunkt ikke kan føres bevis om politiets og påtalemyndighetens interne straffesaksforberedelser, med mindre Riksadvokaten samtykker, eller at retten bestemmer at beviset skal føres.

Det er også et forslag som skal ivareta at vitner som forklarer seg i barnevernssaker ved skjult adresse, ikke skal tvinges til å oppgi navn og andre personalia som kan bidra til å avsløre den skjulte adressen. Det foreslås videre at bestemmelsen gis tilsvarende anvendelse i saker for barneverns- og helsenemnda. Det er også en viktig del av proposisjonen.

Det er altså sånn at komiteen er omforent; det er en enstemmig komité som slutter seg til lovendringen. Videre fremmer en samlet komité ytterligere to forslag, hvor man ber regjeringen vurdere ytterligere endringer på to punkter.

Så har det seg sånn at helt i slutfasen, det jeg vil kalle i tolvte time, etter at vi egentlig var klare for å avgi saken, fikk vi det jeg vil kalle for et svært viktig innspill. Det var en svært oppegående tingrettsdommer, Rikke Lassen, som tok kontakt med medlemmene av komiteen og påpekte problemstillinger som ikke ivaretas av den lovendringen vi har til behandling i dag. Det gjelder i saker som handler om foreldretvister der en av partene lever

på sperret adresse. Dette er noe som komiteen er svært opptatt av at blir ivaretatt. Og da vil jeg, egentlig, skryte av et veldig godt samarbeid i komiteen, som gjør at vi kan legge på bordet et forslag i dag som søker å løse dette så raskt som mulig, nemlig at vi kan hensynta også det åpenbare behovet som personer som lever på sperret adresse måtte ha, og sikre dem best mulig.

Så en oppriktig og innstendig takk til godt samarbeid i komiteen, i særdeleshet med regjeringspartiene, men også med justisministeren, for at vi har kommet frem til en så rask behandling som mulig, og som kommer opp som et løst forslag fra en omforent komité.

Med det vil jeg ta opp det forslaget Fremskrittspartiet er en del av.

Nils T. Bjørke hadde her overtatt presidentplassen.

Presidenten [13:03:00]: Då har representanten Per-Willy Amundsen teke opp det forslaget han refererte til.

Sveinung Stensland (H) [13:03:09]: Som saksordføreren var inne på, er det en omforent komité som stiller seg bak endringene i tvisteloven, så jeg skal ikke gå mer inn i det enn saksordføreren har gjort rede for. Jeg vil heller bruke litt tid på I og II under punkt B, de to forslagene som det er en enstemmig innstilling på – takk for samarbeidet der. Jeg kunne, for å være helt ærlig, tenkt meg at vi gikk enda lenger, men her klarte vi å få med alle partiene, inkludert regjeringspartiene, på to viktige forslag.

I under punkt B gjelder saker som etter dagens lov kan bli innstilt etter en tidsfrist. Vi har sett at det f.eks. i forbindelse med ikke-navngitte flyselskap som har mange tvistesaker, kan se ut som at en legger opp til at tidsfristen skal løpe ut, slik at sakene ikke kommer for retten. Det har vært en viss utfordring, samtidig som kapasiteten i enkelte tvisteorganer har vært begrenset.

II under punkt B gjelder dette med at en ikke kan gjøre noe med sivile saker, selv om en person er frikjent i en straffesak. Dette er noe vi omtrent kunne kalt «Lex Tengs», for dette handler om saken etter Birgitte Tengs, der en person først ble straffedømt, så frikjent, men der erstatningssaken ikke kan gjøres noe med på grunn av at tiden har gått ut. Dette er noe flere har tatt til orde for å gjøre endringer på. Nå sier Stortinget at vi ber om at en ser på endringer for gjenåpning av sivile saker som er pådømt som del av en straffesak. Jeg er veldig glad for at alle partiene er enige. Jeg er også veldig glad for dialogen vi har hatt med regjeringspartiene her, og jeg håper virkelig at dette blir fulgt opp raskt av justisministeren, slik at vi kan få ryddet opp i dette. Det har vært krevende. Dette er et regelverk som har stått lenge, og vi vet at det er vanskelige avveininger.

Når det gjelder det forholdet saksordføreren tok opp angående adresser, det som nå er et løst forslag, er jeg veldig glad for at det ble fanget opp på slutten, og at vi fant en minnelig løsning også på det.

Else Marie Rødby (Sp) [13:05:51]: Proposisjonen vi har til behandling i dag, har, som saksordføreren har vært inne på, et lengre bakteppe med både høringsrunder, en tvistelovsevaluering og domstolkommisjonens utredning fra 2020.

Selv om proposisjonen bringer viktige endringer vi skal vedta her i dag, meldes det likevel om behov for å utrede enkelte forslag ytterligere, noe som har kommet fram av både høringsrundene og domstolkommisjonens arbeid. Nå har vi også fått redegjort for noen forslag som er kommet under komiteens og Stortingets behandling av saken. Disse vil nødvendigvis måtte komme til behandling på et senere tidspunkt, så vi er ikke ferdige med framtidens tvistelov ved denne saken.

Tvisteloven kan man fort tenke at kanskje er for de litt spesielt interesserte, men den etablerer en veldig viktig grunnplanke rent rettssikkerhetsmessig for alle dem som skal prøve saken sin for en domstol.

Målet med proposisjonen er, som det heter i saken, å legge til rette for en mer effektiv rettspleie, og at adgangen til domstolsbehandling ikke skal være uforholdsmessig ressurskrevende og ikke uforholdsmessig dyr. Det kan være både dyrt og krevende for enkeltpersoner å få sin sak behandlet gjennom rettssystemet vårt. Det er en erkjennelse, og det er flere faktorer som spiller inn. En del er faktorer som staten ikke rår over, og derfor er det viktig at vi ser på de faktorene vi faktisk kan gjøre noe med.

Forslaget som allerede er nevnt, om å gjennomføre rettsmekling i flere saker, er f.eks. en viktig faktor vi kan gjøre noe med. Én ting er at det har en lavere prislapp enn ordinær domstolsbehandling vanligvis har, men man kan også tenke seg at dette er en mindre belastende måte for partene å få løst sin sak på i det store og hele. Det vurderes også som en samfunnsøkonomisk god løsning å øke andelen saker som kan avgjøres ved rettsmekling.

Fram til nå har det vært ganske stor forskjell på hvor mye rettsmekling som anvendes av domstolene, og det som har vært et uttalt mål, nemlig at flere saker skal løses på denne måten, har ikke vært nådd.

Flere domstoler har vist til veldig gode erfaringer med rettsmeklinger, også i saker hvor én eller flere av partene har vært negative til denne løsningsmetoden i utgangspunktet. Derfor foreslås det en plikt for domstolene til å vurdere om det skal foretas rettsmekling i det enkelte tilfelle. En rekke høringsinstanser har også gitt uttrykk for at det er et utnyttet potensial for denne løs-

ningen, og uttrykker støtte til forslaget. Dette synes derfor som en god løsning for å nå målet om å øke andelen saker som løses ved rettsmekling.

Et annet tema som er berørt i proposisjonen, er sakskostnader, som også er av stor betydning for folk. Det ligger inne forslag til endringer som peker i riktig retning, og som har som formål å dempe sakskostnadene i domstolene. Samtidig erkjennes det gjennom proposisjonen at dette alene ikke kan bringe sakskostnadene ned på det nivået som var intensjonen ved innføringen av tvisteloven i sin tid.

Vi deler bekymringen for den betydelige veksten i sakskostnader og ser utfordringene knyttet til rettssikkerhetsaspektene ved dette. Det er positivt at det er pågående arbeid på dette området som skal kunne ut i tiltak og forslag for å bidra til lavere sakskostnader. Senterpartiet og Arbeiderpartiet foreslår, sammen med SV, likevel at regjeringen kommer tilbake til Stortinget etter utredningen av hvordan man kan senke partenes sakskostnader i sivile saker. Dette er et viktig politisk spørsmål som Stortinget må få anledning til å drøfte.

Det er noen ganger vi politikere får bidra til å løse litt mer konkrete problemer. Jeg mener forslaget om en bestemmelse som skal ivareta at vitner som forklarer seg i barnevernssaker med skjult adresse, ikke må oppgi navn og andre personalia for åpen rett, er et sånt tilfelle. Det er viktig. Ikke minst er det noe bl.a. domstolene har etterspurt lenge. I barnevernssaker kan konfliktnivået være høyt og sakene komplekse og langvarige. Kanskje skal man gjennom flere runder over år. Vedtak om skjult adresse kan være helt avgjørende for sikkerheten til barn, og jeg er veldig glad for at komiteen og Stortinget nå kan bidra til økt trygghet for utsatte barn i disse sakene.

Det er redegjort for hva som kom fram under behandlingen av saken i komiteen på en nær sammenfallende problemstilling når det gjelder foreldretvister, som proposisjonen ikke hadde en løsning for. Som redegjort for av flere, er det nå forsøkt løst av en samlet komité. Jeg vil også takke for samarbeidet i komiteen, for at dette blir tatt opp, og for at det blir satt i gang et arbeid på dette.

Det er flere store og små endringer som kunne vært nevnt. Det viktigste er likevel det overordnede målet om å ivareta tilgangene til domstolene generelt, og at det ikke er unødvendig dyrt og ressurskrevende for innbyggerne våre å få sin sak behandlet i rettssystemet. Det er helt grunnleggende for rettssikkerheten og tilliten til domstolene.

Det er stor oppslutning om de foreslåtte endringene både blant høringsinstanser og politisk, og det tyder på en god proposisjon som vi trygt kan vedta.

Andreas Sjalg Unneland (SV) [13:11:04]: Det er en rekke positive endringer i dette forslaget som vil sikre at flere saker skal kunne løses ved rettsmekling. Ved å endre terskelen for ankenektelse i sivile saker vil domstolen kunne arbeide mer ressurseffektivt, noe som er viktig for samfunnet, men også for partene, for det kan bidra til å dempe prosessrisikoen i sivile saker.

Det er positivt at en samlet komité er tydelig på at man vil endre fristene for gjenåpning i de saker der personer som har fått straffesaken gjenopptatt, og av den grunn blir frikjent, også skal kunne gjenoppta erstatningssaken. Her må det gjøres et grundig arbeid for å sikre at reglene i tvisteloven sikrer en god prosess i de tilfellene en gjenåpning er aktuelt.

Domstolen er et tvisteløsningsorgan som nyter høy tillit. Det er et organ der partene kan sette sin lit til at prosessen er så god og rettferdig at de kan slå seg til ro med resultatet i betente konflikter, nettopp fordi prosessen i seg selv vekker tillit. Da er det et problem når sakskostnadene i sivile saker har økt mye de siste årene. Høye sakskostnader i sivile saker er et alvorlig rettssikkerhetsproblem. Høye sakskostnader gjør terskelen for å få sin sak avklart i retten høyere for den enkelte, og det reduserer domstolens relevans som tvisteløsningsorgan.

I domstolkommisjonens NOU 2020: 11, Den tredje statsmakt – Domstolene i endring, ble nivået på tilkjente sakskostnader i tingrettene kartlagt. Undersøkelsen omfattet alminnelige tvistesaker som ble behandlet ved allmennprosess og avgjort ved dom i 2009 og 2018. Målt ved medianverdien viser domstolkommisjonens kartlegging at nivået på sakskostnadene økte med 54 pst. i den perioden, og nivået på sakskostnadene økte med 92 pst. målt ved gjennomsnitt. Ifølge departementet anslås medianverdien for sakskostnader i 2022 å være om lag 175 000 kr. For få år siden skrev Finansavisen at timeprisen hos de største firmaene hadde passert 6 000 kr med god margin.

Hovedregelen i tvisteloven § 20-5 er at parten som tilkjennes sakskostnadene, skal gis full erstatning for alle nødvendige kostnader ved saken. Her viser jeg til side 43 i proposisjonen, der det slås fast at det i evalueringsrapporten av tvisteloven fra 2013 framgår at rettens praksis med overprøving av sakskostnadsoppgavene neppe har endret seg særlig med tvisteloven, og at retten fortsatt i nokså liten grad nedsetter kravene. For å få ned kostnadene må det vurderes å sette et øvre tak for hvor mye man kan kreve dekket av advokatkostnader fra motparten. Det kan gjøres gjennom et makstak, fastsatte timesatser knyttet til en modell som tar utgangspunkt i det offentlige salæret, eller det kan gjøres gjennom å knytte sakskostnadene til en annen del av tvistesummen, som ble foreslått av departementet i et hø-

ringsnotat fra 2018. Her er mulighetene mange dersom man er villig til å ta tak.

Jeg er glad for at det er flertall for å utrede hvordan man kan få ned sakskostnadene, men vi hadde håpet at det var et ønske om å gå enda lenger, og at man kunne støtte forslaget til SV, der det spesifikt bes om en utredning av en prisbegrensning på hvor mye advokatkostnader man kan kreve dekket av motparten. Dette handler om at domstolen ikke skal bli et irrelevant tvisteløsningsorgan. Dersom den kostnadsutviklingen vi har sett, fortsetter, er domstolen et tvisteløsningsorgan kun for rike folk.

Det er positivt at reglene om at retten kan fastsette partenes egen godtgjøring, blir mer pedagogisk, men her skulle vi også ønsket at regjeringen gikk lenger, i tråd med forslagene i høringen, der Det juridiske fakultet i Oslo, Finans Norge, Forbrukertilsynet, KS, LO, Statens sivilrettsforvaltning og Utlendingsnemnda mfl. mener at det bør inntas en regel om at retten skal gjøre partene oppmerksom på adgangen til å be om rettens fastsetting av prosessfullmektigenes godtgjøring. Det vil kunne bidra til en større grad av moderasjon og en tydeligere begrensning av sakskostnadene.

Jeg tar med dette opp SVs forslag og ser fram til videre behandling av denne saken.

Presidenten [13:15:55]: Representanten Andreas Sjalg Unneland har teke opp dei forslaga han refererte til.

Ingvild Wetrhus Thorsvik (V) [13:16:09]: I en moderne liberal rettsstat må rettspleien både holde høy kvalitet og være effektiv. Vi er de siste tiårene inne i en tid hvor domstolene får større betydning. Det er flere og flere rettsforhold som kan påkalle behov for at domstolene håndhever eller avklarer rettsreglernes innhold.

Etter formålet i § 1 i tvisteloven skal loven legge til rette for en rettferdig, forsvarlig, rask, effektiv og tillitskapende behandling av rettsvister gjennom offentlig rettergang for uavhengige og upartiske domstoler. Loven skal ivareta den enkeltes behov for å få håndhevet sine rettigheter og løst sine tvister og samfunnets behov for å få respektert og avklart rettsreglene.

Denne bakgrunnen i hovedformålet må være førende for retningen loven skal gå i. På den ene siden er det et mål at tvister om mulig skal bli løst uten hovedforhandling, eller utenfor domstolene. Reglene om å avklare tvistens innhold og bevis før saken reises, og vektlegging av mekling før stevning, tilgodeser dette momentet. På den annen side skal loven lette tilgangen til domstolene der det er behov for det.

De to momentene må ses i sammenheng. At begge parter har en reell tilgang til domstolene, er en viktig forutsetning for at det oppnås minnelige løsninger i sam-

svar med rettsreglene, slik at disse får gjennomslag med minst mulig kostnader for den som har en rettighet å påberope. Endringene gjør flere viktige grep som vil gjøre prosessen mer effektiv for partene, gi mer aktiv saksstyring og føre til en større grad av proporsjonalitet i prosessen. Endringene ivaretar behovet for at domstolene skal være den konfliktløseren som står for den mest tryggende og kvalifiserte saksbehandlingen.

Loven brukes av både profesjonelle og ikke-profesjonelle aktører. Det er derfor avgjørende at reglene er klare og kan forstås ut fra lovteksten uten å lese forarbeider og rettspraksis. Dette er også slått fast av Høyesterett.

I mange tilfeller er det best at en tvist løses utenfor domstolene, eller at det i domstolene legges til rette for en løsning basert på mekling. Vi har de siste årene sett en viktig satsing på mekling som tvisteløsningsverktøy. Det er bra at endringene i tvisteloven legger opp til ytterligere fokusering og satsing på mekling som tvisteløsningsverktøy.

Jeg er veldig glad for at det blir flertall for å se på fristene for forlikrådsbehandling, etter forslag fra Høyre. Den gjennomsnittlige saksbehandlingstiden i forlikrådene var ved utgangen av oktober 2021 på 107 dager. Tvisteloven § 6-11 åpner for at behandlingen i forlikrådet kan innstilles etter krav fra en part dersom saken ikke er avsluttet innen tre måneder etter at forliksklagen ble forkynt. Det vil si at en sterkere part vil kunne tvinge en sak over i de ordinære domstolene kun ved å vente, og ordinær domstolsbehandling og prosessrisikoen dette medfører, er ikke mulig for alle.

Dette er en del av det vi har bedt regjeringen om å se på i forslaget vårt, som vi fikk flertall for, om en utredning av forlikrådsordningen. Jeg er veldig glad for at en samlet komité ønsker fortgang i dette allerede nå, og ber regjeringen om å vurdere disse endringene.

Vi har sett en enorm økning i kostnader ved å ta en sivil sak til domstolene de siste årene. Dette utgjør et rettssikkerhetsproblem. Det bør være praktisk mulig for alle, uten hensyn til inntekts- og formuesforhold, å få håndhevet sine rettigheter og løst sine tvister. Derfor er det så viktig at spesielt saker som gjelder små verdier, må kunne behandles på en måte som partene er tjent med. Jeg er glad for at endringene legger til rette for dette.

I tillegg bør tiltak og forslag for å bidra til lavere sakskostnader utredes. Ved en inkurie står ikke Venstre inne i merknadene og i forslaget fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og SV om at regjeringen bes utrede partenes sakskostnader i sivile saker.

Jeg vil også knytte en kort kommentar til forslaget om ny § 22-6 a. Utgangspunktet er at parter i rettssaker har en plikt til å opplyse saken sannferdig og fullstendig. Dette innebærer at staten som saksøkt i en sivil sak har

plikt til å framlegge dokumenter og bevis som taler for at borgeren har retten på sin side. Gode grunner taler for å holde interne straffesaksdokumenter utenfor innsyn i en pågående straffesak, men etter avsluttet straffesak er det derimot få hensyn som taler for å nekte bruk av interne straffesaksdokumenter i sivile saker. Advokatforeningen påpeker at det nettopp i slike saker, hvor en person mener seg urettmessig straffeforfulgt, er svært viktig å framlegge disse dokumentene for å kartlegge de vurderingene som er gjort fra påtalemyndighetene og politiet, fordi dette er den eneste praktiske måten å gjøre dette på.

Jeg er glad for at komiteen i fellesskap sørger for å be regjeringen om å komme tilbake med en sak vedrørende skjulte og sperrede adresser.

Statsråd Emilie Mehl [13:21:30]: Jeg takker for samarbeidet og er glad for at en samlet komité støtter hovedtrekkene i regjeringens forslag. Tvisteloven har nå virket en stund. Lovendringene som debatteres i dag, skal bidra til å forbedre prosessen i sivile tvistesaker. Dette er også viktige brikker for å redusere kostnadene ved behandling av saker for domstolene, slik at vi kan sikre en reell tilgang til domstolene.

Rettsmekling er en mulighet for å få løst tvister uten at det påløper store kostnader. At flere saker kan bli løst gjennom mekling, er et gode for partene, men også for saksavviklingen i domstolene. Det er verdt å merke seg at det i de siste årene er inngått forlik i om lag 68 pst. av sakene ved rettsmekling i første instans.

Det er potensial for å rettsmekle flere saker enn i dag. Derfor er det foreslått endringer som går ut på at retten skal beslutte rettsmekling i alle saker som egner seg for det.

Sakskostnader for behandling av en sak i to instanser kan gjøre at terskelen for å ta ut sak i første omgang blir for høy. For at partene ikke skal belastes med en ny full hovedforhandling i saker som ligger slik an at det ikke er grunn til det, bør lagmannsretten i noe større grad enn i dag kunne nekte anker fremmet. Det er viktig for meg å understreke at det skjer en realitetsbehandling og en grundig overprøving av anken forut for en eventuell ankenektelse. Loven krever at en beslutning om ankenektelse skal begrunnes. Begrunnelsen må vise at lagmannsretten har foretatt en reell prøving. Dette er en viktig rettsikkerhetsgaranti.

Innenfor bevisreglene er det foreslått to nye bestemmelser. Den ene gjelder for barnevernssaker og skal ivareta at vitner ikke må gi opplysninger som kan avsløre en skjult adresse for et barn. Den andre fastsetter at det i utgangspunktet ikke kan føres bevis om politiets og påtalemyndighetens interne straffesaksforberedelse. Rettspraksis har vist at det er behov for lovregulering i begge tilfellene.

Enkeltsaker kan også vise at det er behov for flere lovendringer. Jeg ser at reglene om gjenåpning kan få utilsiktede virkninger når personer som er frikjent – eller etter gjenopptakelse av en straffesak blir frikjent – ikke har mulighet til gjenåpne erstatningssaken når det har gått mer enn ti år siden dommen falt. Som flere her har vært inne på, er dette f.eks. noe vi har diskutert i forbindelse med Tengs-saken, selv om den saken heldigvis har løst seg i domstolene.

For meg er det viktig å få endret disse reglene. Derfor har departementet allerede satt i gang et arbeid med det, og jeg setter pris på at hele Stortinget – slik jeg skjønner det – står bak det. Det vil kreve et grundig lovarbeid, og vi vil komme tilbake så snart det er mulig.

Det er også foreslått flere endringer samlet for å gjøre behandlingen av saker for domstolene mer effektiv. Sentralt i dette er også å redusere partenes kostander. Dette er et prioritert arbeid i departementet. I samarbeid med de ulike aktørene i rettssystemet er det viktig at vi får et godt og bredt grunnlag for å foreslå tiltak. Det er vi nå i ferd med å gjøre. Jeg stiller meg bak det anmodningsforslaget, som har flertall i komiteen, og også de øvrige.

Til slutt vil jeg takke for samarbeidet med komitélederen og komiteen for øvrig om det som handler om flere mulige lovendringer for sperrede og skjulte adresser, som vi vil komme tilbake med i tråd med anmodningsvedtaket.

Presidenten [13:15:07]: Det vert replikkordskifte.

Per-Willy Amundsen (FrP) [13:25:23]: Statsråden var for så vidt inne på det i sitt innlegg, nemlig anmodningsforslaget for også å ivareta parter i foreldresaker som bor på sperret adresse, som en enstemmig komité stiller seg bak. Anmodningsforslaget handler om at man innen 1. juli i år får sendt et slikt forslag på høring. Jeg forstår på statsråden at hun er veldig tydelig på at hun har til hensikt å følge opp dette, og det er veldig bra, men jeg ønsker bare en ytterligere bekreftelse på at man etter at høringen har blitt gjennomført, får fram en lovendring til Stortinget så raskt som mulig.

Statsråd Emilie Mehl [13:26:14]: Jeg er som sagt glad for det samarbeidet vi fikk til, slik at man kom fram til et omforent forslag i komiteen som også bør være realistisk å klare å gjennomføre, for det er jo en kort tidsfrist her. Det kan nok bety at man må finne en avgrensning på det som blir sendt på høring, slik at det blir realistisk å få til innenfor tidsfristen.

Det er klare intensjoner om å komme tilbake til Stortinget med et konkret forslag på området, men det er litt tidlig å forskuttere hva innholdet vil være, hvordan

det skal være utformet, fordi vi nå må sette i gang et arbeid i lys av det løse forslaget som ligger an til å få flertall.

Presidenten [13:27:00]: Replikordskiftet er omme.

Dei talarane som heretter får ordet, har ei taletid på inntil 3 minutt.

Tor André Johnsen (FrP) [13:27:14]: Denne saken, om endringer i tvisteloven mv. om bl.a. riksmegling og ankesiling, kan ved første øyekast framstå som at det skal bli vanskeligere for folk flest å anke – vanskeligere å få en ny sjanse, vanskeligere å få en mulighet til å få saken sin sett på på nytt, vanskeligere å få sett på den med nye innfallsvinkler eller nye argumenter, eventuelt nye bevis, etc. – for i denne saken foreslår departementet at terskelen for å nekte anke fremmet til lagmannsretten skal senkes noe.

Årsaken til det er ikke å gjøre livet til folk vanskeligere, årsaken er ikke at folk ikke skal få nye muligheter eller en ny sjanse, eller mulighet til å få saken sin sett på på nytt med nye dommere og nye øyne. Årsaken er rett og slett å unngå at partene i en rettsak bruker mye penger helt unødvendig på en anke som uansett ikke ville ført fram. Det å anke saker der mulighetene for et annet utfall er små, fører bare til at folk flest bruker mye penger helt unødvendig, og at rettsapparatet helt unødvendig blir belastet med mange saker og mange oppgaver.

Prinsippet om å få en ny mulighet, prinsippet om mulighet til å anke, er avgjørende viktig. I f.eks. barnefordelingssaker ser vi at flere saker får et annet utfall etter en anke til lagmannsretten enn det som ble dommen i tingretten. Følgelig er det viktig å presisere at det ikke er Stortingets intensjon å gjøre det vanskeligere å anke, spesielt ikke i de sakene der det faktisk er sannsynlig at man kan få et annet utfall ved en anke. Dersom vi ser at denne lovendringen vil få negative og utilsiktede konsekvenser, må saken vurderes på nytt.

Basert på forslaget fra regjeringen gjøres det ingen endringer i muligheten for en skriftlig anke, men flere saker kan nå avgjøres etter en skriftlig realitetsbehandling. Slik sett vil partene få en ny form for mulighet til å behandle saken, men den vil bli skriftlig, og ikke fysisk i en rettsal.

Det er for øvrig viktig å presisere at utvidet bruk av ankesiling så absolutt bør framskynde arbeidet med lyd og bilde i rettsalene. Det vil gjøre arbeidet for lagmannsretten enklere ved ankesaker, og ikke minst vil det bidra til økt rettsikkerhet.

Presidenten [13:29:42]: Fleire har ikkje bedt om ordet til sak nr. 7.

Sak nr. 8 [13:29:46]

Innstilling fra justiskomiteen om Samtykke til ratifikasjon av tilleggsprotokoll av 19. mai 2015 til Europarådets konvensjon om forebygging av terrorisme (Innst. 274 S (2022–2023), jf. Prop. 35 S (2022–2023))

Odd Harald Hovland (A) [13:30:12] (ordfører for saka): Eg vil takke komiteen for godt samarbeid i saka, kor komiteen legg fram ei samla innstilling.

Bakgrunnen for saka var det aukande antalet framandkrigarar som reiste til Syria og Irak for å slutte seg til terrorgrupper. Det førte til at FNs tryggingråd 24. september 2014 vedtok resolusjon 2178. Resolusjonen pålegg FNs medlemsstatar forpliktingar om forebygging av terrorisme med grenseoverskridande konsekvensar og å gjennomføre tiltak for å stanse framandkrigarar på veg ut frå medlemsstatane sitt territorium.

I Europarådets regi vart det framforhandla ein tilleggsprotokoll av 22. oktober 2015 til Europarådets konvensjon om forebygging av terrorisme av 16. mai 2005. Tilleggsprotokollen vart underteikna i Riga og vert difor kalla Rigaprotokollen.

Europarådskonvensjonen av 16. mai 2005 om forebygging av terrorisme vart ratifisert av Noreg 1. februar 2010. Konvensjonen har som formål å auke statspartane sin innsats for å forebyggje terrorisme og dei negative verknadene det har for menneskerettane, særleg retten til liv.

Rigaprotokollen er altså ein tilleggsprotokoll til Europarådskonvensjonen. Protokollen vart underteikna av Noreg 22. oktober 2015 og tredde i kraft 1. juli 2017, då den var ratifisert av seks statar, kor fire av desse var medlemsstatar i Europarådet. Per 24. november 2022 er protokollen ratifisert av 26 statar og underteikna av ytterlegare 16 statar.

For å oppfylle dei folkerettslege forpliktingane etter Rigaprotokollen har det vore nødvendig med endringar i straffeloven. Dei nødvendige lovendringane vart vedtekne i lov nr. 50 av 21. juni 2019, med iverksetjing 1. juli 2019.

Rigaprotokollen byggjer altså på Tryggingrådets resolusjon 2178 og skal styrkje statane sine moglegheiter til å forhindre at framandkrigarar reiser til utlandet for å utføre terrorhandlingar.

Det er vurdert som viktig at Noreg følgjer opp internasjonale forpliktingar, inkludert Tryggingrådets resolusjon 2178, og at det viser at Noreg står saman med det internasjonale samfunnet i kampen mot terrorisme. Det vert antatt at protokollen ikkje vil medføre nemnande administrative eller økonomiske konsekvensar. Protokollen vert antatt å vere ei sak av særleg stor viktighet, slik at Stortingets samtykke til ratifikasjon er nødvendig i medhald av Grunnloven § 26 andre ledd.

Justiskomiteen har lagt fram ei førebels innstilling for utanriks- og forsvarskomiteen som viser til justiskomiteens utkast til innstilling i saka, og har elles ikkje nokon merknader.

Tilrådinga vert som sagt fremja av ein samla komité, og får altså Stortinget til å samtykke i ratifikasjon av tilleggsprotokollen.

Presidenten [13:32:57]: Fleire har ikkje bedt om ordet til sak nr. 8.

Sak nr. 9 [13:33:00]

Innstilling fra justiskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Guri Melby, Ane Breivik og Ingvild Wetrhus Thorsvik om opprydding etter ulovlig bøtesoning, samt en utredning av ordningen (Innst. 272 S (2022–2023), jf. Dokument 8:87 S (2022–2023))

Presidenten [13:33:14]: Etter ynske frå justiskomiteen vil presidenten ordna debatten slik: 3 minutt til kvar partigruppe og 3 minutt til medlemmer av regjeringa.

Vidare vil det – innanfor den fordelte taletida – verta gjeve høve til inntil fem replikkar med svar etter innlegg frå medlemmer av regjeringa, og dei som måtte teikna seg på talarlista utover den fordelte taletida, får òg ei taletid på inntil 3 minutt.

Else Marie Rødby (Sp) [13:33:44] (ordfører for saken): Komiteen har hatt til behandling representantforslag fra Venstre om opprydding etter ulovlig bøtesoning samt en utredning av ordningen.

Saken gjelder politiets praksis for behandling av saker om bøtesoning hvor folk har sonet fengselsstraff for ubetalte bøter uten å ha fått sin sak behandlet i tråd med gjeldende lovverk. Bakgrunnen for forslaget er Riksadvokatens pålegg om tiltak for å sikre at straffeprosessloven § 56 annet ledd etterleves, og i den sammenheng enkelte strakstiltak.

Ett av strakstiltakene var at statsadvokatene ble bedt om å undersøke og redegjøre for hvor lenge eventuell mangelfull praksis har gjort seg gjeldende i de ulike politidistriktene, samt hvor mange bøtelagte personer som er blitt innkalt til soning av subsidiær fengselsstraff mellom oktober 2015 og oktober 2022.

Riksadvokatens beslutning kom som følge av opplysninger som framkom i kartleggingen av gjeldende praksis for behandling av saker om bøtesoning i politidistriktene. Den ble gjennomført av de regionale statsadvokatembetene, og den avdekket at slike saker i stor utstrekning er blitt oversendt kriminalomsorgen for fullbyrding av fengselsstraff uten at sakene er behandlet i samsvar med kravene i straffeprosessloven § 456.

En samlet komité har i denne forbindelse vist til at dagens ordning og regler ble grundig utredet, vurdert og begrunnet i forbindelse med Stortingets behandling av ny straffelov i 2005. Det er derfor alvorlig at ordningen er blitt praktisert feil, når man i mange tilfeller ikke har gjort noen realitetsvurdering av vilkårene for fullbyrding av subsidiær fengselsstraff, og at avgjørelsen er blitt tatt av andre enn påtalemyndigheten.

Det er å bemerke at Riksadvokaten har tatt grep for å sikre at praktiseringen skjer i henhold til loven, noe som går fram av statsrådets brev til komiteen. Et flertall i komiteen, med medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet og Fremskrittspartiet, går inn for ikke å støtte representantforslaget. Jeg går ut fra at de andre partiene vil redegjøre for sine synspunkter og forslag i saken.

Kort over til redegjørelse for Senterpartiets og Arbeiderpartiets syn i saken: Temaet som reises i representantforslaget, er alvorlig. Det er svært alvorlig at folk er blitt sendt i fengsel for ubetalte bøter uten å få sakene sine behandlet i tråd med loven. Det er Riksadvokaten som har det overordnede ansvaret for straffesaksbehandlingen, og overordnet påtalemyndighet, og det er en helt klar forventning fra Senterpartiet og Arbeiderpartiet om at det ryddes opp i dette, slik det er sagt.

Det er grunn til å understreke at det er praksis i denne saken som ikke har vært i tråd med lovverket. En opprydding som innebærer å bringe praksis i tråd med lovverket, må, som vi ser det, være tilstrekkelig. Svarbrevet fra statsråden redegjør for så vidt godt for både lovverket som sådan og forarbeidene.

Riksadvokaten har forsikret om at embetet vil samarbeide med kriminalomsorgen og Politidirektoratet om oppfølging av berørte personer, og statsråden har sagt hun vil se til at Statens sivilrettsforvaltning følger opp og prioriterer disse sakene. Vi mener derfor dette i tilstrekkelig grad ivaretar hensynet til dem som er berørt i disse sakene, og vil forhindre at slike feil begås også framover.

Tor André Johnsen (FrP) [13:36:56]: Forslagsstillerne fra Venstre belyser i denne saken tilfeller hvor personer som har blitt bøtelagt, i stedet for å betale boten har måttet sone fengselsstraff uten at sakene har blitt behandlet i samsvar med kravene i straffeprosessloven § 456. Ordningen har blitt praktisert feil, slik at det ikke har blitt foretatt noen realitetsvurdering av vilkårene for fullbyrding av subsidiær fengselsstraff, og den avgjørelsen er blitt tatt av andre enn påtalejurister.

Fremskrittspartiet ønsker å påpeke at Riksadvokaten har tatt grep for å sørge for at praktiseringen skjer i henhold til loven. Det vises bl.a. til statsrådets svar til komiteen, hvor det framkommer klart og tydelig.

Fremskrittspartiet er tilfreds med at et bredt flertall i komiteen er fornøyd med svaret fra statsråden og støtter følgelig ikke forslaget. I statsråd Mehls svar den 15. februar 2023 framgår det at de situasjoner det vises til i representantforslaget, allerede er fulgt opp av nødvendige aktører i straffesakskjeden. Riksadvokaten har forsikret at embetet vil samarbeide med kriminalomsorgen og Politidirektoratet om oppfølging av aktuelle berørte personer, og statsråden vil se til at Statens sivilrettsforvaltning følger opp disse sakene.

Fremskrittspartiet er derfor godt fornøyd med at et bredt flertall i komiteen mener dette i tilstrekkelig grad ivaretar hensynet til de personer dette gjelder. Fremskrittspartiet og flertallet er også enig i statsrådets vurdering av at en evaluering av ordningen bør foretas som ledd i et helhelhetlig og større lovarbeid, og at det ikke er riktig å vurdere enkelte alternative modeller nå. Fremskrittspartiet og flertallet i komiteen støtter derfor ikke representantforslaget fra Venstre.

Andreas Sjalg Unneland (SV) [13:38:58]: Denne saken har et alvorlig bakteppe. I oktober påla Riksadvokaten øyeblikkelige tiltak vedrørende behandlingen av saker om bøtesoning. Bakgrunnen var en kartlegging fra statsadvokatembetene som avdekket at i saker om beslutning om soning av subsidiær fengselsstraff hadde ikke sakene blitt behandlet i samsvar med kravene i straffeprosessloven. Det ble avdekket at i mange tilfeller var beslutningen tatt av politiansatte alene, uten at politimyndigheten var involvert. Som en konsekvens av dette påla Riksadvokaten påtalemyndighetene å gjennomføre umiddelbare tiltak. Et tyvetalls personer ble umiddelbart løslatt fra fengsel som følge av dette.

Dette omhandler saker som bl.a. har medført at rusavhengige som lever på sosialstønad, er sendt i fengsel, uten at man har fulgt kravene i straffeprosessloven om at påtalemyndighetene skal vurdere om den bøtelagte har evne til å betale boten. Sånne feil skal ikke skje. Bakgrunnen for at feilen ble oppdaget, var en henvendelse fra Gatejuristen, som viser viktigheten av de frivillige rettshjelptiltakene. At mennesker sitter feilaktig i fengsel, er et grovt overtramp. Derfor er det positivt at Riksadvokaten etter at forslaget ble fremmet, har besluttet at påtalemyndighetene skal kontakte alle bøtelagte personer som antas berørt av feilpraksisen.

Dagens praksis med bøtesoning er legitimt kritisert av en rekke fagpersoner. De problematiserer bestemmelsen opp mot EMK artikkel 5, og de problematiserer at bøtesoning kan bidra til negative konsekvenser – ikke bare for den enkelte, men også for hele samfunnet. Derfor er det behov for å endre regelen, og det ville vært positivt om Stortinget i dag stilte seg bak forslaget til Venstre og SV, slik at vi hadde fått fortgang i dette arbeidet.

Med det tar jeg opp forslaget SV er en del av.

Presidenten [13:41:21]: Representanten Andreas Sjalg Unneland har teke opp det forslaget han refererte til.

Ingvild Wetrhus Thorsvik (V) [13:41:27]: På bakgrunn av bekymring fra Gatejuristen startet Riksadvokaten en undersøkelse av praksisen ved bøtesoning. Det ble da avdekket at flere mennesker har sonet fengselsstraff på uriktig grunnlag. Riksadvokaten slo fast at reglene om bøtesoning har vært feilpraktisert i stor utstrekning ved at sakene ikke har blitt behandlet i samsvar med lovverket. Norge har altså frihetsberøvet folk ulovlig, og dette er svært, svært alvorlig.

Riksadvokaten beordret som følge av gjennomgangen flere strakstiltak, og flere som var frihetsberøvet ulovlig, ble løslatt fra fengsel umiddelbart. Dette er en selvfølge. Slike systematiske feil tilsier at staten må ta en aktiv rolle i å gjenopprette rettstilstanden til dem som har vært utsatt for disse ulovlighetene. Riksadvokaten har, etter at dette forslaget ble lagt fram, besluttet at påtalemyndigheten skal kontakte alle bøtelagte personer som antas å være berørt av feilpraksisen, slik at de kan orienteres om situasjonen og deres rettigheter. Det er bra. Jeg kan ikke understreke nok hvor viktig det er at samtlige som har vært utsatt for den ulovlige praksisen, nås med informasjon om sine rettigheter og muligheter til å kreve erstatning.

Jeg er veldig skuffet over at vi ikke får flertall for en utredning av endring av bøtesoningsordningen. Det er mildt sagt svært uheldig at vi i Norge har en praksis hvor bøtelagte personer med svak økonomi risikerer soning, mens personer som får den strengere straffen ubetinget fengsel, slipper soning om hen ikke begår nye lovbrudd eller bryter eventuelle vilkår. Subsidiær fengselsstraff for bot er sosialt diskriminerende. Fengselsstraff er en langt strengere straff enn bot. Det legges også stor vekt på dette i rettssamfunnet vårt. Det kan f.eks. ikke idømmes fengsel istedenfor bot, selv om tiltalte ønsker det. Man får ikke oppnevnt offentlig forsvarer ved hovedforhandling i saker om bøtesoning, dvs. at man i praksis ser bort fra at en bot innebærer risiko for soning for folk som ikke er betalingsdyktige.

Dersom den bøtelagte ikke betaler boten frivillig, skal i utgangspunktet boten inndrives. Statens innkrevningssentral viser at 77 pst. betaler boten etter at soningsinnkalling ble sendt ut. Soningsinnkalling sendes derimot først ut etter at inndrivelse er forsøkt forgesves. Det er dermed grunn til å spørre seg hvordan man får tak i disse midlene etter at det er besluttet at man ikke kan betale grunnet forsørgerbyrde, eller fordi man ikke har nok midler til eget livsopphold.

I Sverige utmåles ikke subsidiær fengselsstraff samtidig med bøtestraffen. Hvis en bot ikke lar seg inndrive, beslutter domstolen om subsidiær fengselsstraff skal ilegges. Straffelovkommisjonen har også foreslått at myndigheten til å beslutte fullbyrding av subsidiær fengselsstraff må ligge hos domstolene.

Statsråd Emilie Mehl [13:44:48]: Innledningsvis vil jeg understreke at det sentrale for meg nå er at det er iverksatt tiltak for å reparere den feilpraktiseringen som er avdekket, slik at vi unngår at slike feil gjentas.

Det har vært viktig at Riksadvokaten umiddelbart iverksatte tiltak etter at feilpraktiseringen ble avdekket. De regionale statsadvokatembetene ble bedt om å kartlegge omfanget i politidistriktene.

Jeg er opptatt av at alle bøtelagte som har blitt rammet av den feilaktige praktiseringen, blir kontaktet, både for å orientere vedkommende om situasjonen og for at de skal bli gjort kjent med hvilke rettigheter de har, bl.a. med hensyn til erstatning.

Derfor er jeg glad for at Riksadvokaten har iverksatt et omfattende arbeid for å finne fram til alle personene det gjelder. Riksadvokaten har involvert både Politidirektoratet, politidistriktene og Kriminalomsorgsdirektoratet for å kvalitetssikre lister som grunnlag for utsendelse av brev til de rammede. Kartleggingsarbeidet er ikke ferdigstilt for alle politidistriktene, men det følges opp. Bakgrunnen for at arbeidet tar tid, er at det er nødvendig med en manuell gjennomgang av listene.

I tillegg til utsendelse av brev til de berørte vil opplysninger om muligheten til å kreve erstatning bli offentliggjort på Riksadvokatembetets nettsider. Det vil også bli tatt initiativ til at opplysningene offentliggjøres på politiets og kriminalomsorgens nettsider.

Til forslaget om å utrede hvorvidt vilkåret i straffeprosessloven § 456 om «allmenne hensyn» fungerer etter lovgivers hensikt, og om det bør endres, mener jeg at dette bør vurderes i lys av de feilene som er avdekket. Ordningen har blitt praktisert feil ved at det i mange tilfeller ikke har blitt gjort noen realitetsvurdering av vilkårene for fullbyrding av subsidiær fengselsstraff, og at avgjørelsen har blitt tatt av andre enn påtalemyndigheten. Slik jeg ser det, er det imidlertid ikke lovens vilkår som er problemet når det gjelder denne feilpraktiseringen.

Ved vedtakelsen av ny straffelov i 2005 ble dagens ordning og regler grundig utredet, vurdert og begrunnet. En enstemmig justiskomiteé stilte seg bak de reglene vi har i dag. I forarbeidene til de nåværende reglene ble det også lagt til grunn:

«EMK synes ikke å være til hinder for at påtalemyndigheten, som i dag, ilegger subsidiær fengsels-

straff når det skjer i form av et forelegg som er avhengig av siktedes vedtakelse.»

Jeg nevner likevel at det har blitt stilt spørsmål ved om dagens regler om hvilken myndighet som beslutter selve fullbyrdingen av den subsidiære fengselsstraffen, fullt ut er i samsvar med EMK. Dette er et spørsmål som bør vurderes som ledd i et grundig lovarbeid, hvor ulike problemstillinger kan ses i sammenheng. Etter mitt syn er likevel det viktigste nå at det er iverksatt tiltak for å reparere feilpraktiseringen som er avdekket, og at vi unngår at slike feil gjentas.

Dette er en alvorlig sak som har rammet mange enkeltpersoner. Riksadvokaten har forsikret meg om at Riksadvokatembetet gjennom godt samarbeid med kriminalomsorgen og Politidirektoratet vil påse at oppfølgingen av de berørte gjøres med den samvittighet og prioritet som situasjonen tilsier.

Presidenten [13:47:49]: Det vert replikkordskifte.

Ingvild Wetrhus Thorsvik (V) [13:48:02]: Rettsamfunnet legger stor vekt på å skille mellom bot og fengsel. Fengsel oppfattes som en strengere straff, og man kan f.eks. ikke idømmes fengsel i stedet for bot, selv om tiltalte ønsker det. Den som nekter å vedta et forelegg på bot, får normalt ikke oppnevnt offentlig forsvarer ved hovedforhandling. Anke til lagmannsretten over en dom hvor påtalemyndigheten ikke har påstått og det ikke er idømt noen annen reaksjon enn bot, kan f.eks. ikke fremmes uten rettens samtykke, selv om en bot fastsettes med en subsidiær fengselsstraff, og det endrer ikke dette. Rent prosessuelt ser man altså bort fra risikoen for at folk som får bot og er betalingsudyktige, risikerer soning i fengsel.

Ser statsråden på dette som problematisk, og – ettersom hun ikke vil vurdere å endre straffeprosessloven § 456 – vil hun sørge for at folk som idømmes subsidiær fengselsstraff, også får slike prosessuelle rettigheter?

Statsråd Emilie Mehl [13:48:59]: Som sagt ser jeg egentlig ikke på lovens vilkår som problemet når det gjelder den feilpraktiseringen som har vært. Likevel er det viktig at når vi avdekker feil, må vi ta de feilene på alvor. Derfor er det satt i gang mange tiltak for å følge opp dette og ivareta dem som er utsatt for feil, og så har jeg tillit til at riksadvokatembetet, sammen med de andre aktørene, vil gjøre det på en god måte framover.

Ingvild Wetrhus Thorsvik (V) [13:49:29]: Jeg spør ikke om den ulovlige praktiseringen, jeg spør om ordningen i seg selv, så jeg stiller spørsmålet på nytt: Når man rent prosessuelt ser bort fra risikoen for at folk som får bot og er betalingsudyktige, risikerer soning i fengsel, ser statsråden på denne ordningen som proble-

matisk? Ettersom hun ikke vil endre straffeprosessloven § 456, vil hun sørge for at personer som idømmes subsidiær fengselsstraff, også får de samme prosessuelle rettighetene som dem som risikerer ordinær fengselsstraff?

Statsråd Emilie Mehl [13:50:05]: Jeg legger til grunn at politiet, påtalemyndighetene og andre som har ansvar for disse sakene, følger opp hver enkelt sak i tråd med de prosessuelle reglene vi har. Jeg tror jeg må besvare spørsmålene på den måten. Det er tradisjon for at vi har noen bestemmelser – eller domfellelser, eventuelt – hvor det ilegges subsidiær fengselsstraff, og det er viktig at det praktiseres i tråd med regelverket og med de rettssikkerhetsprinsippene som gjelder.

Ingvild Wetrhus Thorsvik (V) [13:50:35]: Dersom den bøtelagte ikke betaler boten frivillig, skal den altså inndrives. Først etter at inndrivelse forgieves er forsøkt, er det adgang til å fullbyrde den subsidiære fengselsstraffen. Statens innkrevingsentral opplyser at av 12 000 soningsinnkallelser ble 77 pst. betalt før soningen var fullført. Fordi soningsinnkallingen først sendes ut etter at Statens innkrevingsentral har mislykkes i å finne midler å inndrive, er det grunn til å spørre hvordan den bøtelagte etter dette har skaffet midler til veie. Enkelte midler er jo også beslagsfrie, bl.a. av hensyn til forsørgerbyrde osv.

Bekymrer det statsråden at mennesker som er avsluttet betalingsudyktige, f.eks. på grunn av forsørgerbyrde eller at de kun har nok til – eller ikke nok til – eget livsopphold, likevel framskaffer midler til å betale bøtene før soning?

Statsråd Emilie Mehl [13:51:28]: Jeg opplever egentlig at representanten stiller spørsmål ved hele bøtesoningsinstituttet og hele prinsippet om at man kan ha en soning i noen tilfeller der hvor noen ikke kan betale en bot. Det er slik at påtalemyndighetene i de sakene skal foreta en konkret vurdering av om allmenne hensyn tilsier fengselsstraff. Det er også slik at hvis påtalemyndigheten først har kommet til at subsidiær fengselsstraff skal sones, kan kriminalomsorgen også beslutte at straffen skal gjennomføres som bøteteneste etter straffegjennomføringsloven.

Presidenten [13:52:10]: Replikordskiftet er omme. Fleire har ikkje bedt om ordet til sak nr. 9. Det vert no ringt til votering kl. 14.

Votering

Presidenten [14:02:27]: Stortinget går då til votering over sakene nr. 1–6 på dagens kart.

Votering i sak nr. 1, debattert 20. april 2023

Innstilling frå helse- og omsorgskomiteen om Endringer i helsepersonelloven (statens partsstilling i saker om Helsepersonellnemndas vedtak) (Innst. 267 L (2022–2023), jf. Prop. 39 L (2022–2023))

Komiteen hadde tilrådd Stortinget å gjera følgjande vedtak til

I o v

om endringer i helsepersonelloven (statens partsstilling i saker om Helsepersonellnemndas vedtak)

I

I lov 2. juli 1999 nr. 64 om helsepersonell m.v. skal § 71 første ledd nytt fjerde punktum lyde:
Departementet kan i enkeltsaker overta utøvelsen av statens partsstilling.

II

Loven trer i kraft straks.

Presidenten: Framstegspartiet, Sosialistisk Venstreparti, Raudt, Venstre, Miljøpartiet Dei Grøne og Kristeleg Folkeparti har varsla at dei vil røysta imot.

Voteringstavlene viste at 62 representantar hadde røysta for tilrådinga og 31 representantar hadde røysta imot.

(Voteringsutskrift kl. 14.03.00)

Presidenten: Me tek voteringa på nytt.

V o t e r i n g :

Tilrådinga frå komiteen vart vedteken med 67 mot 33 røyster.

(Voteringsutskrift kl. 14.04.00)

Presidenten: Det vert votert over overskrifta til lova og lova i det heile.

Framstegspartiet, Sosialistisk Venstreparti, Raudt, Venstre, Miljøpartiet Dei Grøne og Kristeleg Folkeparti har varsla at dei vil røysta imot.

V o t e r i n g :

Overskrifta til lova og lova i det heile vart vedtekne med 65 mot 33 røyster.

(Voteringsutskrift kl. 14.04.21)

Presidenten: Lovvedtaket vil verta sett opp til andre gongs behandling i eit seinare møte i Stortinget.

Votering i sak nr. 2, debattert 20. april 2023

Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Endringer i pasient- og brukerrettighetsloven mv. (pasientforløp i spesialisthelsetjenesten) (Innst. 268 L (2022–2023), jf. Prop. 40 L (2022–2023))

Presidenten: Under debatten har Cecilie Myrseth sett fram eit forslag på vegner av Arbeidarpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti. Forslaget lyder:

«vedtak til lov

om endringer i pasient- og brukerrettighetsloven mv. (pasientforløp i spesialisthelsetjenesten)

I

I lov 5. august 1994 nr. 55 om vern mot smittsomme sykdommer gjøres følgende endring:

§ 6-1 første ledd andre punktum skal lyde:

Smittevern hjelp er å anse som en del av retten til nødvendige helse- og omsorgstjenester, jf. pasient- og brukerrettighetsloven § 2-1 første og annet ledd og § 2-2.

II

I lov 2. juli 1999 nr. 61 om spesialisthelsetjenesten m.m. gjøres følgende endringer:

§ 3-11 første ledd skal lyde:

Helseinstitusjoner som omfattes av loven her, har plikt til å gi videre den informasjon som er nødvendig for at allmennheten skal kunne ivareta sine rettigheter, jf. pasient- og brukerrettighetsloven § 2-2, § 2-2 a, § 2-3, § 2-4, § 2-4 a annet ledd bokstav a og § 2-5.

§ 3-16 overskriften og innledningen til første ledd skal lyde:

§ 3-16 *Legemiddelassistert rehabilitering av personer med rusmiddelavhengighet*

Kongen kan gi forskrift med nærmere regler om legemiddelassistert rehabilitering av *personer med rusmiddelavhengighet* og kan blant annet gi regler om:

§ 3-16 andre ledd skal lyde:

Regler etter første ledd bokstav b og d kan gjøre unntak fra reglene i pasient- og brukerrettighetsloven § 2-2 *andre og tredje ledd*, § 2-2 a *andre og tredje ledd* og 2-2 b *første ledd første punktum*.

§ 5-2 tredje ledd skal lyde:

Det regionale helseforetaket i pasientens bostedsregion skal dekke utgifter til behandling, forpleining, reise og opphold og reise og opphold for nødvendig ledsager når en pasient har rett til nødvendig helsehjelp etter pasient- og brukerrettighetsloven § 2-2 b *første ledd* eller § 2-4 a annet ledd bokstav a, og en annen norsk myndighet har forskuttert beløpet overfor norske eller utenlandske tjenesteytere.

III

I lov 2. juli 1999 nr. 63 om pasient- og brukerrettigheter gjøres følgende endringer:

Nåværende § 2-1 a blir ny § 2-1. § 2-1 b oppheves.

§ 2-2 skal lyde:

§ 2-2 *Rett til nødvendig helsehjelp fra spesialisthelsetjenesten*

Pasienten har rett til øyeblikkelig helsehjelp fra spesialisthelsetjenesten, jf. spesialisthelsetjenesteloven § 3-1.

Pasienten har rett til nødvendig helsehjelp fra spesialisthelsetjenesten når pasienten kan ha forventet nytte av helsehjelpen og den forventede ressursbruken står i et rimelig forhold til den forventede nytten av helsehjelpen.

Retten til nødvendig helsehjelp gjelder de tjenestene som spesialisthelsetjenesten har ansvaret for å yte og finansiere, jf. spesialisthelsetjenesteloven §§ 2-1 a og 4-4.

Kongen kan gi forskrifter med nærmere bestemmelser om hva som skal anses som helsehjelp som pasienten kan ha rett til.

Ny § 2-2 a skal lyde:

§ 2-2 a *Rett til vurdering, tidsfrist, tidspunkt og informasjon om nødvendig helsehjelp fra spesialisthelsetjenesten*

Helse- og omsorgstjenesten skal gi den som søker eller trenger helsehjelp fra spesialisthelsetjenesten, de helse- og behandlingsmessige opplysninger personen trenger for å kunne ivareta sin rett.

Pasient som henvises til spesialisthelsetjenesten, har innen 10 virkedager etter at spesialisthelsetjenesten har mottatt henvisningen rett til å få en vurdering fra spesialisthelsetjenesten av om pasienten har rett til nødvendig helsehjelp, jf. § 2-2 andre ledd. Vurderingen skal skje på grunnlag av henvisningen. Pasient som vurderes å ha rett til nødvendig helsehjelp, har samtidig rett til å få fastsatt en faglig forsvarlig tidsfrist for når helsehjelpen senest skal være påbegynt og rett til å få fastsatt tidspunkt for oppstart av helsehjelpen innenfor denne tidsfristen. Pasienten har deretter rett til et faglig forsvarlig pasientforløp.

Innen 10 virkedager etter at spesialisthelsetjenesten har mottatt henvisningen, har pasienten rett til å få informasjon fra spesialisthelsetjenesten om:

- vurderingen av retten til nødvendig helsehjelp
- det fastsatte tidspunktet for oppstart av helsehjelpen
- den fastsatte tidsfristen for når helsehjelpen senest skal være påbegynt
- klageadgangen, klagefristen og den nærmere

fremgangsmåten ved klage.

Henvisende instans skal få samme informasjon som pasienten.

Ved mistanke om alvorlig eller livstruende sykdom har pasienten rett til vurdering av retten til nødvendig helsehjelp, fastsettelse av tidsfrist og tidspunkt og informasjon raskere enn etter andre og tredje ledd.

De regionale helseforetakene kan bestemme hvilke institusjoner som skal fastsette tidsfristen og tidspunktet etter andre ledd når pasienten er henvist til tverrfaglig spesialisert behandling for rusmiddelavhengighet. De regionale helseforetakene kan også bestemme at private virksomheter som har avtale med et regionalt helseforetak, skal ha adgang til å vurdere om pasienten har rett til nødvendig helsehjelp og fastsette tidsfrist og tidspunkt etter andre ledd.

Departementet kan gi forskrifter med nærmere bestemmelser om fastsettelse av, og informasjon om, tidsfristen etter andre ledd, herunder tidsfristen for barn og unge under 23 år med psykiske lidelser eller rusmiddelavhengighet. Departementet kan gi forskrifter med nærmere bestemmelser om fastsettelse av tidspunktet etter andre ledd og om at visse pasientgrupper skal ha rett til vurdering raskere enn innen 10 virkedager. Departementet kan også gi forskrifter med nærmere bestemmelser om hvilke private virksomheter som skal ha adgang til å vurdere retten til nødvendig helsehjelp og fastsette tidsfristen og tidspunktet etter andre ledd.

Ny § 2-2 b skal lyde:

§ 2-2 b *Rett til nødvendig helsehjelp fra spesialisthelsetjenesten ved fristbrudd eller fare for fristbrudd*

Dersom det regionale helseforetaket ikke sørger for at pasienten får helsehjelpen påbegynt innen den fastsatte tidsfristen etter § 2-2 a, har pasienten rett til å få den påbegynt uten opphold, om nødvendig hos en privat tjenesteyter. Dersom spesialisthelsetjenesten ikke kan fastsette et tidspunkt for oppstart av helsehjelpen før den fastsatte tidsfristen etter § 2-2 a, eller tidspunktet senere må endres slik at tidsfristen ikke kan overholdes, skal spesialisthelsetjenesten umiddelbart kontakte Helfo. Spesialisthelsetjenesten kan uten hinder av taushetsplikten gi nødvendige helseopplysninger til Helfo dersom det er nødvendig for å sikre at pasienten får nødvendig helsehjelp innen forsvarlig tid.

Departementet kan gi forskrifter med nærmere bestemmelser om organiseringen av, og oppgjøret for, tjenester pasienten har rett til å motta fra privat tjenesteyter eller tjenesteyter utenfor riket.

§ 2-4 første og andre ledd skal lyde:

Pasienten har rett til å velge ved hvilken offentlig eller privat virksomhet henvisningen skal vurderes, jf. § 2-2 a. Pasienten kan bare velge virksomheter som har rett til å tildele pasient- og brukerrettigheter etter § 2-2.

Pasient som har rett til nødvendig helsehjelp fra spesialisthelsetjenesten, jf. § 2-2 andre ledd, kan velge ved hvilken virksomhet helsehjelpen skal ytes. Pasientens rett til å velge etter første punktum omfatter kun virksomheter som eies av eller har avtale med et regionalt helseforetak.

§ 2-4 a andre ledd bokstav a skal lyde:

a. dersom pasienten har rett til nødvendig helsehjelp fra spesialisthelsetjenesten etter § 2-2, og det ikke finnes et tilbud i riket, eller helsehjelpen i utlandet er dokumentert mer virkningsfull enn den helsehjelpen som tilbys av det offentlige i Norge.

§ 2-5 d bokstav a til e skal lyde:

- a. § 2-2 a andre ledd tredje punktum om fastsettelse av *tidsfrist* for når pasienten senest skal få nødvendig helsehjelp
- b. § 2-2 b første ledd om rett til nødvendig helsehjelp uten opphold ved brudd på *tidsfrist* fastsatt etter § 2-2 a andre ledd tredje punktum
- c. § 2-2 a andre ledd bokstav a om informasjon om rett til nødvendig helsehjelp
- d. § 2-2 a andre ledd bokstav b om informasjon om tidspunkt for *oppstart av helsehjelpen*
- e. § 2-2 b første ledd om plikt til å kontakte Helfo § 7-4 andre ledd skal lyde:

Tilsynsmyndigheten kan eventuelt ilegge en administrativ reaksjon etter helsepersonelloven *kapittel 11* og gi pålegg til virksomhet etter helsetilsynsloven § 8 og spesialisthelsetjenesteloven § 7-1.

IV

I lov 15. juni 2001 nr. 53 om erstatning ved pasientskader mv. gjøres følgende endring:

§ 19 andre punktum skal lyde:

Loven gjelder også skade ved helsetjenester som mottas i utlandet i medhold av *pasient- og brukerrettighetsloven § 2-4 a* annet ledd bokstav a eller etter annet oppdrag fra norske myndigheter, og som det offentlige helt eller delvis bekoster, herunder behandlingsreiser.

V

I lov 2. juli 2004 nr. 64 om ordning med brukerrom for inntak av narkotika gjøres følgende endring:

§ 6 tredje ledd første punktum skal lyde:

Adgang til brukerromsordningens tjenester er ikke nødvendig helsehjelp etter pasient- og brukerrettighetsloven § 2-1.

VI

I lov 15. desember 2017 nr. 107 om statlig tilsyn med helse- og omsorgstjenesten mv. gjøres følgende endring:

§ 4 andre ledd tredje punktum skal lyde:

Når det føres tilsyn med kommunale *helse- og omsorgstjenester*, skal dette gjøres etter reglene i kommuneloven kapittel 30.

VII

Loven gjelder fra den tiden Kongen bestemmer. Kongen kan sette i kraft de enkelte bestemmelsene til forskjellig tid.»

Det vert votert alternativt mellom dette forslaget og tilrådinga frå komiteen.

Komiteen hadde tilrådd Stortinget å gjera følgende

v e d t a k:

I

Prop. 40 L (2022–2023) Endringer i pasient- og brukerrettighetsloven mv. (pasientforløp i spesialisthelsetjenesten) sendes tilbake til regjeringen.

II

Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med et helhetlig forslag som sikrer helhet i pasientforløpet og som ivaretar pasientenes rettsstilling.

V o t e r i n g:

Ved alternativ votering mellom tilrådinga frå komiteen og forslaget frå Arbeidarpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti vart forslaget vedteke med 53 mot 47 røyster.

(Voteringsutskrift kl. 14.05.13)

Presidenten: Det vert votert over overskrifta til lova og lova i det heile.

Høgre, Framstegspartiet, Raudt, Venstre, Miljøpartiet Dei Grøne og Kristeleg Folkeparti har varsla at dei vil røysta imot.

V o t e r i n g:

Overskrifta til lova og lova i det heile vart vedtekne med 55 mot 44 røyster.

(Voteringsutskrift kl. 14.05.36)

Presidenten: Lovvedtaket vil verta sett opp til andre gongs behandling i eit seinare møte i Stortinget.

Votering i sak nr. 3, debattert 20. april 2023

Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Bård Hoksrud, Morten Wold, Silje Hjemdal og Himanshu Gulati om en full gjennomgang av Norsk pasientskadeerstatning for å sikre norske pasienters rettssikkerhet (Innst. 245 S (2022–2023), jf. Dokument 8:80 S (2022–2023))

Presidenten: Under debatten er det sett fram fem forslag. Det er

- forslag nr. 1, frå Erlend Svardal Bøe på vegner av Høgre, Sosialistisk Venstreparti og Kristeleg Folkeparti
- forslaga nr. 2 og 3, frå Bård Hoksrud på vegner av Framstegspartiet, Sosialistisk Venstreparti, Raudt og Pasientfokus
- forslag nr. 4, frå Bård Hoksrud på vegner av Framstegspartiet, Raudt og Pasientfokus
- forslag nr. 5, frå Bård Hoksrud på vegner av Framstegspartiet
- Det vert votert over forslag nr. 5, frå Framstegspartiet. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen sikre en makstid for behandling av saker i Norsk pasientskadeerstatning.»

V o t e r i n g:

Forslaget frå Framstegspartiet vart med 86 mot 13 røyster ikkje vedteke.

(Voteringsutskrift kl. 14.06.24)

Presidenten: Det vert votert over forslaga nr. 2 og 3, frå Framstegspartiet, Sosialistisk Venstreparti, Raudt og Pasientfokus.

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber regjeringen gjennomgå lovverket som åpner for at Norsk pasientskadeerstatning kan redusere erstatningen fordi tiden pasienten vil leve, er kortere enn det man la til grunn da erstatningen ble tilkjent.»

Forslag nr. 3 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sikre en praksis i Norsk pasientskadeerstatning som ivaretar pasientsikkerheten og sikrer pasientkontakt i saker der det anses som nødvendig.»

Venstre og Miljøpartiet Dei Grøne har varsla støtte til forslaga.

V o t e r i n g:

Forslaga frå Framstegspartiet, Sosialistisk Venstreparti, Raudt og Pasientfokus vart med 68 mot 32 røyster ikkje vedtekne.

(Voteringsutskrift kl. 14.07.02)

Presidenten: Det vert votert over forslag nr. 4, frå Framstegspartiet, Raudt og Pasientfokus. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen foreta en full gjennomgang av Norsk pasientskadeerstatning og legge dette frem som en sak for Stortinget.»

Venstre og Miljøpartiet Dei Grøne har varsla støtte til forslaget.

Høgre har varsla subsidiær støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget frå Framstegspartiet, Raudt og Pasientfokus vart med 59 mot 39 røyster ikkje vedteke.

(Voteringsutskrift kl. 14.07.23)

Presidenten: Det vert votert over forslag nr. 1, frå Høgre, Sosialistisk Venstreparti og Kristeleg Folkeparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen gjennomføre en evaluering av Norsk Pasientskadeerstatning hvor rutiner for saksbehandling og saksbehandlingstid står sentralt. Stortinget ber også om at evalueringen inneholder anbefalinger. Stortinget ber regjeringen komme tilbake med saken på egnet måte.»

Alle parti har no varsla støtte eller subsidiær støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget frå Høgre, Sosialistisk Venstreparti og Kristeleg Folkeparti vart samrøystes vedteke.

Komiteen hadde tilrådd Stortinget å gjera følgjande

v e d t a k :

Dokument 8:80 S (2022–2023) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Bård Hoksrud, Morten Wold, Silje Hjemdal og Himanshu Gulati om en full gjennomgang av Norsk pasientskadeerstatning for å sikre norske pasienters rettssikkerhet – vedtas ikke.

Presidenten: Framstegspartiet, Sosialistisk Venstreparti, Raudt, Venstre og Miljøpartiet Dei Grøne har varsla at dei vil røysta imot.

V o t e r i n g :

Tilrådinga frå komiteen vart vedteken med 66 mot 32 røyster.

(Voteringsutskrift kl. 14.08.10)

Votering i sak nr. 4, debattert 20. april 2023

Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Olaug

Vervik Bollestad, Kjell Ingolf Ropstad og Dag-Inge Ulstein om en plan for en styrket helseberedskap (Innst. 281 S (2022–2023), jf. Dokument 8:101 S (2022–2023))

Presidenten: Under debatten er det sett fram i alt 21 forslag. Det er

- forslag nr. 1, frå Morten Wold på vegner av Framstegspartiet, Raudt, Kristeleg Folkeparti og Pasientfokus
- forslag nr. 2, frå Marian Hussein på vegner av Sosialistisk Venstreparti, Raudt, Kristeleg Folkeparti og Pasientfokus
- forslaga nr. 3–6, frå Morten Wold på vegner av Framstegspartiet, Kristeleg Folkeparti og Pasientfokus
- forslag nr. 7, frå Marian Hussein på vegner av Sosialistisk Venstreparti, Kristeleg Folkeparti og Pasientfokus
- forslaga nr. 8 og 9, frå Marian Hussein på vegner av Sosialistisk Venstreparti og Raudt
- forslaga nr. 10 og 11, frå Olaug Vervik Bollestad på vegner av Raudt, Kristeleg Folkeparti og Pasientfokus
- forslaga nr. 12–20, frå Olaug Vervik Bollestad på vegner av Kristeleg Folkeparti og Pasientfokus
- forslag nr. 21, frå Olaug Vervik Bollestad på vegner av Kristeleg Folkeparti

Det vert votert over forslag nr. 21, frå Kristeleg Folkeparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen etablere spesialistgodkjenning for spesialsykepleiere med 120-poengs mastergrad innen ABIKO-sykepleie og helsesykepleie, og for spesialsykepleiere innen psykisk helse, rus og avhengighet.»

Miljøpartiet Dei Grøne har varsla støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget frå Kristeleg Folkeparti vart med 95 mot 3 røyster ikkje vedteke.

(Voteringsutskrift kl. 14.09.30)

Presidenten: Det vert votert over forslaga nr. 12–20, frå Kristeleg Folkeparti og Pasientfokus.

Forslag nr. 12 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sikre at sykepleiere i etter- og videreutdanning får lønn med permisjon tilsvarende studiebelastningen.»

Forslag nr. 13 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sikre formalisering av all videreutdanning for sykepleiere ved å sørge for at videreutdanninger gjennomføres ved godkjente utdanningsinstitusjoner som gir studiepoeng for fullført videreutdanning.»

Forslag nr. 14 lyder:

«Stortinget ber regjeringen innføre krav om gjennomgående mastergrad på 120 studiepoeng for alle spesialsykepleiere innen anesthesi-, barne-, intensiv-, kreft- og operasjonssykepleie (ABIKO) og helsepsykepleie for å imøtekomme fremtidens behov for tjenestekvalitet, utvikling og forskning.»

Forslag nr. 15 lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å bevilge en særskilt pott til å beholde og rekruttere sykepleiere i både sykehus og kommuner.»

Forslag nr. 16 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sikre at sykepleiere som veileder studenter i praksis, får særskilt godtgjøring for praksisveiledning, og at sykepleiere får tilrettelegging for å ta nødvendige studiepoeng i veiledning for å veilede 21 studenter i praksis.»

Forslag nr. 17 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sikre ansvars- og oppgavedeling i helsetjenestene som sikrer god ressursbruk og pasienters tilgang til rett kompetanse til rett tid.»

Forslag nr. 18 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sikre flere tverrfaglige team i spesialisthelsetjenesten og primærhelsetjenesten, der helsefagarbeidere, renholdere og andre relevante yrkesgrupper jobber sammen med sykepleiere.»

Forslag nr. 19 lyder:

«Stortinget ber regjeringen redusere lederspenning for ledere i helsetjenestene for å sikre god faglig ledelse av helsetjenestene, og vurdere former for normering av lederspenning for å sikre kvaliteten i tjenestene.»

Forslag nr. 20 lyder:

«Stortinget ber regjeringen utrede ekstraordinære tillegg for helsepersonell knyttet til sykehuse-nes og kommunenes beredskapsplaner som medfører merarbeid ut over det vanlige.»

Miljøpartiet Dei Grøne har varslet støtte til forslaga.

V o t e r i n g :

Forslaga frå Kristeleg Folkeparti og Pasientfokus vart med 96 mot 4 røyster ikkje vedteke.
(Voteringsutskrift kl. 14.09.46)

Presidenten: Det vert votert over forslaga nr. 10 og 11, frå Raudt, Kristeleg Folkeparti og Pasientfokus.

Forslag nr. 10 lyder:

«Stortinget ber regjeringen styrke arbeidet mot ufrivillig deltid som skyldes for høy arbeidsbelastning i full stilling, særlig i kvinnedominerte yrker.»

Forslag nr. 11 lyder:

«Stortinget ber regjeringen styrke arbeidet med å gjøre helsetjenestene til en helsefremmende arbeidsplass som gir sykepleierledere beslutningsmyndighet og rammevilkår til å lede eget fag og sykepleiertjenesten.»

Miljøpartiet Dei Grøne har varslet støtte til forslaga.

V o t e r i n g :

Forslaga frå Raudt, Kristeleg Folkeparti og Pasientfokus vart med 90 mot 8 røyster ikkje vedteke.

(Voteringsutskrift kl. 14.10.02)

Presidenten: Det vert votert over forslag nr. 8, frå Sosialistisk Venstreparti og Raudt. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen pålegge helseforetakene å sette klare måltall for andelen hele og faste stillinger, samt utarbeide konkrete planer og strategier og årlig redegjøre for hvordan arbeidet med å rekruttere og beholde ansatte gjennomføres.»

V o t e r i n g :

Forslaget frå Sosialistisk Venstreparti og Raudt vart med 87 mot 12 røyster ikkje vedteke.

(Voteringsutskrift kl. 14.10.14)

Presidenten: Det vert votert over forslag nr. 9, frå Sosialistisk Venstreparti og Raudt. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen i samarbeid med KS utarbeide et program for å rekruttere og beholde ansatte i kommunal helse og omsorg. Programmet må inkludere tiltak som lederstøtte, veileder i hvordan utarbeide gode arbeidstidsordninger og hvordan det kan legges til rette for økt grunnbemanning, flere hele og faste stillinger, kompetansetiltak og redusert bruk av innleie fra kommersielle aktører.»

Miljøpartiet Dei Grøne har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget frå Sosialistisk Venstreparti og Raudt vart med 86 mot 14 røyster ikkje vedteke.

(Voteringsutskrift kl. 14.10.29)

Presidenten: Det vert votert over forslag nr. 7, frå Sosialistisk Venstreparti, Kristeleg Folkeparti og Pasientfokus. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen foreslå en endring i finansieringskategorien for sykepleierutdanningen som sikrer utdanningskapasiteten gjennom tilstrekkelig finansiering av nok lærere på utdanningsinstitusjonene, kompetanseheving hos lærere, praksisveiledere, nok praksisplasser og avanserte simuleringssentre.»

Miljøpartiet Dei Grøne har varsla støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget frå Sosialistisk Venstreparti, Kristeleg Folkeparti og Pasientfokus vart med 88 mot 12 røyster ikkje vedteke.

(Voteringsutskrift kl. 14.10.45)

Presidenten: Det vert votert over forslaga nr. 3–6, frå Framstegspartiet, Kristeleg Folkeparti og Pasientfokus.

Forslag nr. 3 lyder:

«Stortinget ber regjeringen undersøke hvordan det sikres særlig tilrettelegging for sykepleiere som spesialiserer seg innen kritisk kompetanse og lovpålagte oppgaver i tjenestene, som anestes-, barne-, intensiv-, kreft- og operasjonssykepleie, og sykepleiere med mastergrad innen psykisk helse, rus og avhengighet, helsesykepleie, jordmor og avansert klinisk allmennsykepleie.»

Forslag nr. 4 lyder:

«Stortinget ber regjeringen vurdere målrettede tiltak som økt grunnbemanning for å beholde seniorer i helsetjenestene i arbeid lenger.»

Forslag nr. 5 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sikre gode opplæringsstilbud og videreutdanningsmuligheter for helsefagarbeidere samt at de inngår i team med sykepleiere for å ta ansvar for oppgaver som ikke krever sykepleierkompetanse.»

Forslag nr. 6 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sikre fortgang i ambisjonene om å heve grunnbemanningen i helsetjenestene og sikre nødvendige forutsetninger for å heve grunnbemanningen for den enkelte leder i helsetjenestene.»

Miljøpartiet Dei Grøne har varsla støtte til forslaga.

V o t e r i n g :

Forslaga frå Framstegspartiet, Kristeleg Folkeparti og Pasientfokus vart med 83 mot 17 røyster ikkje vedteke.

(Voteringsutskrift kl. 14.11.03)

Presidenten: Det vert votert over forslag nr. 2, frå Sosialistisk Venstreparti, Raudt, Kristeleg Folkeparti og Pasientfokus. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen legge frem en langsiktig plan for sykepleierutdanningen og videreutdanninger. Planen må bidra til å sikre utdanningskapasitet som svarer til samfunnets behov for kompetanse i helsetjenestene.»

Venstre og Miljøpartiet Dei Grøne har varsla støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget frå Sosialistisk Venstreparti, Raudt, Kristeleg Folkeparti og Pasientfokus vart med 79 mot 20 røyster ikkje vedteke.

(Voteringsutskrift kl. 14.11.20)

Presidenten: Det vert votert over forslag nr. 1, frå Framstegspartiet, Raudt, Kristeleg Folkeparti og Pasientfokus. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen vurdere piloter som kan teste ut de økonomiske potensialene i å øke grunnbemanningen i helsetjenestene for på lengre sikt å spare på innleiekostnader.»

Venstre og Miljøpartiet Dei Grøne har varsla støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget frå Framstegspartiet, Raudt, Kristeleg Folkeparti og Pasientfokus vart med 75 mot 25 røyster ikkje vedteke.

(Voteringsutskrift kl. 14.11.37)

Komiteen hadde tilrådd Stortinget å gjera følgjande

v e d t a k :

Dokument 8:101 S (2022–2023) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Olaug Vervik Bollestad, Kjell Ingolf Ropstad og Dag-Inge Ulstein om en plan for en styrket helseberedskap – vedtas ikke.

Presidenten: Miljøpartiet Dei Grøne og Kristeleg Folkeparti har varsla at dei vil røysta imot.

V o t e r i n g :

Tilrådinga frå komiteen vart vedteken med 86 mot 4 røyster.

Voteringsutskrift i sak nr. 5, debattert 20. april 2023

Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Kirsti Bergstø, Kathy Lie, Marian Hussein og Cato Brunvand Ellingsen om en opptrappingsplan for habilitering og en nasjonal modell for veiledning i hjemmet (Innst. 282 S (2022–2023), jf. Dokument 8:103 S (2022–2023))

Presidenten: Under debatten er det sett fram tre forslag. Det er

- forslag nr. 1, frå Morten Wold på vegner av Framstegspartiet og Kristeleg Folkeparti

- forslag nr. 2, frå Marian Hussein på vegner av Sosialistisk Venstreparti, Raudt og Pasientfokus
- forslag nr. 3, frå Marian Hussein på vegner av Sosialistisk Venstreparti og Raudt

Det vert votert over forslag nr. 3, frå Sosialistisk Venstreparti og Raudt. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen om å behandle habilitering i spesialisthelsetjenesten og i den kommunale helse- og omsorgstjenesten, og samhandling mellom nivåene, som en særskilt del av Nasjonal helse- og samhandlingsplan.»

Miljøpartiet Dei Grøne har varsla støtte til forslaget.

Votering:

Forslaget frå Sosialistisk Venstreparti og Raudt vart med 85 mot 14 røyster ikkje vedteke.

(Voteringsutskrift kl. 14.12.39)

Presidenten: Det vert votert over forslag nr. 2, frå Sosialistisk Venstreparti, Raudt og Pasientfokus. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen sørge for at det utvikles en nasjonal modell for veiledning i hjemmet og hverdagslivet til barn med nedsatt funksjonsevne, og komme med anbefalinger til hvordan kommunene og spesialisthelsetjenesten kan sikre at pårørende får den bistanden de har behov for.»

Framstegspartiet, Venstre og Miljøpartiet Dei Grøne har varsla støtte til forslaget.

Votering:

Forslaget frå Sosialistisk Venstreparti, Raudt og Pasientfokus vart med 68 mot 32 røyster ikkje vedteke.

(Voteringsutskrift kl. 14.12.57)

Presidenten: Det vert votert over forslag nr. 1, frå Framstegspartiet og Kristeleg Folkeparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med konkrete tiltak for å styrke samhandlingen mellom kommune- og spesialisthelsetjenesten for å sikre en god habiliterings- og rehabiliteringstjeneste i hele landet.»

Venstre og Miljøpartiet Dei Grøne har varsla støtte til forslaget.

Votering:

Forslaget frå Framstegspartiet og Kristeleg Folkeparti vart med 80 mot 20 røyster ikkje vedteke.

(Voteringsutskrift kl. 14.13.14)

Komiteen hadde tilrådd Stortinget å gjera følgjande

vedtak:

Dokument 8:103 S (2022–2023) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Kirsti Bergstø, Kathy Lie, Marian Hussein og Cato Brunvand Ellingsen om en opptrappingsplan for habilitering og en nasjonal modell for veiledning i hjemmet – vedtas ikke.

Presidenten: Sosialistisk Venstreparti, Raudt, Venstre og Miljøpartiet Dei Grøne har varsla at dei vil røysta imot.

Votering:

Tilrådinga frå komiteen vart vedteken med 80 mot 18 røyster.

(Voteringsutskrift kl. 14.13.44)

Votering i sak nr. 6, debattert 20. april 2023

Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Representantforslag frå stortingsrepresentantane Sylvi Listhaug, Bård Hoksrud, Morten Wold og Frank Edvard Sve om å vidareføre tilbodet ved Mork rehabiliteringssenter (Innst. 280 S (2022–2023), jf. Dokument 8:100 S (2022–2023))

Presidenten: Under debatten er det sett fram tre forslag. Det er

- forslaga nr. 1 og 2, frå Seher Aydar på vegner av Framstegspartiet, Sosialistisk Venstreparti, Raudt, Kristeleg Folkeparti og Pasientfokus
- forslag nr. 3, frå Seher Aydar på vegner av Sosialistisk Venstreparti og Raudt

Det vert votert over forslag nr. 3, frå Sosialistisk Venstreparti og Raudt. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med en sak som sikrer gjennomføring av «Prosjekt Utvikling av rehabiliteringstjenesten i Møre og Romsdal», som er et samarbeid mellom kommunene i Møre og Romsdal, Helse Møre og Romsdal HF og Helse Midt-Norge RHF, slik at rehabiliteringstjenesten på Mork videreføres.»

Venstre og Miljøpartiet Dei Grøne har varsla støtte til forslaget.

Votering:

Forslaget frå Sosialistisk Venstreparti og Raudt vart med 80 mot 20 røyster ikkje vedteke.

(Voteringsutskrift kl. 14.14.19)

Presidenten: Det vert votert over forslaga nr. 1 og 2, frå Framstegspartiet, Sosialistisk Venstreparti, Raudt, Kristeleg Folkeparti og Pasientfokus.

Forslag nr. 1 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sørge for at Mork rehabiliteringssenter i Helse Møre og Romsdal videreføres med spesialisert rehabilitering.»

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sørge for at det legges frem en flerårig rehabiliteringsplan for bygningsmassen på Mork, slik at tilbudet kan videreføres også på lengre sikt.»

Venstre og Miljøpartiet Dei Grøne har varsla støtte til forslaga.

V o t e r i n g :

Forslaga frå Framstegspartiet, Sosialistisk Venstreparti, Raudt, Kristeleg Folkeparti og Pasientfokus vart med 66 mot 34 røyster ikkje vedtekne.

(Voteringsutskrift kl. 14.14.37)

Komiteen hadde tilrådd Stortinget å gjera følgjande

v e d t a k :

Dokument 8:100 S (2022–2023) – Representantforslag frå stortingsrepresentantane Sylvi Listhaug, Bård Hoksrud, Morten Wold og Frank Edvard Sve om å videreføre tilbudet ved Mork rehabiliteringssenter – vedtas ikke.

Presidenten: Framstegspartiet, Sosialistisk Venstreparti, Raudt, Venstre, Miljøpartiet Dei Grøne og Kristeleg Folkeparti har varsla at dei vil røysta imot.

V o t e r i n g :

Tilrådinga frå komiteen vart vedteken med 65 mot 33 røyster.

(Voteringsutskrift kl. 14.15.05)

Presidenten [14:15:20]: Då er voteringa avslutta, og me går tilbake til sakene på dagens kart.

Sak nr. 10 [14:15:25]

Innstilling fra justiskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Per-Willy Amundsen og Sylvi Listhaug om strengere straffer for angrep på den offentlige myndighetsutøvelse (Innst. 270 S (2022–2023), jf. Dokument 8:92 S (2022–2023))

Presidenten [14:15:40]: Etter ynske frå justiskomiteen vil presidenten ordna debatten slik: 3 minutt til

kvar partigruppe og 3 minutt til medlemmer av regjeringa.

Vidare vil det – innanfor den fordelte taletida – verta gjeve høve til inntil fem replikkar med svar etter innlegg frå medlemmer av regjeringa, og dei som måtte teikna seg på talarlista utover den fordelte taletida, får òg ei taletid på inntil 3 minutt.

Kamzy Gunaratnam (A) [14:16:11] (ordfører for saken): Representantforslaget handler om å innføre strengere straffer for angrep på den offentlige myndighetsutøvelse. Forslagsstillerne er bekymret for politiets myndighetsutøvelse, deres sikkerhet og utviklingen i samfunnet i håndteringen av demonstrasjoner og lignende. Jeg viser også til Justis- og beredskapsdepartementets uttalelse om dette forslaget. Flertallet i komiteen innstiller på at forslaget ikke vedtas.

På vegne av Arbeiderpartiet og Senterpartiet vil jeg si at vi er enig med forslagsstillerne i at politiet er avhengig av et sterkt strafferettslig vern mot vold og trusler for å kunne gjøre sine samfunnsoppgaver, som det å opprettholde ro og orden under demonstrasjoner og andre arrangementer. Politiet skal føle seg trygge på jobb, og angrep mot politiet må slås hardt ned på for å sende et tydelig signal om at denne typen handlinger er uakseptable. Dette reflekteres i straffeloven i dag, som allerede åpner for idømmelse av strenge straffer for vold og trusler mot politiet.

Vi har strenge straffer, vi trenger ikke strengere. Det er en langvarig rettspraksis at vold mot politiet betyr ubetinget fengsel. Ved utarbeidelsen av dagens straffelov la lovgiver, altså vi, til grunn at det bare unntaksvis var grunn til å fravike denne praksisen. I tillegg ble det strafferettslige vernet av politiet styrket i 2020, da et enstemmig storting gikk inn for at strafferammen for grov vold, grove trusler eller grovt skadeverk mot offentlige tjenestepersoner skulle være fengsel inntil seks år, og at den øvre strafferammen for bruk av skytevåpen mot politiet skulle være fengsel inntil ti år.

Det er ikke kunnskapsbasert når man sier at dagens strafferammer er for lave til at domstolene kan fastsette passende straffer i saker om vold og trusler mot politiet. I tillegg er det ikke gitt at strengere straffer vil ha nevneverdig forebyggende effekt. Derfor vil Arbeiderpartiet og Senterpartiet stemme imot representantforslaget fra Fremskrittspartiet.

Så vil jeg si noe helt til slutt: Et politi som vekker tiltit, respekt og nyter autoritet, som er til stede og synlig over hele landet, er det vi i Arbeiderpartiet og Senterpartiet ønsker. Vi ser stadig gjerne på nye tiltak for å styrke den tilstedeværelsen, tilliten og autoriteten. Ulovligheter skal selvsagt straffes, men forebyggingen må skje lenge før det.

Sveinung Stensland (H) [14:19:12]: Høyre støtter ikke dette forslaget. Det er ikke fordi vi ikke ønsker strenge straffer for denne type kriminell adferd, men fordi vi så sent som i 2020 økte både strafferammene, minstestrafen og annet gjennom vedtak i Stortinget innen denne gruppen. Det er allerede høye strafferammer, og vi synes det er litt tidlig å øke dem ytterligere. Når vi stemmer mot, er det heller ikke et uttrykk fra Høyre om at vi ønsker å ta en mild hånd på det som gjelder vold mot politiet. Tvert om: De som står i fronten for å beskytte samfunnet, skal beskyttes både materielt og – ikke minst – gjennom kraftige reaksjoner hvis folk utøver vold mot dem, eller truer dem.

Per-Willy Amundsen (FrP) [14:20:24] (komiteens leder): Det er et faktum at halvparten av norske politifolk føler på frykt for vold og trusler mot seg selv, men også mot deres familier. Det er en helt uakseptabel situasjon, men det gjenspeiler en utvikling vi har sett over år, med særlig unge som bruker vold mot politiet i en helt annen grad enn tidligere generasjoner gjorde, og som setter politiet i farlige situasjoner, men også knallharde kriminelle miljøer som benytter seg av mye sterkere virkemidler enn de gjorde tidligere.

Derfor er det svært viktig at vi kan sende et svært tydelig signal til disse kriminelle – det være seg folk som utøver kriminalitet i forbindelse med demonstrasjoner, eller disse knallharde kriminelle miljøene – om at det er totalt uakseptabelt å angripe politiet. Sannheten er – og det har vi sett – at utviklingen fra en rolig og velordnet stat til utglidning og et samfunn som faller fra hverandre, og hvor staten ikke har full kontroll, kan skje raskt. Derfor er det viktig å sende et klart og tydelig signal til de kriminelle, som forsøker å utfordre statens autoritet og maktapparat, om at det vil bli møtt med særs strenge straffer.

Det er bare å se til våre venner i Sverige. Heldigvis har de nå fått en regjering som forstår alvoret, som ser at man må ha kontroll, som ser at ting har sklidd totalt ut. Ved hjelp av Sverigedemokraterna har man altså fått på plass i sitt regjeringsgrunnlag at man skal stramme inn på den type handlinger mot politiet.

Vi kan ikke være i den situasjonen at politiet kjenner på frykt for å utføre sin særdeles viktige jobb, ja, den aller viktigste jobben staten gjør, nemlig å sørge for at det er lov som gjelder i landet, og at kriminelle ikke kan ture frem.

Da synes jeg det blir for enkelt å lytte til Arbeiderpartiet, som liksom forsøker å si at dette er selvfølgheter, og at vi ikke trenger å gjøre noe. Det er nettopp venstresiden – og faktisk regjeringspartiene – som bidrar til å skape det klimaet, og bildet av et politi som er rasistisk, når de innfører denne kvitteringsordningen, mye godt basert på synsing. Det er nettopp sånne konfrontasjoner vi ønsker å unngå.

Jeg tar opp Fremskrittspartiets forslag.

Presidenten: Representanten Per-Willy Amundsen har teke opp det forslaget han refererte til.

Andreas Sjalg Unneland (SV) [14:23:45]: Straff har flere funksjoner i samfunnet vårt. Det skal hindre at kriminalitet skjer, det skal gi uttrykk for hvilke handlinger vi som samfunn mener er særlig alvorlige, og det skal sikre at de menneskene som begår slike handlinger, ikke begår dem igjen.

Når det gjelder vold og trusler mot politiet, er det svært alvorlig, for dette er mennesker som er satt til å utføre et krevende oppdrag på vegne av samfunnet. De skal være så trygge som mulig i det oppdraget. Derfor er strafferammen i dag for vold og trusler mot politiet høy.

I dette forslaget fra Fremskrittspartiet er det ikke pekt på noe som tilsier at enda høyere strafferammer vil ha en nevneverdig preventiv virkning. Dette forslaget føyer seg dessverre inn i rekken av enkle løsninger fra Fremskrittspartiet der svaret deres er høyere straff, uten at man har vurdert om det har noen effekt.

Vi er opptatt av at den politikken vi gjennomfører, må ha en funksjon og en virkning. I dag er strafferammen høy. Det er ikke kommet noe på bordet i dag som tilsier at det er grunn til å gjøre den enda høyere. SV kommer til å stemme imot forslaget fra Fremskrittspartiet.

Ingvild Wetrhus Thorsvik (V) [14:25:39]: Det er viktig med et sterkt rettslig vern av offentlige tjenestepersoner mot vold og trusler mv. for at de skal kunne utføre sine viktige samfunnsoppgaver og sitt viktige arbeid uten å bli utsatt for vold eller trusler. Derfor har også offentlige tjenestepersoner et særskilt sterkt strafferettslig vern i vår lovgivning.

Dette vernet ble i 2010 og i 2020 innskjerpet ved at skyldkravet ble senket og strafferammene økt. Gjennomgående viser også rettspraksis at vold og trusler mot offentlige tjenestepersoner straffes strengt. Venstre mener derfor at politiet allerede har et sterkt rettslig vern, og at det ikke er behov for ytterligere skjerping av lovverket gjennom strengere straffer.

Det er viktig at offentlige tjenestepersoner har en så trygg arbeidshverdag som mulig, og at skaderisiko reduseres. Det å bli utsatt for vold eller trusler kan ha stor påvirkning på en person, og det samme kan risiko for, eller følelse av risiko for, å bli utsatt for denne typen handlinger i sitt arbeid.

Det er ikke gitt at økte strafferammer vil ha en nevneverdig preventiv effekt. Det er også viktig å nevne at ønsket om og behovet for å sikre effektiv myndighetsutøvelse og trygghet for offentlige tjenestepersoner kan oppnås ved bruk av andre virkemidler enn strengere straffer – og gjerne mer effektive sådanne. Vold og trusler

mot f.eks. politiet skjer ofte i affektsituasjoner og ikke nødvendigvis med bakgrunn i en rasjonell avveining av mulig straffereaksjon mv. Venstre mener at det er mer virkningsfullt å arbeide forebyggende framfor å straffe allerede begåtte handlinger. Politidirektoratet arbeider allerede med å komme fram til tiltak for å forebygge vold og trusler mot politiet.

Det er også svært viktig at de som utsettes for vold eller trusler i sin arbeidssituasjon, følges opp, og at sakene håndteres. Det er en arbeidsgiveroppgave å sørge for et fullt ut forsvarlig arbeidsmiljø, og det må Stortinget støtte opp om.

Dette er personer som ivaretar viktige offentlige oppdrag. De må ha et godt vern og en trygg og god arbeidshverdag. Venstre mener at det å øke straffene er feil medisin, og at det ikke vil bidra til å gi en bedre og mer helhetlig beskyttelse. Vi stemmer derfor mot forslaget.

Statsråd Emilie Mehl [14:28:05]: Jeg er enig med forslagsstillerne i at politiet og andre offentlige tjenestepersoner er avhengig av et sterkt strafferettslig vern for å kunne utføre sitt samfunnsoppdrag på en god måte. Derfor må det slås ned på angrep mot politiet og andre offentlige tjenestepersoner – bl.a. ved bruk av tilstrekkelig strenge straffer – for å markere at den typen handlinger er uakseptable.

Straffeloven åpner imidlertid allerede for å idømme strenge straffer for vold og trusler mot politiet og andre offentlige tjenestepersoner. I rettspraksis er det lagt til grunn at det som klar hovedregel skal reageres med ubetinget fengsel for vold mot offentlige tjenestepersoner, og at allmennpreventive hensyn veier tungt ved straffutmålingen i denne typen saker.

Det strafferettslige vernet av politiet og andre offentlige tjenestepersoner ble styrket gjennom flere lovendringer i 2020. Det ble bl.a. vedtatt en ny bestemmelse om grov vold og trusler mv. mot offentlige tjenestepersoner, som innebar en heving av strafferammen for alvorlige lovbrudd. Det ble også innført minstestraft for bruk av skytevåpen og lignende mot politiet, i tillegg til en bestemmelse som rammer grovt uaktsom voldsutøvelse mv. mot offentlige tjenestepersoner.

I lys av lovendringene som ble gjort i 2020, mener jeg at dagens strafferammer for vold og trusler mot politiet og andre offentlige tjenestepersoner er dekkende for alvorligheten av lovbruddene. Slik jeg ser det, er det ikke noe som nå tyder på at strafferammene ikke har tilstrekkelig avskrekkende effekt, eller at strafferammene er for lave til at domstolene kan fastsette passende straffer basert på alvorligheten av handlingene i den enkelte sak.

Etter min vurdering bør man på nåværende tidspunkt se på andre tiltak enn strengere straffer for å møte problemet med voldsbruk og lignende mot politiet,

f.eks. forebyggende arbeid. Som justiskomiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Venstre framhever i innstillingen til Stortinget, jobber Politidirektoratet allerede med tiltak for å forebygge vold og trusler. Dette gjøres i samarbeid med Politiets Fellesforbund.

Presidenten [14:30:10]: Dei talarane som heretter får ordet, har òg ei taletid på inntil 3 minutt.

Per-Willy Amundsen (FrP) [14:30:31]: Når jeg tegner meg på nytt, er det litt fordi jeg ikke fikk fullført reonnementet i mitt opprinnelige innlegg.

Dette er et problem. Det har vært en utvikling over tid hvor vi ser en tiltakende bruk av vold mot politiet og en lavere terskel for angrep på politiet, og det er en utvikling vi må bekjempe. Jeg merker meg at ingen av de andre partiene tror på straff. Venstresiden tror ikke på straff – eller de tror på straff i ett tilfelle, i hvert fall regjeringspartiene og SV, og det er ved trafikkforseelser. Der kan de øke bøtene til det vanvittige – unnskyld hvis det er uparlamentarisk språk – der kan man virkelig ta i, og der er man overbevist om at straff fungerer, men her tror man ikke på straff. Det er et veldig selektivt forhold til straff, må jeg si, når man velger å bruke det som motargument akkurat der det passer dem. Det er altså i saker hvor det er særdeles viktig at man benytter straff, og hvor det ikke bare handler om inntekter til staten.

Dette er ekstremt viktig. Går man tilbake og ser hva som har utviklet seg over tid, er det klart at mye av dette har sammenheng med innvandring. Det er ikke til å stikke under stol. Vi har sett resultatet av det i Sverige. Det gjelder innvandrerdømme som har lav terskel for å utøve vold – også mot politiet – og manglende respekt for politiet, men også aktivister på venstresiden, som i demonstrasjoner kaster brostein, flasker og lignende på politiet. Jeg har selv stått utenfor Stortinget og sett på at det har skjedd. Det er total mangel på respekt for politiet, og det er mye basert på – skal vi si – en manglende forståelse for hva politiet i Norge faktisk holder på med. Uinformerte aktivister har gjennom sosiale medier fått inntrykk av at det norske politiet nærmest er rasistisk og går fram på måter som ikke kjennetegner det norske politiet i det hele tatt.

Venstresiden og regjeringspartiene kunne dratt ned den debatten og sagt at nei, sånn er ikke det norske politiet, men istedenfor har man altså bidratt til å operere på deres premisser og innført, som jeg sa i mitt forrige innlegg, denne såkalte kvitteringsordningen. Den er med på å skape et inntrykk av et politi som er rasistisk, noe de overhodet ikke er, og er med på å underbygge disse totale misforståelsene. Jeg skulle ønske at regjeringspartiene og SV var tydeligere på å forsvare politiet, for det vi ser resultatet av nå, er også et utslag av den manglende vil-

jen til å forsvare politiet mot disse urettferdige beskyldningene de får mot seg.

Morten Wold hadde her inntatt presidentplassen.

Sveinung Stensland (H) [14:33:48]: Foregående taler, justiskomiteens leder, sa i sitt innlegg at ingen av de andre partiene har tro på straff. Jeg holdt et innlegg der jeg sa at når vi stemmer mot dette, er ikke det fordi vi ikke ønsker strenge straffer for å gjøre noe mot politiet. Tvert om økte et enstemmig storting straffene for tre år siden. Alle sammen var enige om det. Vi er ikke mot straff, og det skal få en konsekvens hvis man utøver vold mot en myndighetsperson, spesielt en polititjenesteperson.

Jeg synes ikke det er greit at det at vi stemmer mot dette Dokument 8-forslaget, blir tatt til inntekt for at vi er slappe når det gjelder vold mot politiet. Tvert om, det er en meget alvorlig forseelse og noe et samlet storting for tre år siden stemte for å øke straffen for.

Når det gjelder de andre tingene som ble brakt inn i forrige innlegg, er jeg ikke enig i den vurderingen, når man diskuterer politiets rolle. Politiet har voldsmonopol. Politiets rolle i samfunnet skal alltid diskuteres, men i denne saken er vi altså ikke mot strenge straffer for vold og for angrep på polititjenestepersoner.

Presidenten [14:35:03]: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 10.

Sak nr. 11 [14:35:07]

Interpellasjon fra representanten Mari Holm Lønseth til justis- og beredskapsministeren:

«Høyre mener innvandringspolitikken skal være streng og rettssikker. Det er utlendingsmyndighetene som har ansvar for å behandle enkeltsaker. Det er viktig for å sikre en likeverdig behandling av alle saker. UNE la nylig ut statistikk over andelen tapte rettsaker i 2022. Den viser at andelen øker og at UNE tapte nesten halvparten av sakene i rettsystemet i fjor.

Hva mener statsråden om denne utviklingen, og har UNE og statsråden gjort seg noen læringspunkter om hvordan man skal sørge for å snu denne utviklingen?»

Mari Holm Lønseth (H) [14:35:52]: Når mennesker kommer til Norge og ønsker å oppholde seg her, må de selvfølgelig ha en form for oppholdstillatelse. Mange må også søke for å få opphold, enten det er gjennom arbeid, familiegjengenforening eller å få beskyttelse her. Høyre mener at innvandringspolitikken skal være streng, forutsigbar og bærekraftig. Vi må ha god kontroll på at de som får opphold her, får det på riktig

grunnlag, og for å sikre det må vi også ha en rettssikker saksbehandling.

Saker om f.eks. beskyttelse kan være veldig komplekse. Det kan være krevende å få en god forklaring fra asylsøkeren, og det kan være utfordringer knyttet til identifikasjon av den enkelte og til verifisering av at det vedkommende sier, også stemmer. Samtidig skal det også gjøres grundige vurderinger av situasjonen på bakken der vedkommende mener å flykte fra.

Nettopp fordi disse sakene er veldig krevende og komplekse, er det både bra og viktig at vi holder fast på et system hvor det er fagmyndighetene som behandler enkeltsaker om opphold i Norge. Det er viktig for å sørge for at alle får en rettferdig og likeverdig behandling av sin sak. Dersom vi skulle ha fått en større politisering av asylsystemet, risikerer vi at det er personer med store støttegrupper som får støtte, og ikke dem som faktisk har behov for det.

Derfor handler ikke denne interpellasjonen på noen som helst måte om en overstyring av utlendingsmyndighetene eller om å gå inn i enkeltsaker. Jeg har tillit til at utlendingsmyndighetene behandler enkeltsaker etter det regelverket vi har vedtatt i Stortinget. Vår oppgave er å se på om det regelverket vi har vedtatt, blir etterlevd på en god måte. Jeg har ikke noe grunnlag nå for å si at det ikke er tilfellet, men det er også viktig å følge med på noen indikatorer for utviklingen.

UNE presenterte nylig tall for rettsaker i 2022, og oppsummeringen de har presentert på sin nettside, viser at UNE får medhold i omtrent 55 pst. av sakene. Det betyr at det er et relativt sett ganske høyt tapstall, noe UNE selv ser ut til å peke på. I artikkelen på nettsidene til UNE sier avdelingsdirektør Kjetil Larsen:

«Medhaldsprosenten er ikke helt der vi ønsker. Samtidig var det færre rettsaker i fjor enn tidligere år, så da gjer den einskilde dom større prosentvis utslag. Vi har difor ikkje tapt fleire saker i rene tall enn før.»

Han peker også på at en av årsakene er at begrunnelsen i avgjørelsene må bli tydeligere.

Dette viser oss at det er veldig sammensatte årsaker til at noen saker tapes i retten, og at det ikke trenger å bety at intensjonen vi som lovgiver har hatt, ikke blir etterlevd. Det er også relativt sett færre saker som går hele veien til rettsystemet.

Uansett er det en oppgave for oss å sørge for at dette systemet som vi har for asylsaksbehandling og annen forvaltning av utlendingsfeltet, er rettssikkert, etterprøvbart og forutsigbart for den enkelte. Derfor er det også viktig at vi sikrer en likeverdig behandling av de sakene som er.

Mitt spørsmål til statsråden blir da: Hva mener statsråden om utviklingen i tap av rettsaker i UNE, og

har UNE eller statsråden notert seg noen læringspunkter om hvordan vi kan sørge for å snu den utviklingen?

Statsråd Emilie Mehl [14:39:47]: Innledningsvis vil jeg bemerke at utlendingsforvaltningen i Norge etter mitt syn holder en meget høy standard, og at Utlendingsnemnda har høy kvalitet i sitt klagesaksarbeid.

Blant de flere tusen avgjørelsene som Utlendingsnemnda fatter hvert år, blir bare et lite antall saker behandlet i rettsystemet. I 2022 ble det avsagt 53 rettskraftige dommer. Saker som bringes inn for domstolene, reiser ofte spesielt krevende vurderinger knyttet til både juss, faktum og landinformasjon. På samme måte som lagmannsretten i en del saker kommer til et annet resultat enn tingretten, og Høyesterett i en del saker kommer til et annet resultat enn lagmannsretten, er det også helt naturlig at domstolene i en del saker setter til side Utlendingsnemndas vedtak.

Statistikken viser at Utlendingsnemnda over år har fått medhold i den klart største andelen av de sakene hvor det er avsagt rettskraftige avgjørelser:

- 78 pst. i 2017
- 73 pst. i 2018
- 77 pst. i 2019
- 74 pst. i 2020
- 68 pst. i 2021

Så er det riktig at tallene fra 2022 avviker noe fra det bildet som man har hatt over tid. I 2022 fikk UNE medhold i 55 pst. av sakene. Helt konkret kom retten til at UNEs vedtak var ugyldig i 24 av de 53 sakene hvor det ble avsagt en rettskraftig dom.

Både departementet og UNE er opptatt av at medholdsprosenten over tid bør ligge høyere enn 55 pst., slik den også har gjort fram til i fjor. Det er viktig å ta med i betraktningen at når det nå er tale om så små tall som her, må man også være varsom med å trekke slutninger ut fra prosenttall for ett enkeltår. I 2022 var, som interpellanten var inne på, også det totale antallet rettsavgjørelser særlig lavt.

Som eksempel på hvordan særskilte forhold i ett enkelt år kan ha innvirkning på prosenttallene, vil jeg vise til at 3 av de 24 sakene hvor UNEs vedtak ble kjent ugyldige, gjaldt eksklusjon av asylsøkere som UNE fant uverdige for flyktningstatus. Retten kom til at vedtakene var ugyldige.

Eksklusjonssaker kan reise vanskelige rettslige og bevismessige spørsmål, og få saker har vært behandlet i domstolene tidligere. En av de tre sakene gjaldt bl.a. hva som skal til for å oppfylle skyldkravet for medvirkning til drap i eksklusjonssammenheng, en av sakene gjaldt spørsmålet om når et drapsforsøk i en skuddveksling skal anses som en «ikke-politisk» handling, og den siste

saken gjaldt bevismessige spørsmål knyttet til om en vakt i en militærleir skulle anses å ha deltatt i tortur.

Etter min mening ville det ha vært feil å trekke slutninger om kvaliteten i UNEs vurderinger med grunnlag bl.a. i at domstolen fant UNEs vedtak ugyldig i disse tre sakene.

Som svar på interpellantens spørsmål om UNEs egne vurderinger vil jeg vise til at UNE i sin årsrapport har konstatert at de selv ikke er tilfreds med at medholdsprosenten i rettsaker har falt. Derfor har Utlendingsnemnda tatt grep for å analysere dommer mer systematisk enn tidligere, for å se etter læringspunkter. Med grunnlag i dette har de bl.a. iverksatt tiltak for at det skal skrives bedre bevisvurderinger i vedtakene.

Jeg vil også påpeke at UNE så langt i 2023 har fått medhold i 72 pst. av de dommene som er avsagt, men enn så lenge skiller ikke statistikken mellom rettskraftige og ikke-rettskraftige avgjørelser.

Min vurdering er at rettssikkerheten i UNEs praksis er høy, og at UNE har et bevisst og aktivt forhold til å vurdere om avgjørelser fra domstolene gir behov for generelle tiltak i egen virksomhet. Så får vi fortsette å følge med på denne statistikken over tid, for å se om det eventuelt er mulig å trekke mer systematikk ut av det dersom de ikke skulle lykkes i å snu den utviklingen vi har sett fra i fjor.

Mari Holm Lønseth (H) [14:44:14]: Tusen takk for både svaret og gjennomgangen.

Jeg vil slutte meg til det justisministeren startet med å si, nemlig at det jevnt over er en veldig høy kvalitet i utlendingsforvaltningen vi har i Norge, og jeg synes også den gjennomgangen man tar av de ulike sakene, på en veldig god måte viser at dette er et veldig komplekst felt, som gjør at man kan få noen utslag. Jeg synes også det er positivt at både statsråden og UNE er opptatt av at man ønsker seg en høyere medholdsprosent på sikt, og at det da er nødvendig eventuelt å se på noen tiltak for å lykkes med det, og det kan handle om å gjennomgå dommer mer systematisk. Det er også positivt at man på sikt, hvis man får en slik utvikling over tid, ser på muligheten for å sette inn flere tiltak hvis det skulle være nødvendig.

Det er viktig at vi sørger for at medholdsprosenten på sikt kommer på et høyere nivå, nettopp for at man skal bevare tilliten til asylsystemet og utlendingsforvaltningen også i framtiden. Jeg mener det er veldig viktig at vi bevarer den tilliten for at vi fortsatt skal beholde systemet som vi har det i dag.

I forrige periode, i april 2021, sendte Solberg-regjeringen ut på høring en rekke forslag om endringer i saksbehandlingen for UNE. Det er noen av de forslagene som foreløpig ikke er fulgt opp av regjeringen. Det hand-

ler i noen tilfeller bl.a. om en styrking av retten til personlig nemndmøte, særlig for barn.

Mitt spørsmål vil da være om regjeringen og statsråden har noen plan for å følge opp de forslagene som ble sendt ut på høring fra forrige regjering. Det er også noe av det som kan bidra til å styrke rettssikkerheten, f.eks. at noen grupper kanskje kunne hatt personlig fram møte, slik det ble sendt ut forslag om på høring.

Statsråd Emilie Mehl [14:46:33]: Jeg oppfatter at regjeringen og interpellanten langt på vei deler forståelsen av at det er viktig å bevare tilliten til Utlendingsnemnda. Når man ser en utvikling som potensielt kan tyde på at det er behov for å gjøre tiltak, skal vi selvsagt ta det på alvor. Inntil videre mener jeg det er behov for også å være tydelig på at det er litt tidlig å si om det er det, med bakgrunn i den statistikken vi så fra i fjor, men vi kommer selvsagt til å følge videre med på situasjonen.

Det er helt riktig, som representanten sier, at det er flere mulige ting man kan se på, f.eks. det med å styrke adgangen til nemndmøtebehandling noe. Dette er noe av det departementet jobber med, og som jeg blir nødt til å komme tilbake til på et senere tidspunkt.

Grete Wold (SV) [14:47:49]: Først og fremst har jeg lyst til å si takk til Høyre og Holm Lønseth, som tar opp denne debatten. Den er viktig og dessverre altfor lite tatt opp. Den går rett inn i kjernen av den debatten som vi jevnlig har, både her i salen og også ute i samfunnet for øvrig.

Det er tverrpolitisk enighet om at saksbehandlingen i UNE skal være god. Den skal være etterrettelig, den skal være uavhengig, og ikke minst skal den sørge for så riktig utfall som mulig i alle saker. Kanskje er ikke kverulering rundt prosenter det som er det aller, aller viktigste. Målet må vel være å komme så nær null som mulig, nettopp fordi hver enkelt sak er en unik historie. Det er et menneske som ber om beskyttelse og hjelp, uansett om man skulle fylle lovens kriterier for innvilgelse av opphold eller ikke.

Det er heldigvis slik at man kan begjære omgjørelse om man får et avslag, og det er bra at man har mulighet til å ta saken sin til domstolsapparatet, men det er ikke så enkelt som det kan høres ut. Det er jo, som statsråden poengterer, få saker som faktisk ender i rettsapparatet, av ulike årsaker. Det å klare å få en sak godt nok opplyst, skaffe all relevant dokumentasjon og få saken godt nok forberedt av en advokat rent juridisk krever ressurser, både økonomiske og menneskelige. Det er derfor ikke gitt at alle som burde fått prøvd saken sin i domstolen, gjør det. Derfor er det viktigste vi gjør, å legge til rette for at UNE har best mulig grunnlag for å fatte mest mulig korrekte beslutninger i utgangspunktet.

Vi hører ofte fra statsråder, ikke bare den nåværende, men også tidligere, at vi må ha full tillit til utlendingsmyndighetenes arbeid, og vi skal ikke blande oss for mye i det. Samtidig jobbes det der på den politikken som vi vedtar her, så vi kan ikke la være å ta det opp og også ta et ansvar.

SV er ikke så opptatt av at UNE får ned antallet saker de taper i retten. Den oppgaven tror vi UNE gjør aller best selv, både ved gjennomgang av rutiner og praksis og sikkert også ved å forbedre begrunnelser, som ble nevnt. Vi er nok dog mer enn gjennomsnittlig opptatt av at den enkelte får legge fram sin sak, at terskelen for å forklare seg muntlig senkes. På den måten vil vi trolig få et bedre og mer korrekt resultat i sakene. Det gleder meg at Høyre også velger å trekke fram dette med personlig fram møte.

I et forslag som SV har fremmet, ber vi også om at man ser på muligheten for mer rettshjelp, i tråd med de anbefalingene som rettshjelpsutvalget har gitt, og at relevante kompetansekrav blir vilkår for å være nemndsmedlem i UNE – en meget krevende oppgave, det forstår vi alle. Det at all relevant informasjon kommer opp, at man lytter til den enkeltes beskrivelser av egen situasjon og historie, at man sørger for rettshjelp, og at de som behandler sakene, har god nok og bred nok kompetanse, er tiltak som vi mener vil hjelpe UNE i arbeidet, og med det også få ned antallet tapte saker i retten.

Vi håper derfor at man kan samles om disse få tiltakene når denne saken en gang kommer opp, og at vi som sagt har en tverrpolitisk enighet om at vi ønsker en rask, god og rettssikker behandling av alle UNEs saker. Det er viktig for oss alle.

Mari Holm Lønseth (H) [14:51:20]: Takk til SV for at de deltar i debatten. Jeg er helt sikker på at det ikke er siste gang vi diskuterer i denne salen hvordan vi kan bidra til bedre rettssikkerhet, også i UNE, selv om jeg tror at Høyre og SV kanskje ikke alltid vil stemme for de samme forslagene. Jeg vil også slutte meg til at det er riktig at dette ikke skal handle om kverulering om tall. Det er jeg helt enig i, men tallene er en indikasjon, noe håndfast vi kan se på for utviklingen over tid. Jeg er også glad for at statsråden sier at hun vil følge med på den utviklingen framover.

Jeg tror noe av det som vil være viktig framover nå, er at utlendingsmyndighetene, både fra UDI og UNE, er forberedt på den migrasjonsbølgen som nå kommer til Norge ved at vi har veldig mange flyktninger fra Ukraina. Det krever antakelig ikke så mye arbeid fra Utlendingsnemnda slik som det er nå, men vi kan komme i en situasjon hvor asylankomstene for øvrig også vil gå opp, som gjør at man må være forberedt på å håndtere en større ankomstmengde. Da er det viktig at man sørger for å ha både grundig og rask behandling av sakene, slik at man eventuelt kan få det raskt avklart hvis det er per-

soner som ikke har krav på opphold i Norge, og å unngå voksende restanser. Det er jeg også sikker på at vi kommer til å ha gode debatter om framover. Jeg vil gjerne takke statsråden for et godt og utfyllende svar.

Statsråd Emilie Mehl [14:53:01]: Jeg vil også takke for interpellasjonen – det er et viktig tema – og jeg vil takke representanten fra SV som deltok.

Som sagt mener jeg det er for tidlig nå å trekke helt generelle slutninger knyttet til UNEs saksbehandling ut fra den statistikken som gjelder ett enkeltår da det har vært få rettssaker. Samtidig er jeg veldig glad for at UNE selv nå ser etter læringspunkter, dersom de finnes.

Litt med bakgrunn i SVs representants innlegg vil jeg også bare peke på noen flere ting som er gjort for å forbedre rettssikkerheten i løpet av de siste årene. Det er viktig at vi hele tiden følger med på hvordan vi kan gjøre forbedringer i utlendingsforvaltningen generelt og i Utlendingsnemnda spesielt, for å ivareta dem som et solid rettssikkerhetsorgan, samtidig som vi opprettholder avstanden til saksbehandlingen av enkeltsakene – som jeg også mener det er veldig viktig at vi gjør – og at det er en uavhengig behandling og forvaltning på utlendingsfeltet.

For eksempel kom det i 2020 på plass regler som gir rett til nemndmøtebehandling ved personlig frammøte i saker som gjelder tilbakekall av statsborgerskap. I mars i år trådte det også i kraft regler som gir samme rett til nemndmøtebehandling dersom det i tilknytning til en sak om tilbakekall av statsborgerskap også reises spørsmål om utvisning. I 2021 kom det på plass nye regler som styrker retten til nemndmøtebehandling og vitneførsel i asylsaker som gjelder konvertering, og sommeren 2022 ble det vedtatt en økning i antall timer fritt rettsråd i saker om utvisning som berører barn. Videre varslet regjeringen i lovproposisjonen oversendt til Stortinget 24. mars i år, som bl.a. gjelder fjernmøter i UD, også at det vil komme på plass forskrifter som styrker retten til frammøte for klager, advokat og involverte organisasjoner i saker som går for UNEs stornemnd, og at man vil øke antallet timer fritt rettsråd i slike saker.

Det er eksempler på at vi hele tiden må se etter mulige forbedringer og kan gjøre endringer der det er nødvendig.

Takk for diskusjonen.

Presidenten [14:55:23]: Med det er interpellasjonsdebatten i sak nr. 11 avsluttet.

Sak nr. 12 [14:55:28]

Interpellasjon fra representanten Alfred Jens Bjørlo til klima- og miljøministeren:

«Biogass er ei løysing som verkeleg kan monne i det grøne skiftet, med eit potensial i Noreg på minst 10 TWh

før 2030. Auka produksjon og bruk av biogass kan kutte klimautslepp, løyse lokale miljøproblem og gi ny verdiskaping. EU, Sverige og Danmark satsar stort på biogass, medan Noreg ligg langt etter sjølv om vi har eit enormt behov for ny rein energi raskt. Biogassnæringa har i tillegg eit stort eksportpotensial.

Kva vil regjeringa gjere for å auke produksjonen og bruken av biogass i Noreg og stimulere til eksport av biogasssteknologi?»

Alfred Jens Bjørlo (V) [14:56:09]: Noreg står framfor enorme utfordringar i åra framover med å skaffe meir energi. Tittelen på energikommisjonen sin rapport oppsummerer det presist: «Mer av alt – raskere».

Dimensjonane på energiomstillinga vi skal gjennom, er enorme. For å setje det i perspektiv: Det er om lag 150 år sidan vi starta å bygge ut elektrisk kraft i Noreg. På dei 150 åra har vi bygd ut produksjonskapasitet på 150 TWh. No har vi grovt sagt mål om å bygge ut ytterlegare 40 TWh i løpet av sju år – altså på sju år bygge ut meir enn ein fjerdepart av det vi til no har brukt 150 år på. Det er ei seksdobling av gjennomsnittstempoet dei siste 150 åra.

Det er mildt sagt ambisiøst. Det betyr at vi i tillegg til storstilt utbygging av ny elektrisk kraft også må ta i bruk alle andre moglege verkemiddel for å skaffe tilstrekkeleg med berekraftig energi, samtidig som vi tek vare på naturen. Det handlar m.a. om storstilt satsing på energieffektivisering og energisparing, som rapporten frå energikommisjonen peikar tydeleg på.

Det må også handle om meir enn elektrisitet. Sist månad kom ein ny rapport som syner at vi over tid kan få opptil 20 TWh inn i energisystemet i Noreg frå biogass, og at relativt mykje av det, kanskje opptil 10 TWh, kan kome på plass raskt, dvs. innan 2030–2035. Ja, alt ligg eigentleg til rette for det. Råstoffa har vi: avløps slam, matavfall og fiskeensilasje, husdyrgjødsel og eit stadig aukande volum gjødsel og slam frå havbruk. Det er avfall som i dag er eit miljøproblem, men som gjennom satsing på biogass kan gå frå å vere eit problem til å bli ein del av løysinga i framtidens sirkulærøkonomi, der vi i framtida også kan fange og lagre CO₂ frå biogassanlegga og dermed gjere biogass til ei endå betre klimaløysing enn det allereie er.

Kompetansen har vi også. Vi har gode fagmiljø på både biogassproduksjon og biogasssteknologi over store delar av landet. Aktørane finst, og dei er klare både til å ta ei mykje større rolle i norsk energiforsyning enn i dag og til å bli ein ny stor norsk eksportindustri av både teknologi og ferdige produkt.

Og ikkje minst: Andre land klarer det. Sverige, Danmark og andre EU-land satsar allereie tungt på biogass. EU har sett eit produksjonsmål om å tidoble produksjo-

nen av biogass frå 30 til 340 TWh innan 2030 og har vedteke ein tipunkts plan for å nå målet. Sverige set no av 700 mill. svenske kroner årleg for å auke produksjonen av biogass, med eit tydeleg definert støtteregime som gjer det mogleg å satse langsiktig og industrielt på nye storskala biogassanlegg. Tilsvarende langsiktige, kraftige verkemiddelpakkar retta inn mot auka biogassproduksjon er på plass i Danmark.

I Noreg heng vi etter. Vi har enno ikkje vedteke eit forplikande nasjonalt mål om kvar vi skal med norsk biogass-satsing, sjølv om Venstre og fleire andre parti på Stortinget har ønskt det. Enova har ikkje noko eige «oppdrag» på biogass. Det er ikkje etablert eit støtteregime som løyser ut det industrielle potensialet vi veit at vi har. Nye Bionova blir for alle praktiske formål som småpengar å rekne med i denne samanhengen, ute av stand til å løfte større industrielle anlegg som kan få opp produksjonsvolumet av biogass raskt og kraftig.

Kort sagt: Vi manglar mål. Vi har ikkje rydda på verkemiddelrommet. Vi manglar ein reell politisk vilje til å seie at biogass skal og må vere ein viktig del av løysinga for å sørgje for nok rein energi i Noreg fram mot 2030 – faktisk også noko av det som kan vere med på å motverke eit varsla mogleg energiunderskot i Noreg så tidleg som i 2026. I motsetnad til ein del andre mykje omtalte nye energiformer som er meir «fuglar på taket», kan vi med biogass klare å realisere det raskt og utan store planprosessar og omstendelege teknologiutvikling. Her snakkar vi i stor grad om gryteklar teknologi der råvarene allereie finst. Det er politikken for skalering og industrialisering som manglar. Den biogasspolitikken er det etter under-teikna sitt syn eit felles politisk ansvar å få på plass.

La meg mot slutten presisere dette: Eg skal ikkje stå her i dag og seie at tidlegare regjeringar har gjort alt rett, og at denne regjeringa gjer alt feil. At vi ikkje er komne lenger på biogass i Noreg, er ein situasjon heile det politiske miljøet må ta medansvar for. For å ta eit konkret døme: Heilt tilbake i 2009 blei det fastsett eit nasjonalt mål om at 20 pst. av husdyrgjødsel skulle fangast opp og nyttast til å produsere biogass. I dag – 14 år etter – har vekselvis SV, Arbeidarpartiet, Senterpartiet, Høgre, Framstegspartiet, Kristeleg Folkeparti og til og med Venstre styrt landet. Fasiten er framleis under 1 pst. – ikkje 20 pst.

Vi kan ikkje lenger stå på staden kvil mens resten av Europa set full biogass framover. No må vi få opp tempoet, og det er bakgrunnen for min interpellasjon i dag.

Statsråd Espen Barth Eide [15:01:18]: Jeg vil, helt oppriktig, takke interpellanten Bjørlo for å løfte et stort og viktig spørsmål. Jeg deler veldig mye av analysen, ikke minst når det gjelder betydningen av biogass og potensialet for å utnytte biogass mer enn hva som har

vært tilfellet fram til nå. Klimaloven slår fast at Norge skal være et lavutslippssamfunn innen 2050. Det er ingen tvil om at interpellanten har helt rett i at bærekraftig bruk av bioressurser er en forutsetning for at vi kan klare å lykkes i overgangen til lavutslippssamfunnet.

Som det ble beskrevet grundig i innlegget fra interpellanten, er biogass en form for bioressurs som kan produseres på lokale avfalls- og biprodukter, og er et godt eksempel på sirkulærøkonomi i praksis. Vi løser faktisk flere problemer på en gang. Vi bidrar til å løse utfordringen med å få tilstrekkelig fornybar energi, eller tilstrekkelig ren utslippsfri energi, og vi kan samtidig løse seriøse avfallsproblemer, bl.a. med gjødseloverskudd og de miljøproblemene det kan skape i både bekker, elver, innsjøer og havet – avløpssystemer ditto. Slik sett er vi enig i denne beskrivelsen. Det er flere problemer som kan løses med biogass.

Derfor gjør denne regjeringen en rekke ting for å stimulere til økt etterspørsel etter og produksjon av biogass. Enova har støttet ganske betydelig opp om investeringer i biogassproduksjon, og det er spesielt knyttet til teknologier og løsninger med spredningspotensial utover det enkelte prosjekt. De innovative teknologiene og løsningene skal på sikt bidra til videre kostnadsreduksjoner og/eller inntektsøkninger og økt lønnsomhet for bransjen. Støtten skal gjennom dette bidra til at industrielle produksjonsanlegg i framtiden kan etableres uten investeringsstøtte. Siden 2009 har Enova bidratt til å utvikle biogassverdikjeden med støtte til produksjon, fylleinfrastruktur og kjøretøy med om lag 1,2 mrd. kr. Det går til biogasskjøretøy, fyllestasjoner og produksjonsanlegg.

Det er gledelig å se at det norske markedet for biogass er under utvikling, og at etterspørselen etter biogass nå øker i flere sektorer. Vi vet at det er et stort marked for fossilgass – eksempelvis innen sjøfart, industri og oppvarming – der også biogass vil kunne konkurrere. Jeg har lyst til å understreke at den jevne årlige økningen av CO₂-avgiften i seg selv er et viktig virkemiddel som vil bidra til at biogass blir stadig mer konkurransedyktig på sikt, også i disse markedene. Det kan også være andre tiltak – krav, standarder, forbud, påbud – som kan brukes slik at det fossile fortrenses til fordel for bl.a. biogass.

Lavere bomtakst for biogasskjøretøy har vært et ønsket virkemiddel fra Stortinget og fra lokale myndigheter en rekke steder. Statens vegvesen opprettet 1. september 2022 en løsning innenfor AutoPASS-ordningen, som gir en egen takstgruppe – såkalt gass – som åpner for at lokale myndigheter i byområder med et miljødifferensiert takstopplegg kan innføre fritak eller redusert bomtakst for tyngre gasskjøretøy. Det har skjedd i flere kommuner.

Jeg vil gjerne trekke fram det som heter verdiskapingsprogrammet for fornybar energi i landbruket. I

2022 bevilget dette støtte til flere nye gårdsanlegg. Nettopp husdyrgjødsel er en viktig ressurs i produksjonen av biogass, altså gjødsel vi har for mye av på enkelte steder, og det kan bidra til å kutte klimagassutslipp av metan og lystgass fra lagring av gjødsel. Over jordbruksavtalen gis det tilskudd for levering av husdyrgjødsel og biogassanlegg. Som Stortinget vil være kjent med, er vi på vei inn i nye forhandlinger om ny jordbruksavtale. Dette er et tema som landbruksministeren og jeg tar med oss inn i den diskusjonen.

Når man utvikler biogass fra slike produkter, får man biorest. Denne bioresten kan brukes som gjødsel og bidrar igjen til å skape et kretsløp for verdifulle næringsstoffer – som nitrogen, fosfor og andre næringsstoffer – som kan brukes på nytt. Utfordringen her er ofte geografisk avstand og det å lage verdikjeder som gjør at denne bioresten kommer dit den gjør mest nytte for seg.

Når det vises til andre nordiske land, vil jeg helt generelt si at ulike nordiske land ofte har samme retning, men ulike virkemidler. Jeg er ikke helt enig i at de nødvendigvis ligger så fryktelig mye lenger framme, men de har valgt et annet sett av virkemidler. For oss er det viktig å bruke både Innovasjon Norge, Enova og andre tiltak for å støtte teknologiutvikling og markedsintroduksjon og ikke minst å videreføre en ambisiøs opptrapping av CO₂-avgiften.

Alfred Jens Bjørlo (V) [15:06:33]: Eg takkar statsråden for svaret, eit godt og grundig svar som tydeleg viser at dette er eit område der vi har felles politiske ambisjonar. Vi ser eit potensial, og vi ser at biogass er noko som det òg kan bli volum på. Det er ikkje berre ei symbolsk løysing, men det kan bli volum, og det kan reelt vere med og inngå som eit relativt tungt element i ein framtidig rein energimiks i Noreg.

Det er òg rett, som statsråden seier, at det har vore ei til dels tung offentleg satsing på f.eks. pilotanlegg, å kome i gang med dei første anlegga, å ha eigne verkemiddel i landbruket osv. Men når ein snakkar med bransjeaktørane og dei som har anlegg oppe i dag, er det som blir etterlyst av dei aller fleste, for det første at vi har nokre tydelege mål om kor vi skal og kor vi vil, og at vi greier å gå frå denne pilotfasen og over til faktisk å få opp ei industriell satsing på større anlegg og ein infrastruktur som heng saman, for å ta opp dette. Litt av utfordringa oppfatar eg då er nettopp at det er ulike verkemiddelaktørar. Ein har Enova, som har sine verkemiddel, Innovasjon Noreg, som har sine, og no snart også Bionova, som har sine. Mens verkemidla til Innovasjon Noreg er relativt små og avgrensa, og det same vil dei til Bionova bli, sit Enova på ein svær verkemiddelportefølje samla sett, men når det gjeld biogass, har dei ikkje eit definert og tydeleg oppdrag som gjer det mogleg å setje ret-

ning og ha eit større og tydeleg program som gjer det mogleg og langsiktig for dei store aktørane å gå inn og investere, fordi ein veit kor vi skal i volum, og at Enova har retta verkemiddel inn mot biogass.

Dette har vore tema i Stortinget, i energimeldinga og på andre måtar, at tida er inne for faktisk å setje nokre nasjonale mål, gje Enova eit tydelegare oppdrag, og at det er eit mål dei spesifikt med sine verkemiddel skal bidra til å nå. Det har foreløpig ikkje vore fleirtal for å vedta det frå Stortinget si side, men eg oppfatar at regjeringsspartia òg er einige i at vi må gå ein runde for å sjå om det er meir som kan gjerast her. Det er då mi utfordring til statsråden. Oppfølgingsspørsmålet mitt til statsråden er: Er det aktuelt no, i relativt nær framtid, å setje tydelegare mål, å gje Enova eit tydelegare definert oppdrag om korleis vi skal løfte det potensialet som vi veit ligg i biogass i Noreg, på fem–ti års sikt?

Statsråd Espen Barth Eide [15:09:32]: Jeg vil igjen takke for gode spørsmål fra interpellanten. Jeg er ikke uenig i det som blir sagt, ikke i det hele tatt. Vi er nok enige om at biogass vil spille en mye større rolle i framtiden enn det har gjort fram til nå, og være en viktig del av en rekke av de løsningene vi begge nå har nevnt.

Jeg har lyst til å si at når det gjelder å sette krav til Enova, opplever jeg at de har et veldig tydelig og klart mandat for en omfattende energiomstilling og klimakutt, og at de, faktisk helt automatisk og uten at vi trenger å fortelle dem det, også vil prioritere tiltak som dette. Det er derfor det har gått en god del penger fra Enova til de tiltakene jeg nevnte, uten at vi har detaljstyrt det. Jeg tror vi – storting og regjering – står oss på å ha noen overordnede føringer istedenfor å gå inn med altfor mange delmål. Det betyr ikke nei til alle delmål, det betyr bare at vi skal tenke oss om med hensyn til om det er det vi først og fremst gjør.

Jeg kunne også legge til f.eks. vårt arbeid med grønt industriløft, hele satsingen på en omstilling og klimakutt i landbruket, hvor vi har en ambisiøs avtale med landbrukets organisasjoner om å kutte utslipp, og hele omstillingen av transportsektoren. Det er nesten umulig å lykkes uten at biogass er en del av svaret. Da er spørsmålet: Er målene for biogassproduksjon, eller er de for utslippskutt og energitilfang?

Jeg tar med meg det som nevnes her, inn i det arbeidet vi gjør nå, både inn mot neste Grønn bok – hvor vi jo skal rapportere på hvordan det er, og hvor vi har sagt at vi skal rapportere usminket og ærlig om hvordan vi ligger an, hvilke tiltak som kommer, hvilke som mangler, og hvilke som bør komme etter hvert – og inn mot den klimameldingen vi jobber med, på lengre sikt, som blir et litt større og mer helhetlig svar på det.

Som interpellanten helt riktig påpekte, kommer vi til å få knapphet på energi. Vi må produsere mer energi selv om vi skal bruke den smartere. Olje- og energiministeren og jeg er veldig opptatt av å formidle, alle steder vi er, at vi også må prioritere hvilken energi som går til hva. Der hvor elektrifisering er et modent tilgjengelig alternativ, burde vi ikke bruke biogass, rett og slett fordi vi trenger den til andre sektorer som ikke har kommet så langt.

Det at det enkelte utslippet kuttes, er bare delvis en del av svaret. Man må også sørge for at den samlede energipakken blir minst mulig fossil fortest mulig, og da må man innrette riktig energibruk mot mye. Jeg tror at det åpenbart økte behovet for bioressurser i energibruk kanskje særlig må innrettes mot de sektorene som ligger bak, f.eks. personbilen, som jo for alle praktiske formål bør bli elektrisk i sin helhet.

Med det sagt så er dette viktige og sentrale tema som regjeringen jobber med, og kommer til å jobbe enda mer med. Jeg er glad for det engasjementet interpellanten Bjørlo har vist.

Presidenten [15:12:32]: Med det er interpellasjonsdebatten i sak nr. 12 avsluttet.

Sak nr. 13 [15:12:35]

Interpellasjon fra representanten Kari-Anne Jønnes til kunnskapsministeren:

«Gjennom regionreformen fikk fylkeskommunen økt ansvar for kompetansepolitikken og for at regionenes kompetansebehov dekkes. Dimensjonering av tilbudene i videregående opplæring er grunnleggende viktig for å sikre at arbeidslivet har tilgang til arbeidskraft med rett kompetanse.

Hvilke prinsipper mener statsråden fylkene bør legge til grunn for dimensjonering av tilbudene, og hvordan vil hun bidra til økt gjennomføring særlig i yrkesfagene?»

Kari-Anne Jønnes (H) [15:13:15]: Når spillet om arbeidslivet starter, trumfer fullført og bestått videregående opplæring alt. Politikere på alle forvaltningsnivåer har et særskilt ansvar for å bidra til at flest mulig lykkes med et planlagt løp og kommer ut av videregående opplæring med fagbrev, kompetansebevis, praksisbrev eller studiekompetanse.

Dersom vi politikere ikke lykkes med dimensjonering av utdanningsløp på alle nivåer, sluser vi ungdommene våre inn i et løp der det ikke står læreplasser, arbeidsplasser eller studieplasser i den andre enden. Da har vi på mange måter fratatt dem muligheten til å lykkes i første runde. Derfor er dimensjonering så viktig.

Det er veldig bra at regjeringen er tydelig på viktigheten av dimensjonering av utdanningstilbudene i vi-

deregående skole, og at arbeidslivets behov vektlegges sterkt, både i utkast til ny opplæringslov og i utsynsmeldingen.

Skoler og utdanningsinstitusjoner på alle nivåer er viktige institusjoner i samfunnet, men skolenes rolle som utviklingsaktører og samfunnsinstitusjoner må aldri veie så tungt at det går ut over kvaliteten i tilbudet til elevene. Altfor ofte ender viktige, faglig godt begrunnede diskusjoner om dimensjonering av utdanningstilbud og linjestruktur i opphetede lokaliseringdebatter. Det er ingen tjent med, aller minst elevene. Derfor er langsiktighet og forutsigbarhet i dimensjoneringsarbeidet så viktig.

Motivasjon er viktig for å fullføre et løp i videregående skole. Det å vite at hvis du gjør en innsats, får du innpass i arbeidslivet og videre studier, er viktig for gjennomføringsviljen. Det å søke på et tilbud som ikke blir igangsatt fordi det likevel ikke er behov eller tilgjengelige læreplasser, er ugreit for elevene og bidrar ikke til økt motivasjon.

NHO, Nav, SSB og andre etater og organisasjoner kommer med jevne mellomrom med framskrivninger på kompetansebehov. Vi vet at det er stor mangel på helsepersonell i årene som kommer, akkurat som vi vet at det ikke er mange nok søkere. Vi vet at det også er stort behov for fagarbeidere innenfor mange fag. Mangelen på lærlinger i f.eks. betongfaget er stor. Innenfor restaurant- og matfag, der vi som nasjon har store fortrinn – fordi vi både er en stor produsent av råvarer, har mange arbeidsplasser innen hotell, restaurant og reiseliv og samtidig har mange prisbelønte kokker i verdensklasse – står læreplassene tomme. De som frakter det kjæreste vi har, til skolen, og som sørger for at varer kommer både ut og inn – sjåførene – er det stor mangel på. Sånn kunne jeg fortsatt, med lærere, fastleger osv.

Vi vet også at vi er helt avhengig av teknologisk og digital kompetanse for å klare omstillingene som ligger foran oss, og til grunn for det ligger realfagskompetanse, noe vi må satse tungt på i årene som kommer. Utsynsmeldingen kan tyde på at regjeringen er enig i det.

Samtidig vet vi at mange distriktskommuner og fylker sliter med betydelig nedgang i elevtallet. Det er utfordrende både for forutsigbarheten i tilbudet til elevene, for næringslivet og offentlig sektor som ikke får rekruttert kompetansen de har behov for, og for bygdene som sliter med å opprettholde folketallet.

Vår største utfordring i årene som kommer, er mangel på folk. Da må vi som politikere være ekstra kloke i dimensjonering av utdanningstilbud på alle nivåer, og vi må bidra til at alle som kan, fullfører og består et planlagt løp i videregående skole, og at de får innpass i arbeidslivet etterpå. Det er behov for alle i vårt samfunn.

Derfor spør jeg statsråden: Hvilke prinsipper mener statsråden fylkene bør legge til grunn for dimensjonering av tilbudene, og hvordan vil hun bidra til økt gjennomføring, særlig i yrkesfagene?

Statsråd Tonje Brenna [15:17:22]: La meg begynne med å takke interpellanten for et viktig spørsmål, og jeg tror jeg deler alle de perspektivene representanten var innom i sitt innlegg.

Landet vårt er bygget på, med og av dyktige fagfolk med høy kompetanse som finner framtidens løsninger på utfordringene samfunnet vårt står overfor. Sånn må det være også i framtiden, og derfor er regjeringen opptatt av at fag- og yrkesopplæringen skal styrkes og være rustet for en ny tid. Det er allerede i dag mangel på kompetanse, og framskrivinger viser at behovet kan øke betraktelig i årene som kommer. Regjeringen la nylig fram stortingsmeldingen «Utsyn over kompetansebehovet i Norge», hvor målet er å dekke de viktigste kompetansebehovene i arbeids- og samfunnsliv framover. Et av hovedgrepene i meldingen er bedre dimensjonering av utdanningssystemet, herunder også videregående opplæring.

Jeg deler interpellantens engasjement for dimensjonering av det videregående opplæringstilbudet og at flere fullfører det yrkesfaglige løpet med fagbrev. Regjeringens mål er at det yrkesfaglige tilbudet skal være i tråd med arbeidslivets behov for lærlinger og fagarbeidere og samfunnets behov for kompetanse.

Fylkeskommunene har et overordnet og strategisk ansvar for tilgang til utdanning og kompetanse i sitt fylke. I dette ligger fylkeskommunenes ansvar for å dimensjonere det videregående opplæringstilbudet innen studieforberedende og yrkesfaglige utdanningsprogram samt tilbudet for høyere yrkesfaglig utdanning. De har også ansvaret for å koble det regionale arbeidslivet med utdanningsinstitusjonene på alle nivåer. I arbeidet med å dimensjonere det videregående opplæringstilbudet må fylkeskommunene veie ulike og til dels kryssende hensyn mot hverandre. Et viktig hensyn er hva ungdommene våre søker seg til, og at de har rett til å få oppfylt ett av sine tre ønsker. Det er også mange voksne som søker videregående opplæring, og deres ønsker må også veies i dimensjonering av tilbudet. Fylkeskommunene må gjøre vurderinger av hva som er behovet for kompetanse lokalt og i samfunnet for øvrig. Tilgang på læreplasser på kort og lang sikt er også viktige hensyn når det yrkesfaglige tilbudet planlegges.

Forskning viser at fylkeskommunene i stor grad har vært styrt av ønskene til søkerne når det videregående opplæringstilbudet dimensjoneres. Utviklingen de senere årene viser imidlertid at arbeidslivets behov har blitt mer vektlagt. Jeg mener det er en svært positiv utvikling.

Knapphet på kompetanse vil bli en av de viktigste flaskehalsene for å løse de store utfordringene vi som samfunn står overfor. Regjeringen er opptatt av å utvikle og skape nye arbeidsplasser over hele landet, bl.a. ved å doble kraftproduksjonen innen 2040 med 1 500 havvindmøller og å gjennomføre et historisk grønt industriløft. Det er behov for å prioritere kompetanse som er nødvendig for å opprettholde et produktivt og konkurransedyktig næringsliv, kompetanse som er nødvendig for grønn omstilling, og kompetanse som er nødvendig for å ha gode velferdstjenester over hele landet.

Jeg mener det er behov for å tydeliggjøre hvordan de ulike hensynene skal veies i dimensjoneringen. Regjeringen har derfor i proposisjonen til ny opplæringslov, som ble lagt fram for Stortinget, fremmet forslag om at det legges stor vekt på samfunnets behov for kompetanse i dimensjoneringen av det videregående opplæringstilbudet.

De fylkeskommunale yrkesopplæringsnemndene har en viktig rådgivende rolle når det gjelder å ivareta arbeidslivets behov i planleggingen av opplæringstilbudet. Regjeringen foreslår i proposisjonen at det skal legges avgjørende vekt på den faglige vurderingen fra yrkesopplæringsnemnda.

Jeg har tillit til at fylkeskommunene veier de ulike hensynene og streber etter å finne den rette balansen mellom det regionale arbeidsmarkedets etterspørsel etter kompetanse og søkerne egne ønsker, men fylkeskommunene må forholde seg til at tilgangen på læreplasser er avhengig av konjunktursvingningene i økonomien eller svingninger i enkelte bransjer. Nedgangstider svekker lærebedriftenes evne til å ta inn lærlinger når arbeidsmengden går ned. Når økonomien tar seg opp igjen, og det er stort behov for arbeidskraft, kan det bli mangel på fagarbeidere. Dette gjør dimensjoneringsarbeidet utfordrende for fylkeskommunene. For å sikre at det utdannes nok fagarbeidere, og at man ivaretar progresjonen til dem som er i et opplæringsløp, vil regjeringen vurdere ulike tiltak som kan motvirke nedgangen i læreplasser under nedgangskonjunkturer.

Det er også en utfordring for fylkeskommunenes dimensjonering at mange søkere ikke blir valgt til læreplass. Selv om 2022 var et rekordår, hvor hele 81 pst. av søkerne fikk læreplass, var det fortsatt 5 800 søkere som ikke ble valgt til læreplass ved utgangen av 2022. Av disse ungdommene var om lag 3 700 ungdommer med ungdomsrett til videregående opplæring. Samtidig ser vi at lærebedriftene melder om at de mangler 2 600 lærlinger, ifølge NHOs kompetansebarometer. Det er sammensatte årsaker til at så mange ikke får tilbud om læreplass, men dette er også en del av det vi må løse i tiden som kommer.

Kari-Anne Jønnes (H) [15:22:36]: Takk til statsråden for et godt innlegg.

Det er veldig viktig hvilke signaler fylkeskommunen får, for vi er som regel oss selv nærmest, alle sammen, og jeg tenker at i tiden som kommer, må vi ta hensyn til de nasjonale behovene også. Så jeg lurer litt på hvilke signaler statsråden vil gi om nasjonale behov, for å sørge for at man ikke bare ser egen region eller eget fylke. Likeledes må vi passe på de små fagene, for selv om de ikke er verneverdige, er det noen små fag vi er helt avhengige av, og der man må jobbe litt ekstra for å få både søkere og læreplasser.

Når det gjelder yrkesopplæringsnemndene, er formuleringen i opplæringsloven veldig bra, og det samme gjelder det å ha stor vekt på arbeidslivets behov.

Når det gjelder lærlinger som ikke blir valgt, tenker jeg at opplæringskontorene har en avgjørende viktig rolle. Både når det er konjunktursvingninger, og når lærlingene trenger ekstra oppfølging, har opplæringskontorene en veldig viktig rolle. Og når det gjelder retten til individuell oppfølging gjennom ungdomsskole og de første par årene på videregående skole, tenker jeg at man kommer tidligere inn med rådgivning og veiledning om hvor man bør søke lærlingplass, og at fylkeskommunen har et nettverk av bedrifter som man har ekstra nært samarbeid med. Vi vet jo at det alltid vil komme nye elever som har noen utfordringer, samtidig som vi vet at med rett til oppfølging er det plass til dem, og det er behov for dem. Og vi opplever at arbeidslivet har veldig stor vilje til å gi god oppfølging.

Det jeg ønsker at statsråden skal si noe om, er hvilke signaler regjeringen vil gi til fylkene om langsiktighet og om samarbeid med arbeids- og næringslivet – for dimensjonering er jo ikke distriktspolitikk, men et utdanningspolitisk verktøy for å sikre ungdom en god utdanning og arbeidslivet nødvendig kompetanse – sånn at fylkeskommunene ikke går i den fella som det er lett å gå i fordi dette er vanskelige diskusjoner: det å tenke først og fremst på egne behov og på kortsiktige løsninger. Jeg tror at selv om dette er fylkeskommunenes ansvar, er det viktig at vi som nasjonale politikere gir noen tydelige råd.

Statsråd Tonje Brenna [15:25:45]: Jeg er glad for representantens oppfølging, både fordi jeg selv oppfatter det samme som representanten sier, nemlig at vi er nødt til å sende tydelige signaler her, fordi jeg selv har sittet i fylkestinget og vært folkevalgt og diskutert struktur og tilbud gjennom veldig mange år, og fordi nettopp det representanten peker på, er det jeg forsøker å gjøre i min dialog med fylkeskommunene.

Det jeg pleier å si både til fylkeskommunene, til fylkespolitikkerne og til de ulike organisasjonene i arbeidslivet som jeg treffer, er at ideelt sett, hvis vi er ordentlig

gode, klarer vi i et 5–10–15-årsperspektiv framover å beregne oss fram til: Hva er det vi trenger i vår region, hva slags kompetanse på hvilke linjer, når trenger vi hva og hvilken kompetanse? Og så klarer vi å omsette det til den strukturen vi skal ha på våre linjetilbud.

Så vet både representanten og undertegnede godt at det å endre et skoletilbud er en krevende affære. Heldigvis er det slik at veldig mange av våre lokalsamfunn føler veldig sterkt eierskap til det skoletilbudet man har lokalt. Det er en styrke for Norge, for det betyr at vi er stolt av skolen vår og føler nærhet til våre skoler. Men det fører også til at det kan være ganske konfliktfylt og krevende å skulle endre et linjetilbud, særlig i deler av landet hvor man frykter for at tilbudet som sådan legges helt ned fordi man har nedgang i antall elever. Derfor tror jeg vi skal fortsette å samarbeide om dette. Vi skal være tydelig i lovverket og signalene fra nasjonale myndigheter, men vi skal også ha respekt for at den beregningen man klarer å gjøre lokalt, hvis man klarer det, er mer presis enn den vi klarer å gjøre som nasjonale myndigheter.

Derfor tror jeg det representanten er inne på, er helt riktig vei å gå. Jeg kommer til å fortsette å diskutere dette med fylkeskommunene og være helt tydelig på hva vi forventer som nasjonale myndigheter. Det håper og tror jeg det er flere partier som vil bidra til, for dette vet jeg også engasjerer veldig mange av våre fylkespolitikere fra alle partier over hele landet. Vi er helt avhengig av å klare å få dette til å henge bedre sammen hvis vi også i framtiden skal ha god eldreomsorg, grønt industriløft og levende lokalsamfunn over hele landet.

Himanshu Gulati (FrP) [15:28:13]: Jeg vil også begynne med å gi representanten Kari-Anne Jønnes ros for at hun tar opp dette viktige temaet. Vårt land hviler utdanningsmessig egentlig på to ulike retninger. Den ene er at vi trenger mange smarte hoder innenfor realfag og de kunnskapsintensive fagene for å bygge framtidens teknologi, og så er det alle fagutdanningene, som er minst like viktige. Mange av dem som tar de utdanningene, skal på mange måter bære velferdsstatens byrder på sine skuldre i årene framover, slik at riktig dimensjonering av utdanningene i begge ender er derfor veldig viktig både i praktiske og i teoretiske emner.

Det er også viktig at vi har en politikk som ikke stikker kjepper i hjulene for dem som prøver å tilby de retningene og de utdanningene som næringslivet og bedriftene etterspør. Vi har flere ganger i denne salen diskutert det regjeringen gjorde overfor friskolene, hvor man gjorde det vanskelig å starte friskoler. Det er veldig synd når man vet at mange initiativ der ute nettopp er å være et supplement til det offentlige og tette de hullene man vet eksisterer i det offentliges tilbud. Campus BLÅ

på Helgelandskysten er et godt eksempel, hvor næringslivsaktører med kommunenes støtte opprettet en maritim skole som fokuserer på det bedriftene i den regionen trenger, en fantastisk skole med lite frafall, som både elever og mange av bedriftene rundt er glad i, men som ikke har fått lov til å utvide dette tilbudet. Det er et godt eksempel på hvordan man dekket et tilbud som det lokale næringslivet trengte, med god og bred lokal støtte, men som nå ikke får lov til å utvide.

Det samme ser man innenfor yrkesfagsskoler, realfagsskoler, idrettsskoler – friskoler som er et supplement, og som tetter det offentlige hull, men som nå får vanskeligere kår når det gjelder å starte den typen linjer. Det er viktig at det offentlige også gjør den oppgaven, at offentlig skole kommer inn og klarer å dimensjonere og tilby retninger som vi som samfunn trenger, og vi må ikke stikke kjepper i hjulene for andre som gjør det samme.

Et annet tema i debatten så langt har vært lærlingplasser, som er utrolig viktig for at mange av yrkesfaglinjene og faglinjene skal kunne fungere. Lærlingplasser er en helt grunnleggende del av disse utdanningene. Der vil jeg også benytte denne anledningen til å formidle til statsråden de tilbakemeldingene vi får på forslaget som regjeringen har lagt fram med tanke på opplæringslov. Veldig mange bedrifter, opplæringskontor og andre er bekymret for at det regjeringen har foreslått, vil gjøre det vanskeligere å videreføre de lærlingplassene som bedriftene allerede har i dag. Skal vi lykkes enda mer med å øke statusen til yrkesfag, og skal vi få enda flere gjennom de faglinjene, må vi styrke lærlingordningen og i hvert fall ikke sette inn tiltak som det er stor fare for at gjør det vanskeligere for bedrifter å opprettholde det antallet lærlinger de har i dag.

Jeg håper regjeringspartiene vil revurdere det som er lagt fram, i lys av den store bølgen av tilbakemeldinger som jeg tror alle partier her i salen har fått.

Kari-Anne Jønnes (H) [15:32:10]: Jeg vil takke for en god debatt, statsråden for gode innspill og representanten Gulati for et godt innlegg – så jeg ikke glemmer det.

Jeg er veldig fornøyd med statsrådens svar, og jeg tror vi deler oppfatningen om at dette ikke er noen kvikkfiks. Det er tvert imot ganske komplisert og sammensatt. Jeg tenker som følger: Det er også viktig at fylkene samarbeider over grensene, særlig for å ivareta noen fag vi kanskje ikke trenger så mange av, men som er veldig viktige for fremtiden, for det er store forskjeller i landet vårt på hvor man har naturgitte fortrinn for å være god innenfor fagområder.

Så er det en annen ting jeg mener er viktig, og det er å tenke på fleksibilitet i muligheten for en kombinasjon av digital undervisning og samlingsbasert undervisning

på nærskolen, også på videregående nivå. I Distrikts-Norge, med den store elevtallsnedgangen vi ser, og, som både statsråden og jeg har vært inne på, eierskapet til nærskolen, må jeg si at jeg har ganske stor respekt for viljen og evnen til å ta kampen for nærskolen. Samtidig er det ikke gitt at de linjene som er på nærskolen, er det man trenger mest av. Man må ha en mulighet for at elever også på videregående nivå, innenfor både yrkesfag og studiespesialiserende, fysisk kan gå på sin nærskole samtidig som de deltar digitalt i undervisning et annet sted, kanskje innenfor en del yrkesfag, f.eks. robotisering i Innlandet. Noen er innmari gode på det. Flere elever burde få tilgang til kompetansen på den skolen som er best på det, for dette er noe vi trenger mer av i fremtiden, men det er ikke en linje vi kan tilby overalt.

Mitt spørsmål til statsråden er om hun vil ta initiativ til mer bruk av digital undervisning og mer fleksible løp i videregående skole. Hvordan kan man samarbeide om det på tvers av fylkene? Hvordan kan vi dra nytte av de styrkene vi har i de ulike regionene? Hvordan kan f.eks. elever i Innlandet få lov til å ta maritime utdanninger? Hvordan kan Raufoss-miljøet eller Kongsberg-skolen bidra til at flere får delta i undervisning som vi vet det er stort behov for? Med den teknologien og de erfaringene vi har, og den kunnskapen lærerne har om digital undervisning, gir det et grunnlag for at vi i hvert fall kan begynne å gå den veien.

Jeg gleder meg til gode debatter om dette framover, for det er kjempeviktig at vi jobber sammen.

Statsråd Tonje Brenna [15:35:11]: Jeg har forsøkt å skanne harddisken, men jeg kommer ikke på noen fylkeskommuner som ikke har samarbeidsavtaler. Jeg tror de aller fleste fylkeskommuner har samarbeidsavtaler som gjør at elevene våre kan søke litt på kryss og tvers, enten fordi man har skoler som ligger helt på grensen mellom fylker, eller fordi man har fag som opplagt ikke tilbys hos naboen eller i en annen landsdel, og som de er interessert i å få elever inn på.

I forslaget til ny opplæringslov rammer vi inn digital opplæring på en litt annen måte enn det vi gjorde tidligere, av naturlige grunner, for vi brukte ikke så mye digital undervisning da vi laget den forrige opplæringsloven. Der ligger det en del muligheter – en del muligheter for samarbeid, en del muligheter for supplerende undervisning, og en del muligheter for å delta på kurs. Men det er en krevende balanse å tenke at vi skal bredde ut muligheten til å fylle på med kompetanse i fag som kanskje ikke geografisk er akkurat der eleven oppholder seg, og det å holde fast ved at det er et mål at elevene våre er fysisk sammen, på skolen, også når de får opplæring.

Derfor tror jeg at nøkkelen ligger i å ha et godt lovverk som gir noen rom, og å ha fylkespolitikere som er

nysgjerrige og interesserte i å utforske det rommet som finnes der. Vi har egentlig ganske vide hjemler i opplæringsloven til å gjøre forsøk, og dette er i kjernen av ting som jeg håper at fylkene er nysgjerrig på å finne ut av, for jeg tror vi kan få noen ganske spennende kombinasjoner. Muligheten til å ta flere fagbrev understøtter den ambisjonen.

Representanten Gulati var inne på etablering av private yrkesskoler. Med respekt å melde: Det var det anledning til å gjøre i flere år, og det ble knapt gjort. Derfor mener jeg at det er en litt ideologisk blind forklaring på at vi fortsatt har den utfordringen, at det handler om anledningen til å etablere privatskole. Tvert imot mener jeg at nøkkelen er muligheten til å se hele det regionale kompetansebehovet i sammenheng, fordi vi har anledning til å se det i en helhet, og det er å etablere et tilbud til elevene våre som er så godt og supplerende at det ikke spiller noen rolle hvor du bor, eller hva du har lyst til å bli. Derfor mener jeg at privatskoler i seg selv ikke er en del av svaret på dette, selv om vi har det en del steder. Det er fine supplementer, men nettopp denne debatten viser behovet for å kunne tenke helhetlig og å tilby en bredde av yrkesfag over hele landet.

Så til opplæringskontorene: LO og NHO kom i fellesskap fram til det innspillet som ligger i regjeringens forslag til ny opplæringslov. Der rammer vi inn opplæringskontorene på en bedre måte enn det de tidligere har vært, og opplæringskontorene skal være viktige for fag- og yrkesopplæringen også i fortsettelsen. Det grunnleggende grepet vi tar, er at kontrakten lærlingen har, er med bedriften, og at vi snur pengestrømmen, gir anledning til fortsatt godt samarbeid, til at vi kan ha gode opplæringskontorer, men det peker også på ansvaret til den enkelte bedrift. Det mener jeg er klokt.

Presidenten [15:38:11]: Med det er interpellasjonsdebatten i sak nr. 13 avsluttet.

Sak nr. 14 [15:38:14]

Interpellasjon fra representanten Himanshu Gulati til kunnskapsministeren:

«I 2017 ble det etablert en ny klageordning for skolemiljø saker, der det skulle bli enklere og raskere å få hjelp. Tall fra Utdanningsdirektoratet viser at det i perioden januar 2018 til desember 2022 var 3 799 saker hvor aktivitetsplikten ble brutt, og at det kun er ilagt tvangsmulkt i 10 av disse. Til tross for at man har gode virkemiddel tilgjengelig for å sørge for et trygt skolemiljø uten mobbing, fungerer det altså ikke i praksis.

Hva vil statsråden gjøre for å sikre at de virkemidlene man har gjennom lovverket, faktisk blir tatt i bruk?»

Himanshu Gulati (FrP) [15:39:00]: Dessverre er vi fortsatt ikke i mål med kampen mot mobbing i norsk skole. Grunnen til at jeg tar opp denne interpellasjonen, er konkrete innspill fra kommunestyrerepresentant Tonje Lavik i Asker, basert på eksempler hun har fulgt opp der, som også har vært omtalt i Budstikka. Dette er bare ett av mange eksempler på kommuner som viser at ordningene vi har i dag, ikke fungerer slik de bør. Jeg tror også det gir en følelse av maktesløshet for de elevene, foreldrene og familiene det gjelder, og for så vidt også de politikerne der ute som prøver å ta opp disse sakene, når man ser at det er kommet på plass ordninger og virkemidler for kommunene som ikke tas i bruk.

Jeg har tidligere stilt statsråden skriftlig spørsmål om man har oversikt over hvor mange vedtak det er på at mobbere må bytte skoler. Da har jeg fått til svar at den oversikten har man dessverre ikke, siden det gjøres ute i kommunene. Det er et eksempel på et virkemiddel som Fremskrittspartiet var med på å styrke i forrige regjering, nemlig § 9 A i den relevante loven, som skulle gjøre det lettere å fatte vedtak mot dem som utøver mobbing, og sånn sett beskytte ofrene. Tilbakemeldingen der ute er at disse virkemidlene ofte ikke benyttes i alle de saker der de burde benyttes.

Som presidenten leste opp i interpellasjonsteksten, viser altså tall fra Utdanningsdirektoratet at det i perioden fra januar 2018 til desember 2022 var nesten 3 800 saker hvor aktivitetsplikten ble brutt, men at det er ilagt tvangsmulkt i kun ti av disse. Når vi vet hvor skadelig mobbing er for læringsmiljøet, og hvor mye det dessverre kan bidra til å ødelegge livet til dem som blir rammet av dette, er det med frustrasjon og oppgitthet man ofte stiller seg selv spørsmålet: Hvorfor brukes ikke de virkemidlene som kommuner og skoleledelse der ute har? Jeg gleder meg til å høre statsrådens tanker om dette også, slik at vi én gang for alle kan prøve å bli kvitt mobbing i norsk skole.

Statsråd Tonje Brenna [15:41:38]: La meg starte med å si takk for en god interpellasjon og et godt spørsmål om et veldig viktig tema.

Våre skoler skal være steder der barn og unge er trygge og lærer og utvikler seg i trygge fellesskap. Derfor har vi i utgangspunktet et veldig tydelig regelverk som stiller strenge krav til hvordan skolene skal jobbe for å sikre at elevene har det trygt og godt på skolen. Det er nulltoleranse mot mobbing i skolen, og dette er tydelig forankret i opplæringsloven og helt sentralt i skolehverdagen.

Når en elev ikke har det bra på skolen, skal skolen raskt ta tak i saken og hjelpe eleven. Opplæringsloven sier at alle som jobber i skolen, må følge med, gripe inn, varsle, undersøke og sette inn tiltak når det er mistanke

om eller man kjenner til at en elev ikke har det trygt og godt på skolen. Dette er det vi kaller skolens aktivitetsplikt. Plikten til å sette inn tiltak gjelder helt til eleven har det trygt og godt på skolen igjen.

Dersom eleven og foreldrene mener at skolen ikke gjør nok for at eleven skal få det bra, kan de melde saken til statsforvalteren. Statsforvalteren skal da se på om skolen har oppfylt aktivitetsplikten sin. Hvis skolen har brutt aktivitetsplikten, vil statsforvalteren pålegge skolen å rette opp i dette innen en gitt frist ved å innføre tiltak for at eleven får det trygt og godt på skolen. Denne håndhevingsordningen er et viktig virkemiddel i loven, og den er elevenes sikkerhetsnett dersom skolen ikke setter inn tiltak raskt nok.

Dette er enormt viktig for elevene, og det er bra at ordningen er godt kjent, og at mange tar kontakt med statsforvalteren hvis de ikke får den hjelpen de trenger, fra skolen. Vi vet også at statsforvalternes involvering fører til at mange elever får det bedre, og den legger press på kommuner, fylkeskommuner og skoler, slik at flere saker løses. Statsforvalteren gjør en grundig vurdering og kan veilede og hjelpe skolene med hvordan de skal jobbe med skolemiljø, og hva de kan gjøre for at elevene skal få det bedre.

Jeg vil legge til at statsforvalteren har mulighet til å gi tvangsmulkt til kommunen eller fylkeskommunen hvis de ikke følger opp saken godt nok etter at statsforvalteren har fattet et vedtak. Tvangsmulkt er beregnet for unntakstilfellene der skolen ikke følger opp vedtaket fra statsforvalteren, og er først og fremst et egnet virkemiddel dersom kommunene ikke ønsker å etterkomme vedtaket. Dette virkemiddelet skal derfor brukes i helt spesielle tilfeller. Vanligvis er det heldigvis slik at skolen retter seg etter vedtaket fra statsforvalteren.

Jeg deler bekymringen for det høye antallet saker som meldes inn. Vi ser dessuten at statsforvalteren i mange av sakene konkluderer med at skolen ikke har jobbet godt nok. Sånn har det vært siden håndhevingsordningen ble opprettet i 2017. Dette er barn og unge som f.eks. opplever mobbing og utestenging, og at de voksne på skolen ikke i tilstrekkelig grad hjelper elevene med å få det bedre.

Vi kan ikke akseptere at så mange elever opplever at skolen ikke gjør nok for å hjelpe dem. Skolen skal være et sted der elevene opplever mestring og trivsel, og derfor er dette et tema som står høyt på min agenda. Derfor er også elevenes skolemiljø et eksempel på en del av det arbeidet som er i gang med en stortingsmelding om 5.–10. trinn. For selv om de aller fleste trives godt på skolen i Norge, ser vi noen bekymringsfulle utviklingstrekk når det gjelder både mobbetall og trivsel generelt.

Målet med meldingen er å utvikle en inkluderende skole som i større grad ivaretar og styrker elevenes moti-

vasjon, mestring, læring og utvikling. Skoler som ikke lykkes i jobben med å skape trygge og gode skolemiljø, må få hjelp til å bli bedre. Vi har allerede mange gode kompetansetiltak som gir barnehager, skoler og eiere støtte til å bygge trygge og gode miljø og til å forebygge, avdekke og håndtere mobbing, men jeg mener vi hele tiden må være på utkikk etter hvordan vi kan bli bedre. Derfor har jeg bedt Utdanningsdirektoratet om å vurdere hva slags kompetanse skolene nå trenger for å bli enda bedre til å forebygge mobbing. Som en del av dette skal direktoratet også se på om det er noen systematikk i hvor bruddene på aktivitetsplikten er i sakene som meldes til statsforvalterne. Jeg får disse på mitt bord i løpet av våren, og vi kan da vurdere om det er behov for nye kompetansetiltak spisset mot nettopp disse områdene.

Å sikre trygge og gode skolemiljø for alle elever er et systematisk og kontinuerlig arbeid. Veldig mye handler om å forebygge. Elevene våre må trives og mestre for å lære, og det er viktig at alle gode krefter jobber sammen for å forebygge, sånn at mobbetallene kan gå ned.

Regjeringens mål er en fellesskole der alle trives og lærer og opplever mestring. Derfor er arbeidet med å skape inkluderende og trygge skolemiljø en prioritet for regjeringen. Det står øverst på min liste over viktige saker vi jobber med, både i dag og i tiden som kommer.

Himanshu Gulati (FrP) [15:46:31]: Jeg takker statsråden for svaret. Selv om vi kan være noe uenige om virkemidler, deler vi alle fullt ut målsettingen om å bekjempe mobbing og ta tak i disse sakene. Det er derfor også veldig viktig at vi sørger for at de rettighetene, rutinen og virkemidlene man har, ikke bare blir fine ord på et ark, men faktisk brukes.

Jeg er også enig i at for mange har de ordningene vi har laget, gjort situasjonen bedre når saker tas tak i, men altfor mange der ute opplever at sakene ikke blir tatt tak i, og at den elendigheten man lever i, som går ut over både trivsel og utvikling i tillegg til læring, får lov til å fortsette. Det er en frustrasjon mange familier der ute bærer på.

Det har vært flere saker de siste årene hvor rettsapparatet/domstolene har gått inn og ytt rettferdighet til folk som har blitt utsatt for mobbing i mange år, og som etter min mening egentlig har blitt utsatt for to typer trakassering og overgrep. En ting er den mobbingen de har blitt utsatt for av medelever, ansatte eller hvem det måtte være som har vært med på det, men det andre er når voksne, skole og kommune ikke tar tak i det som etter min mening burde være åpenbare tilfeller av mangeårig mobbing. Målet må jo være at man ikke får en eneste sånn sak, fordi man tidlig klarer å sette en stopper for det som skjer, når sakene tas opp.

Jeg mener fortsatt det er åpenbart at kommunene ikke i stor nok grad bruker de virkemidlene de har, når

man ser den store forskjellen på antall saker som meldes inn og rapporteres, og der det fattes vedtak. Det gjelder i bredden av virkemidlene, både § 9 A, som jeg snakket om tidligere, og også det selve interpellasjonen går ut på, med hensyn til virkemidler når det gjelder klageordningen.

Det som har vært en kamp over mange år, kampen mot mobbing, har etter min mening blitt enda mer komplisert når man også har fått inn dimensjonen vold i skolen. Jeg har tatt det opp flere ganger her i salen, og det er alarmerende tall. Én av fire lærere har opplevd vold og trusler i skolen, og miljøet i klasserommene mange steder i landet har blitt av en så brutal art at det også går ut over trivsel og opplæring, og det bør ses på med samme kraft som man har snakket om kampen mot mobbing i alle år. Om noe trenger vi sterkere virkemidler for å ta tak i dem som oppfører seg, både i klasserommet og på skolen, på en måte som ikke hører hjemme noe sted.

Statsråd Tonje Brenna [15:49:35]: Jeg vil takke for et godt innlegg fra representanten Gulati.

Et av perspektivene representanten tok opp, var et av de dilemmaene vi står i når vi diskuterer mobbing, nemlig at det kan være veldig stor avstand mellom det som er fine ord på et papir, og det som er den opplevde skolehverdagen der ute. Nettopp fordi det å ikke trives på skolen, det å føle seg utrygg, er så sammensatt og så vanskelig å beskrive og regulere, er jeg opptatt av at vi holder fast ved noe som har vært helt sentralt i måten vi har jobbet mot mobbing på i Norge, nemlig at det må løses nærmest mulig eleven.

Det er de voksne på den enkelte skole, medelevene i klassen og eleven selv som er nærmest til å vite noe om hva som utspiller seg i skolehverdagen, og dermed også nærmest til å vite hvilke behov man har for å gjøre dagene bedre. Derfor mener jeg også det er bra at både jeg og tidligere kunnskapsministre har vært opptatt av at det vi skal gjøre fra statens side, er å ha et godt lovverk. Vi skal legge til rette med støtteressurser. Vi skal yte veiledning, og vi skal komme med kompetansepåfyll når det er behov for det. Men jeg er bekymret for den diskusjonen vi med jevne mellomrom får, hvor vi diskuterer å flytte ansvaret for mobbing ut av skolen og til andre instanser. Jeg er helt overbevist om at det er de som ser barnet hver dag, som kan se barnet i øynene, som raskest kan oppdage når barnet ikke trives.

Jeg synes representanten beskriver godt hvor krevende og smertefullt det kan være for familier som opplever at de ikke blir sett og hørt, når barnet forteller om at det ikke trives eller føler seg trygg på skolen. Jeg har barn selv, og jeg kan knapt se for meg noe som kan gi en større følelse av avmakt enn først å oppleve at barnet ditt ikke trives, for så å oppleve at voksne rundt ikke tar det på alvor, og at det heller ikke løses. Derfor er jeg vel-

dig glad for at Utdanningsdirektoratet nå gjør den store jobben med både å gå inn i de sakene som er meldt til statsforvalteren, for å se på om det finnes likhetstrekk der, og som dermed kan hjelpe oss i retning av hva vi trenger å jobbe mer med, og også komme med noen anbefalinger til meg om hva slags kompetanseheving vi trenger i skolen for å jobbe bedre mot mobbing.

Målet er at alle ungene våre skal trives i skolen. Det er et mål som er uforenlig med at noen mobbes, plages eller opplever seg utrygge på skolen, og derfor må vi jobbe med dette hver eneste dag – mye forebyggende, noe lovmessig, men også sammen med dem som jobber i skolen – for å finne ut hvordan flest mulig barn og unge kan trives.

Kari-Anne Jønnes (H) [15:52:30]: Det er veldig mye bra i norsk skole. Hver dag jobber mange dedikerte ansatte for at barna våre skal trives og utvikle seg både faglig og sosialt. Vi har også noen utfordringer i skolen som vi som politikere på alle nivåer må ta på høyeste alvor.

Skal alle få muligheten til å lykkes i arbeids- og samfunnslivet, er fullført og bestått videregående skole avgjørende viktig. Forutsetningen for å lykkes i videregående skole er grunnleggende ferdigheter. Skal man lære å lese, skrive og regne skikkelig, må man først føle mestring og læringsglede. Trivsel hos både elever og ansatte er helt grunnleggende for å skape kultur for læring. Alle som er opptatt av kunnskap i skolen, må derfor også være opptatt av skolemiljø og at både elever og lærere trives i skolen. Takk til representanten Gulati for å sette en viktig sak på dagsordenen.

Lovhjemler og paragrafer kan regulere mye i samfunnet vårt, men ikke løse alle utfordringer. En skole der elever og lærere trives, der det er kultur for læring, og der alle er trygge på at det er lov å både feile og lykkes, er jeg overbevist om at man først og fremst skaper gjennom godt lederskap.

En god skole med kultur for læring krever godt lederskap på alle nivåer. Kommunestyret og fylkestinget har som skoleeiere et særskilt ansvar for å bidra til godt lederskap. For å lykkes med å løse utfordringene i skolen er vi avhengig av at vi har skoleeiere som legger til rette for at skoleledere og lærere har de rammene og den oppfølgingen de trenger for å jobbe strategisk og godt med kvalitetsutvikling og et løft av elevenes resultater. Det er sentralt at skoleledere har tid og kompetanse til å lede profesjonsfellesskapet, støtte det pedagogiske utviklingsarbeidet og sikre et godt og trygt lærings- og arbeidsmiljø. Kvalitet i skolen sikres gjennom langsiktig og strategisk arbeid med tydelig forankring og felles forståelse på tvers av eiere, ledere og lærere.

Høyre mener det er avgjørende å synliggjøre skoleeierens rolle og ansvar, og at det gjennomføres tiltak for å minske forskjeller og styrke kvalitetsutviklingen jenn-

nom profesjonelt skoleeierskap. Jeg håper statsråden i tiden som kommer, vil bidra til å få fram viktigheten av godt lederskap.

I Meld. St. 21 for 2016–2017, Lærelyst – tidlig innsats og kvalitet i skolen, beskrives skoleeierrollen slik:

«Forskningen på skoleeierskap viser at kommuner som lykkes og får gode resultater, jobber på en måte som staten ikke kan regulere seg frem til. Statlige myndigheter kan legge til rette, men arbeidet må skje lokalt. Skoleeiere som lykkes, kjennetegnes av en aktiv dialog fra klasserom til kommunestyre. De kjennetegnes av politiske myndigheter med engasjement og ambisjoner for utvikling av skolen. De kjennetegnes også av en aktiv skoleadministrasjon som er et koordinerende ledd med innsikt og kompetanse. De bidrar til skoleledernes og lærernes profesjonsutvikling gjennom å delegerer ansvar og sikre at alle kjenner sine ansvarsområder.»

Dette viser med all tydelighet viktigheten av ledelse på alle nivåer. Det viser også at gode resultater henger sammen med trivsel. I mitt hode betyr det at vi må legge mer vekt på ledelse på alle nivåer i skolen. Vi må fortsette å bygge laget rundt eleven, men vi må bygge laget rundt læreren og skape rom for at læreren kan ta hånd om undervisningen og få avlastning på andre områder. Likeledes må vi bygge laget rundt rektor, slik at rektor blir en synlig og tydelig pedagogisk leder på skolen og slipper å være vaktmester, helsesykepleier og verneombud i tillegg.

De som er ansvarlig for å bygge disse lagene, er skoleeierne. Vår oppgave som nasjonale politikere er å sørge for fokus på skoleeierrollen og å bidra til at alle folkevalgte blir oppmerksom på det store ansvaret det er å være skoleeier. Skoleeierrollen må tas på alvor. Folkevalgte må få kunnskap og bli stilt krav til. De må være oppmerksom på at dersom elevene ikke trives og er trygge på skolen, dersom lærerne er usikre i sin arbeids hverdag, og dersom rektor skifter lyspærer istedenfor å bidra til kultur for læring, er det faktisk deres ansvar.

Elevene våre fortjener en god og trygg skolehverdag. De er framtiden vår. Vi både ønsker og trenger at de får oppleve mestring og læringsglede i et trygt skolemiljø.

Presidenten [15:57:13]: Debatten i sak nr. 14 er dermed avsluttet.

Sak nr. 15 [15:57:22]

Interpellasjon fra representanten Himanshu Gulati til samferdselsministeren:

«Oslo lufthavn Gardermoen er Norges viktigste trafikkåre og en økonomisk motor for Romerike og Østlandet. Det er med stor bekymring jeg registrerer at regjeringen og flertallet fra i år har økt flypassasjeravgif-

ten for langdistanse til 320 kr, som har gjort at SAS har valgt bort nye ruter fra Norge, og Norge har truet med det samme, redusert taxfreekvotene med et kraftig inntektsfall for Avinor, og gjort at Flytoget kan bli lagt ned fra 2028.

Kan statsråden redegjøre for hva dette vil bety for inntekter, aktivitet og vekst ved Oslo lufthavn Gardermoen?»

Himanshu Gulati (FrP) [15:58:08]: Vi har alltid visst hva slags økonomisk motor og aktivitetsmotor Oslo lufthavn Gardermoen er for Øvre Romerike, Ullensaker og for så vidt hele landsdelen. Pandemien ble en smertefull erfaring med tanke på hva denne aktiviteten betyr for velferden, trivselen og gleden. Da vi så alle restriksjonene påvirke flytrafikken, som til tider nesten var nede i null, eller i hvert fall sterkt redusert over lang tid, skjønnte vi hvor viktig hovedflyplassen er for oss i området, samtidig som andre turistområder fikk erfare hvor viktig deres økonomiske motor er for dem.

Det er med stor bekymring jeg registrerer summen av flere vedtak som har konsekvenser for aktiviteten på Gardermoen. Jeg vil bl.a. spørre statsråden om han kjenner til flere flyselskaper som har droppet planer om ruter til Norge som følge av økningen i flypassasjeravgiften som kom i fjor. I alle fall har SAS konkret lagt ruter til Göteborg og byer i Danmark istedenfor å legge dem til norske byer, og jeg vet at Norge tidligere har vært ute og sagt de vil avlyse planlagte ruter som følge av det samme.

Det er også andre saker fra regjeringen som påvirker Gardermoen. Den reduserte taxfree-kvoten vil jeg gå ut fra har redusert Avinors inntekter kraftig. Jeg vil gjerne høre fra statsråden hvordan dette faktisk har slått ut, og hva det betyr for de norske flyplassene.

Sist, men ikke minst: Det er nå skapt usikkerhet rundt Flytoget. Det er en saga for seg selv. Man har valgt å fatte et vedtak som gjør at det togtilbudet i Norge som sannsynligvis er det mest populære og mest forutsigbare, og som har de mest fornøyde kundene, fratas en trafikkpakke. Den gir man til Vy, som mildt sagt sliter med store operasjonelle utfordringer og en mye mer kompleks hverdag. Logikken i det kan det være vanskelig å se.

Isolert er hvert av disse vedtakene av en slik art at det påvirker aktiviteten på flyplassen negativt. Summen av vedtakene kan derfor bli dramatisk. Jeg imøteser statsrådets innlegg og vurderingene og analysene som er gjort av hvordan disse vedtakene påvirker aktiviteten på Gardermoen.

Ingrid Fiskaa hadde her teke over presidentplassen.

Statsråd Jon-Ivar Nygård [16:01:24]: Oslo lufthavn Gardermoen er hovedflyplass for Oslo-området og er viktig for befolkningen og næringslivet i store deler av østlandsområdet. Som landets største lufthavn har Oslo lufthavn også betydning for hele nasjonen Norge. Gardermoen er det viktigste navet for innenlands og utenlands flytrafikk i Norge. Oslo lufthavn er også Avinors største inntektskilde og er av avgjørende betydning for Avinor-modellen.

Jeg mener det er riktig å si at det norske samfunnet og Stortinget har valgt å organisere de aller fleste lufthavnene i Norge som en del av Avinor. Avinor er et hel-eid statlig aksjeselskap under Samferdselsdepartementet, og dette sikrer oss offentlig kontroll over den viktige infrastrukturen. Avinor-modellen går ut på at Avinor skal være selvfinansierende, og at det skal skje en samfinansiering mellom bedriftsøkonomisk lønnsomme og ulønnsomme lufthavner. Utover det skal Avinor selvfølgelig også håndtere de såkalte samfunnsplågte oppgavene. Blant annet skal Avinor holde lufthavner åpne for ambulanseflyvninger utenfor åpningstidene.

Avinor har i dag ansvar for 43 lufthavner. De aller fleste av disse går med driftsøkonomisk underskudd. Overskuddet fra de største lufthavnene sikrer opprettholdelse av lufthavnet vi har i Norge. Regjeringen la nylig fram en stortingsmelding om nasjonal luftfartsstrategi. Av strategien følger det at regjeringen vil videreføre Avinor-modellen med selvfinansiering og samfinansiering, opprettholde Avinors samfunnsplågte oppgaver og sikre Avinor rammevilkår som gjør selskapet i stand til å opprettholde og videreutvikle et framtidrettet og desentralisert lufthavnet.

Ordningen med taxfree-salg på lufthavner har stor betydning for Avinors økonomi og evne til samfinansiering. Inntekter fra taxfree-salget utgjør en viktig del av Avinors inntekter, og den ordningen skal videreføres.

Selvsagt er det sammenhenger mellom flyselskaperes lønnsomhet og avgiftsnivået, og selvsagt er det sammenhenger mellom avgiftsnivået og hvilke enkeltruter som er mest lønnsomme, men mitt inntrykk er at flyselskapene er mer opptatt av det generelle avgiftsnivået.

Jeg må få lov til å nevne at det var under Fremskrittspartiets regjeringstid flypassasjeravgiften ble innført. Regjeringen vår vil ta et initiativ til å erstatte dagens flypassasjeravgift med en avgift som har reell klimaeffekt og bedre geografisk profil. Det er det som står i Hurdalsplattformen. Dette viser til fulle at det er svært mange hensyn å ta i avgiftspolitikken. Som samferdselsminister må jeg først og fremst tenke på helheten. Jeg ønsker å få fram at jeg er klar over signalene fra luftfartsbransjen om den samlede skatte- og avgiftsbelastningen norsk luftfart møter, og jeg er enig i at vi må passe på at det er balanse mellom de samlede kostnadene og inntektene i

bransjen. Til sist må vi passe på at det er balanse mellom de vilkårene norsk luftfart underlegges, og de vilkårene luftfarten tilbys i våre naboland.

Oslo lufthavn er avhengig av en sikker, stabil og effektiv tilbringertjeneste for å fungere optimalt. Derfor er det en helt sentral forutsetning at den nye direktetildelingen av togtilbudet på Østlandet skal gi et godt togtilbud og en høy kollektivandel til Oslo lufthavn også i framtiden. Flytogtilbudet vil senest fra 2028 bli integrert som en del av det ordinære togtilbudet, uavhengig av om togtilbudet hadde blitt tildelt Vy eller Flytoget, eller om tilbudet, slik det nå er besluttet, blir tildelt samlet til Vy, som er i tråd med Jernbanedirektoratets anbefaling. Dette er nødvendig dersom vi skal utnytte den knappe kapasiteten i jernbaneinfrastrukturen på best mulig måte, og at de skal kunne klare å takle den framtidige veksten i antall reisende, at den skal tas med kollektivtransport istedenfor med bil.

Den forrige regjeringen mottok ikke mindre enn tre rapporter om bedre utnyttelse av kapasiteten på Østlandet, der Jernbanedirektoratet anbefalte en integrering av flytogtilbudet i det øvrige togtilbudet, uten at det ble gjort noe med det. Det er dette problemet vi har tatt tak i fra dag én.

Jeg vil også i framtiden tro – og være helt sikker på – at Gardermoen vil bite fra seg i konkurransen om internasjonale og nasjonale flyvninger, og jeg er opptatt av å utvikle luftfarten til beste for alle innbyggerne i Norge.

Himanshu Gulati (FrP) [16:06:35]: Jeg takker statsråden for svaret. Jeg er dessverre ikke enig i alt han sier, men det er jo politikkenes vesen.

Jeg vil likevel følge opp to konkrete ting. Jeg forstår det sånn at inntektene til Avinor går ned som følge av reduserte taxfree-kvoter, fordi de rett og slett selger mindre, og jeg oppfatter statsråden dit hen at det fortsatt er selvfinansieringsprinsippet som skal gjelde, altså at regjeringen ikke kompenserer reduksjon i salgsinntekter som følge av rammevilkår med nye midler. Da oppfatter jeg det sånn at Avinor vil sitte igjen med mindre penger som følge av reduksjonen i taxfree-kvotene.

Jeg lurer da på hvordan dette går ut over flyplasstilbudet i Norge, hvordan det går ut over inntektene til flyplassene. Den logiske sammenhengen av det statsråden sa, må jo være at Avinor sitter igjen med mindre penger, og da er det vel også mindre penger til investeringer og utbedring av tilbudet. Kan statsråden bekrefte om min forståelse der er riktig?

Det andre jeg frykter, er at med noen av de grepene regjeringen har gjort, ikke minst den sterke økningen i flypassasjeravgiften på langdistanseruter, flyttes etableringen av ruter fra Norge til spesielt våre naboland. Med SAS har vi konkrete eksempler på ruter som er lagt til

f.eks. Göteborg og Århus – lurer jeg på om det var – i stedet for til f.eks. Bergen. Da flytter vi også arbeidsplasser som kunne kommet i Norge, til våre naboland, og det er dårlig næringspolitikk.

Jeg vil derfor gjenta mitt spørsmål fra første innlegg, om hvorvidt statsråden er kjent med andre eksempler enn SAS og Norse på flyselskaper som har avbrutt planer om å starte nye ruter fra Norge.

Statsråd Jon-Ivar Nygård [16:08:56]: Jeg skal forsøke å belyse noen av de konkrete spørsmålene representanten tar opp. Når det gjelder spørsmålet om kuttet i taxfree-kvoten på tobakk og hvordan det slår ut, har vi i budsjettproposisjonen en tredelt begrunnelse for hvorfor vi gjorde det: Det skal redusere de samfunnsmessige kostnadene bruken av tobakk har, det skal redusere subsidiene avgiftsfritaket utgjør for reisende, som har negativ miljøeffekt, og det skal sikre mer like konkurransevilkår sammenlignet med dem som omsetter tobakk innenlands. Det er altså en tredelt begrunnelse.

Det inntektstapet som Avinor da påføres – for det er jo helt riktig – kan ikke tas igjen gjennom at Avinor øker avgiftene som de tar fra flyselskapene, tilsvarende. Det fører nemlig vi fra Samferdselsdepartementet kontroll med. Derfor må Avinor, med det utgangspunktet, drifte enda mer effektivt. Det er svaret på det. Sagt med andre ord: Regjeringen er klar over at det er en grense for hvor langt det går an å gå med tanke på å redusere Avinors inntekter, selv om formålene er gode. Derfor har vi selvfølgelig tett dialog med selskapet om hvordan hensyene kan og bør balanseres.

Så litt til langdistanseflyvninger. Jeg er opptatt av at vi skal ha et godt langdistansetilbud til norske passasjerer, og jeg ser selvfølgelig aller helst at disse rutene går direkte fra norske lufthavner og ikke via andre skandinaviske lufthavner. Når det er sagt, er nok sammenhengen mellom avgiftsnivå og rutetilbud litt mer komplisert. Derfor har jeg forelagt mulige konsekvenser av den økte satsen på langdistanseflyvninger for Avinor.

Jeg merker meg at Avinor selv, som også forhandler direkte med SAS og Norse om rutetilbud, er mer opptatt av de samlede rammebetingelsene enn av enkeltruter. For Oslo lufthavn og for Romerike antar jeg at det først og fremst er det samlede aktivitetsnivået som er viktig. Uansett er en satsøkning på 100 kr på reiser fra Norge og ut av Europa nokså beskjedent sammenlignet med den samlede prisen på slike billetter, tur-retur. Det er verdt å merke seg at flere andre land også har lignende flypassasjeravgifter, med høyere satser på langdistanseflyvninger enn Norge.

Presidenten [16:11:21]: Fleire har ikkje bedt om ordet, og debatten i sak nr. 15 er dermed avslutta.

Sak nr. 16 [16:11:26]

Referat

Presidenten [16:11:26]: Det ligg ikkje føre noko referat.

Dermed er dagens kart ferdigbehandla. Ber nokon om ordet før møtet blir heva? – Møtet er heva.

Møtet slutt kl. 16.12.
